

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA MANAGEMENTU

Řízení tržních rizik pomocí zajišťovacího účetnictví

Managing Market Risks by Utilization of Hedge Accounting

Student: Bc. Anna Kučerová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Terezie Mutinová

Ostrava 2014

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra managementu

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Anna Kučerová**
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6208T037 Management
Téma: **Řízení tržních rizik pomocí zajišťovacího účetnictví**
Managing Market Risks by Utilization of Hedge Accounting

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Teoretické vymezení tržních rizik
  3. Postupy při aplikaci zajišťovacího účetnictví
  4. Řízení tržních rizik pomocí zajišťovacího účetnictví v bankovní praxi
  5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- HULL, John C. *Options, Futures and Other Derivatives*. 7. vyd. New Jersey: Pearson/Prentice Hall, 2009. ISBN 978-0-13-500994-9.
JÍLEK, Josef. *Finanční a komoditní deriváty v praxi*. 2. upr. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3696-9.
JÍLEK, Josef a Jitka SVOBODOVÁ. *Účetnictví podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví 2013*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4710-1.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Terezie Mutinová**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 25.04.2014

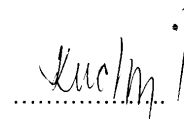

Ing. Petra Horváthová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 25. 4. 2014

Anna Kučerová

OBSAH

1. Úvod.....	5
2. Teoretické vymezení tržních rizik.....	7
2.1. Finanční nástroje.....	7
2.1.1. Kategorie finančních nástrojů	8
2.1.2. Nederivatové finanční nástroje.....	8
2.1.3. Deriváty.....	9
2.2. Finanční trhy.....	10
2.2.1. Kategorie finančních trhů	11
2.2.2. Finanční trh v ČR	13
2.3. Tržní rizika	14
2.3.1. Kategorie tržních rizik a jejich rizikové faktory	14
2.3.2. Regulace tržních rizik.....	18
2.3.3. Měření tržních rizik	20
2.3.4. Řízení tržních rizik	22
3. Postupy při aplikaci zajišťovacího účetnictví	24
3.1. Účetní problematika	24
3.1.1. Mezinárodní účetnictví.....	26
3.1.2. Evropské účetní standardy	27
3.1.3. Česká účetní legislativa.....	30
3.2. Zajišťovací účetnictví v bankách.....	30
3.2.1. Účtování finančních nástrojů	31
3.2.2. Zajišťovací nástroje	32
3.2.3. Zajišťované položky.....	33
3.2.4. Postup při zajišťovacím účetnictví	33
4. Řízení tržních rizik pomocí zajišťovacího účetnictví v bankovní praxi.....	37
4.1. Profil banky	37
4.2. Rozvaha a podrozvaha banky	38
4.2.1. Finanční nástroje – aktiva	39
4.2.2. Finanční nástroje – pasiva	40
4.2.3. Podrozvahové položky	41
4.3. Proces řízení tržních rizik	44
4.4. Případová studie	47
4.4.1. Zajištění FRA	47
4.4.2. Zajištění IRS.....	55
4.4.3. Zajištění CC IRS	64

4.4.4.	Zajištění měnovým forwardem	76
4.4.5.	Zajištění akciovým forwardem.....	80
4.4.6.	Shrnutí výsledků případové studie	85
5.	Závěr	86
	Seznam použité literatury	88
	Seznam zkratek	91
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1. ÚVOD

O dnešní době se říká, že jediné dvě jistoty, které nám poskytuje, jsou daně a smrt. Tato doba nám však nabízí ještě třetí jistotu, a tou je nejistota. Nejistota, která provází naše každodenní rozhodnutí, a to jak dlouhodobá, jejichž důsledky mohou být a mnohdy jsou velmi významné, tak i běžná krátkodobá rozhodnutí, jejichž důsledky si mnohdy ani neuvědomujeme. [2]

Také podnikatelé či majitelé a manažeři velkých i malých firem ve všech hospodářských odvětvích dnes a denně řeší úkoly, jejichž plnění si vyžaduje jejich rozhodnutí, přičemž nejsou schopni jednoznačně určit, které z nich a jaké řešení bude nejlepší. Je to proto, že výsledky jsou závislé na mnoha faktorech, jejichž vývoj je možné pouze odhadovat, ale nikoliv s jistotou předpovědět. A tak tyto subjekty mohou cítit a také cítí nejistotu svého rozhodnutí a tím si uvědomují rizika, která svým rozhodnutím podstupují a kterým čelí. [2]

Jedním z velmi důležitých hospodářských odvětví nejenom u nás, ale i ve světě, patří bankovní sektor, přičemž základními bankovními činnostmi jsou přijímání vkladů a poskytování úvěrů, při nichž dochází k přerozdělování dispozičních peněz mezi státem, firmami a obyvatelstvem. Dalšími činnostmi, kterými se banky zabývají, jsou nákup a prodej cenných papírů, přičemž nákupem státních pokladničních poukázek a dluhopisů banky význačným způsobem přispívají k financování státního dluhu¹, poskytování záruk a další aktivity, které mají povoleny v rámci udělené licence², při jejichž výkonu jsou vystaveny četným finančním rizikům. Neřízená finanční rizika tak mohou přinést fatální důsledky pro celou společnost, protože mohou ohrozit stabilitu a samotnou existenci nejenom bank samotných, ale i dalších subjektů, které jsou bankovními klienty. Z tohoto důvodu je jim věnována značná pozornost a jejich řízení zpravidla patří k velmi významným bankovním činnostem.

Význam finančních rizik, která se člení na rizika úvěrová, tržní, likvidní, operační, obchodní a systémová, je velmi velký. Tuto skutečnost dokládá i to, že postupy jejich řízení,

---

¹ Podle MF ČR bylo k 30. 11. 2013 33,64 % státních dluhopisů v držení Měnových finančních institucí [33]

² Podle Zákona č. 21/1992 Sb. o bankách ve znění pozdějších předpisů může jako banka na území ČR působit právnická osoba, která byla zapsána do OR jako akciová společnost nebo pobočka zahraniční banky se sídlem ve státě mimo EU, kterým ČNB udělila licenci nebo pobočka zahraniční banky se sídlem v členském státě EU, které byla ČNB udělena notifikace (uplatnění bankovní licence získané v jiném členském státě EU). K 1. 1. 2014 působily na území ČR 44 banky (včetně stavebních spořitelen). Jejich seznam je veřejně přístupný na stránkách ČNB a je uveden v příloze č. 1. [28]

měření a regulace jsou upraveny mnohými legislativními předpisy, nejenom na národní, ale i na mezinárodní úrovni, například direktivami Evropské unie nebo dokumenty Basilejského výboru pro bankovní dohled³. [5]

Také v České republice jsou tyto postupy regulovány. Česká národní banka v rámci bankovního dohledu definuje pravidla úvěrové obezřetnosti a kapitálové přiměřenosti bank, čímž jsou banky nuceny finanční rizika řídit.

Jak již bylo uvedeno, jednou ze skupin finančních rizik jsou **rizika tržní**. Pro řízení tržních rizik existuje několik modelů, metod a nástrojů. Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na jeden z hlavních nástrojů řízení tržních rizik – zajišťovací účetnictví.

Cílem této práce je popsat vzájemný vztah tržních rizik a zajišťovacího účetnictví jako jednoho z hlavních nástrojů řízení tohoto rizika a tím i finanční stability banky a na konkrétních případech demonstrovat jeho použití tak, aby bylo patrné, jak je možné pomocí zajišťovacího účetnictví tržní riziko řídit a tak zamezit negativnímu dopadu na zisk banky a srovnat rozdílné dopady do výsledku banky s použitím zajišťovacího účetnictví a bez něj.

Předmětem této práce jsou finanční nederivátové nástroje a klasické deriváty.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí. První část patří teoretickému výkladu a tvoří ji kapitoly *2. Teoretické vymezení tržních rizik* a *3. Postupy při aplikaci zajišťovacího účetnictví*. Druhá, praktická část, je věnována jednotlivým případovým studiím použití zajišťovacího účetnictví v praxi a tvoří ji kapitola *4. Řízení tržních rizik pomocí zajišťovacího účetnictví v bankovní praxi*.

Použití základních metod je dáno cílem práce. V teoretické části byl použitý vědecko-metodický přístup, především metody výkladu a deskripce, v praktické části byla použita metoda vysvětlení a metoda komparace. Vzhledem k obsáhlosti této oblasti byla navíc použita metoda abstrakce.

---

³ Basilejský výbor pro bankovní dohled byl vytvořen v roce 1974 guvernéry centrálních bank zemí skupiny G10 (Belgie, Francie, Holandsko, Itálie, Japonsko, Kanada, Velká Británie, USA, SRN, Švédsko). Výbor vytváří standardy a doporučení pro bankovní dohled a zaměřuje se na zlepšení spolupráce a výměny informací v této oblasti.

2. TEORETICKÉ VYMEZENÍ TRŽNÍCH RIZIK

Z důvodu zajištění zisku a prosperity banky je nutné bankovní aktiva i pasiva sladit a tedy i určitým způsobem řídit. Zisk je v bance vytvářen tím, že banka pořizuje bankovní zdroje, které používá k vytváření svých bankovních aktiv. Část zdrojů je pro banky snadno kontrolovatelná, např. termínované vklady, ale část zdrojů kontrolovatelná není, např. běžné účty. Management banky tedy musí přizpůsobovat pohyb položek, nad kterými kontrolu má těm položkám, nad nimiž kontrolu nemá, a tak zajistit správnou skladbu rozvahy. To napomáhá se vyvarovat tržnímu riziku, které vzniká na finančních trzích v důsledku obchodování banky a dalších aktivit spojených s řízením aktiv a pasiv⁴. [9]

Tržní rizika patří, vedle úvěrových rizik, mezi nejvýznamnější oblasti finančních rizik. Jsou definována jako rizika ztráty⁵ ze změn tržních cen **finančních nástrojů** držených v rozvahových i podrozvahových aktivech nebo pasivech banky. Ke změnám tržních cen může dojít z důvodů nepříznivého vývoje úrokových sazeb, cen akcií, měnových kurzů nebo cen komodit na **finančních trzích**. [5]

2.1. FINANČNÍ NÁSTROJE

Finanční nástroj je podle *IAS 32 Finanční nástroje: prezentace*⁶ definován jako jakákoliv smlouva, kterou vzniká **finanční aktivum** jednomu subjektu a zároveň **finanční závazek** nebo **kapitálový nástroj** jiného subjektu, přičemž [14]:

- **finančními aktivy** jsou *hotovost, kapitálový nástroj jiné jednotky, smluvní právo* přijmout hotovost nebo jiné finanční aktivum od jiné jednotky nebo směnit finanční aktiva nebo závazky s jinou jednotkou za podmínek, které jsou pro jednotku potenciálně výhodné nebo *smlouva*, která bude nebo může být vypořádána vlastními kapitálovými nástroji jednotky, a která je nebo není derivátem;
- **finančními závazky** jsou *smluvní závazek* dodat hotovost nebo jiné finanční aktivum jiné jednotce nebo směnit finanční aktiva nebo finanční závazky s jinou jednotkou

---

⁴ Tato činnost vyžaduje určitou potřebnou kvalifikaci a profesionalitu. V bankách to zpravidla bývají útvary *Řízení aktiv a pasiv* a *Řízení tržních rizik*, které patří mezi klíčové útvary banky.

⁵ Původní výraz „risico“ údajně pochází ze 17. století z italského, kde se objevil v souvislosti s lodní plavbou a představoval úskalí, kterému čelili mořeplavci. V Ottově obchodním slovníku z roku 1924 se riziko vysvětluje jako odvaha či nebezpečí. V Masarykově naučném slovníku z roku 1932 se pod tímto pojmem uvádí hrozba možné ztráty. V současné době se rizikem obecně rozumí nebezpečí vzniku škody, poškození, ztráty, případně nezdaru při podnikání.[11]

⁶ Problematika IAS bude objasněna v kapitole 3 *Postupy při aplikaci zajišťovacího účetnictví*

za podmínek, které jsou pro jednotku potenciálně výhodné nebo *smlouva*, která bude nebo může být vypořádána vlastními kapitálovými nástroji jednotky, a která je nebo není derivátem;

- **kapitálový nástroj** je *smlouva* dokládající zbytkový podíl na aktivech jednotky po odečtení všech jejích závazků.

Pro zařazení finančního nástroje do finančních závazků nebo kapitálových nástrojů je rozhodující ekonomická podstata transakce, nikoliv její právní forma.⁷ [8]

2.1.1. KATEGORIE FINANČNÍCH NÁSTROJŮ

Z hlediska tržního rizika se finanční nástroje dělí do čtyř kategorií [6]:

- *úrokové nástroje* – finanční aktiva nebo závazky, jejichž výnosnost je závislá na změnách úrokových sazeb;
- *měnové nástroje* – finanční aktiva nebo závazky, jejichž výnosnost je závislá na změnách měnových kurzů;
- *akciové nástroje* – finanční aktiva nebo závazky, jejichž výnosnost je závislá na změnách cen akcií;
- *komoditní nástroje* – finanční aktiva nebo závazky, jejichž výnosnost je závislá na změnách cen komodit.

Finanční nástroje se dále dělí na nederivátové finanční nástroje a deriváty.

2.1.2. NEDERIVÁTOVÉ FINANČNÍ NÁSTROJE

Nederivátovými finančními nástroji se rozumí hotovost a peněžní ekvivalenty, úvěry, půjčky, vklady a cenné papíry, které jsou v rozvaze banky, a další finanční nástroje, které jsou v podrozvahových aktivech nebo pasivech banky. [14]

Hotovost zahrnuje jak hotové peníze v domácí i zahraničních měnách, tak i vklady na požádání. V bankách to jsou tzv. *nostro účty*, tj. běžné účty vedené u jiných bank.

---

⁷ V některých případech může jít o složený finanční nástroj, který obsahuje jak prvek finančního závazku, tak i prvek kapitálového nástroje. Příkladem může být vyměnitelný dluhopis, jehož součástí je opce (právo) na výměnu závazku za kmenové akcie emitenta dluhopisu. V tomto případě je nutné oddělit finanční závazek, který představuje závazek emitenta vyplácet jistinu a kupóny, a kapitálový nástroj, který představuje opci na výměnu dluhopisu za akcie.

Peněžní ekvivalenty jsou krátkodobé, vysoce likvidní investice, které je možné pohotově směnit za peněžní hotovost, přičemž riziko ze změny jejich hodnoty není významné. Jedná se o krátkodobé termínované vklady s dobou splatnosti do tří měsíců.

Vklady představují přijaté a poskytnuté termínované vklady s dobou splatnosti delší než tři měsíce a povinné minimální rezervy u České národní banky⁸.

Úvěry a půjčky – úvěry a půjčky, které byly poskytnuty nebo přijaty v souladu s občanským zákoníkem⁹.

Cenné papíry – definice cenného papíru je nově uvedena v novém občanském zákoníku, který je platný od 1. 1. 2014, jako listina, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést, případně může být tato listina nahrazena zápisem do příslušné evidence, přičemž ho není možné převést jinak než změnou zápisu v této evidenci.

Další finanční nástroje, které jsou v podrozvahových aktivech nebo pasivech banky – přijaté a poskytnuté závazné úvěrové přísliby, bankovní záruky a směnečná rukojemství.

2.1.3. DERIVÁTY

Deriváty jsou podle *IAS 39 Finanční nástroje: účtování a oceňování*¹⁰ definovány jako finanční nástroje, které zároveň splňují tři níže uvedené podmínky [14]:

- jejich hodnota se mění v závislosti na změně úrokové míry, ceny finančního nástroje, ceny komodity, měnového kurzu, cenového nebo úrokového indexu, úvěrového ratingu či úvěrového indexu nebo jiné proměnné, tzv. podkladové proměnné (jedná se o podkladový nástroj, kterým zpravidla bývá nederivátový finanční nástroj);
- nevyžaduje žádnou počáteční investici nebo vyžaduje počáteční investici nižší, než jaká by byla požadována u ostatních typů smluv, u kterých by bylo možné očekávat podobnou reakci na změny tržních podmínek;

---

⁸ Dle zákona o ČNB je každá banka, která působí na území ČR, povinna držet na svém účtu u ČNB určitý předem stanovený objem likvidních prostředků, tj. tzv. povinné minimální rezervy. Předepsaný objem je stanoven na 2 % ze základny pro výpočet PMR (od 12. 7. 2001 je touto základnou objem primárních závazků banky vůči nebankovním subjektům, jejichž splatnost je menší nebo rovna 2 roky; vychází se z průměrného výpočtu za udržovací období, kterým je přibližně 1 měsíc). [27]

⁹ V novém občanském zákoníku, který je účinný od 1. 1. 2014, byl původní termín „půjčka“ nahrazen termínem „zápůjčka“. V této diplomové práci se používá původní termín, který je synonymem termínu nového.

¹⁰ Problematika IAS bude objasněna v kapitole 3 *Postupy při aplikaci zajišťovacího účetnictví*

- bude vypořádán v budoucnosti.

Deriváty se primárně zařazují do jednotlivých kategorií finančních nástrojů podle svého podkladového nástroje. Pokud se ale jedná o dva nebo více podkladových nástrojů, potom platí následující pravidla [6]:

- *úrokové deriváty* – všechny podkladové nástroje jsou úrokové a zároveň jsou ve stejné měně;
- *měnové deriváty* – podkladové nástroje mohou být úrokové, akciové nebo komoditní, pokud jsou ve dvou nebo více různých měnách;
- *akciové deriváty* – alespoň jeden podkladový nástroj je akciový, zároveň žádný z nich není komoditní a zároveň jsou ve stejné měně;
- *komoditní deriváty* – alespoň jeden podkladový nástroj je komoditní a zároveň jsou ve stejné měně.

Tímto zařazením se deriváty liší od nederivátových finančních nástrojů.

Deriváty se dále člení na *pevné termínové kontrakty* a *opce* [4]:

- *pevné termínové kontrakty* představují forwardy, futures a swapy a jejich vypořádání je závazné:
  - forwardy – výměna dvou podkladových nástrojů v jednom okamžiku v budoucnosti na OTC¹¹ trhu;
  - futures – standardizovaný forward obchodovaný na derivátové burze;
  - swapy – výměna dvou podkladových nástrojů ve více různých termínech v budoucnosti na OTC trhu, jedná se o dva nebo více na sebe navazujících forwardů;
- *opce* – právo kupujícího na vypořádání podkladových nástrojů v jednom okamžiku v budoucnosti na OTC nebo burzovním trhu, přičemž v případě využití práva kupujícího vzniká prodávajícímu povinnost vypořádání.

2.2. FINANČNÍ TRHY

Finanční trhy představují systém institucí a instrumentů, mezi kterými se uskutečňuje pohyb peněz v různých finančních formách mezi různými subjekty na základě nabídky

---

¹¹ OTC trh představuje decentralizovaný mimoburzovní trh a je odvozen od anglického Over the Counter. Obchody se sjednávají přímo mezi účastníky a nejsou pod záštitou žádné instituce.

a poptávky. Tržní subjekty přitom porovnávají výnos, který mohou očekávat, s úsilím, které budou muset vynaložit, a rozhodují se tak, aby očekávaný výnos byl maximální. [6]

2.2.1. KATEGORIE FINANČNÍCH TRHŮ

Podle typu finančních nástrojů, se kterými se na nich obchoduje, jsou finanční trhy rozděleny do čtyř kategorií a jsou znázorněny na **Obr. 2.1.** [6]:

- *dluhové, neboli úrokové trhy* představují trhy, na kterých se obchoduje s dluhovými cennými papíry (dluhopisy, certifikáty, směnky a pokladniční poukázky), úvěry a půjčkami. Tyto instrumenty mají omezenou splatnost. Výjimku tvoří dluhopisy s nekonečnou splatností, tzv. perpetuity. Tato kategorie se dále člení na:
  - *peněžní trhy* – trhy s krátkodobými půjčkami, úvěry a cennými papíry, jejichž splatnost¹² je do jednoho roku. Tyto trhy jsou méně rizikové, jsou ale také méně výnosné;
  - *kapitálové trhy* – trhy se střednědobými a dlouhodobými vklady, úvěry a dluhovými cennými papíry, jejichž splatnost je větší než jeden rok. Tyto trhy jsou označovány jako méně likvidní, jsou rizikovější, ale také výnosnější;
- *měnové, neboli devizové trhy* jsou trhy, na kterých se obchoduje s cizoměnovými penězi, akciemi nebo komoditami;
- *akciové, neboli kapitálové trhy* jsou trhy, na kterých se obchoduje s akciemi. Tyto nástroje nemají stanovenou splatnost (životnost akcie koreluje s životností akciové společnosti);
- *komoditní trhy* představují trhy, na kterých je obchodováno s cennými kovy¹³, např. zlato¹⁴, stříbro, platina, měď.

Finanční trhy se dále rozdělují na [6]:

- *spotové trhy*, na kterých se obchoduje s nederivátovými finančními nástroji, přičemž období od data sjednání do data vypořádání obchodu je dáno určitými zvyklostmi na daném trhu, což může činit až 15 dnů;

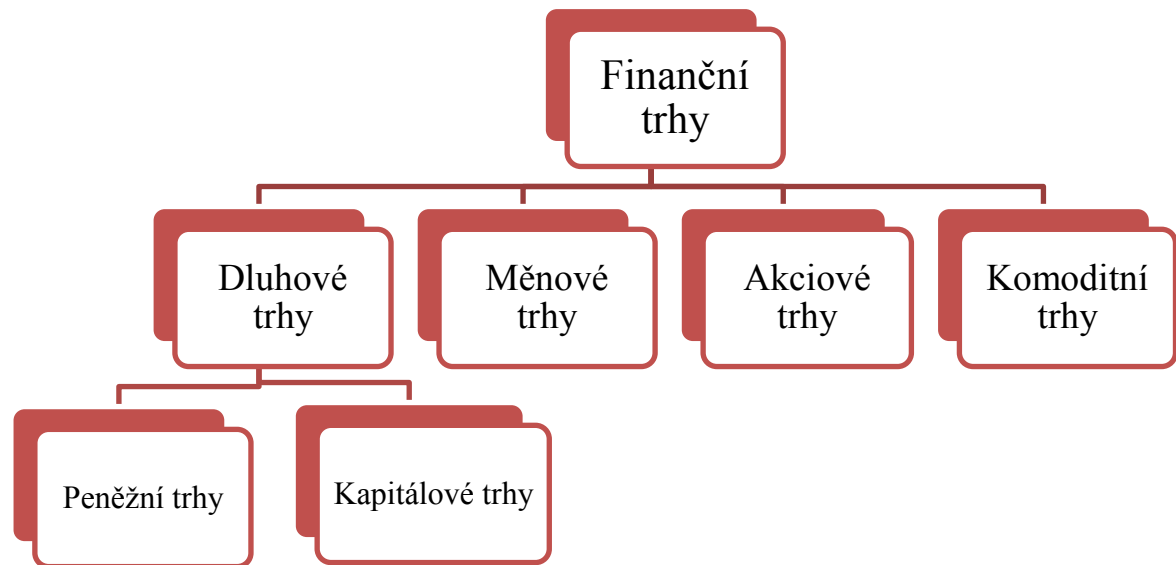
¹² Většinou se jedná o smluvní splatnost, tj. od data poskytnutí či přijetí vkladu, případně emise cenného papíru, do jejich splatnosti, někdy se ale také může posuzovat zbytková splatnost, tj. od dnešního dne do data splatnosti.

¹³ Trhy s jinými komoditami se nepovažují za finanční trhy.

¹⁴ Zlato bývá v některých případech považováno za měnu. V takovém případě by se řadilo do kategorie měnových trhů.

- *derivátové trhy*, na kterých se obchoduje s derivátovými finančními nástroji.

Obr. 2.1. Kategorie finančních trhů [6]

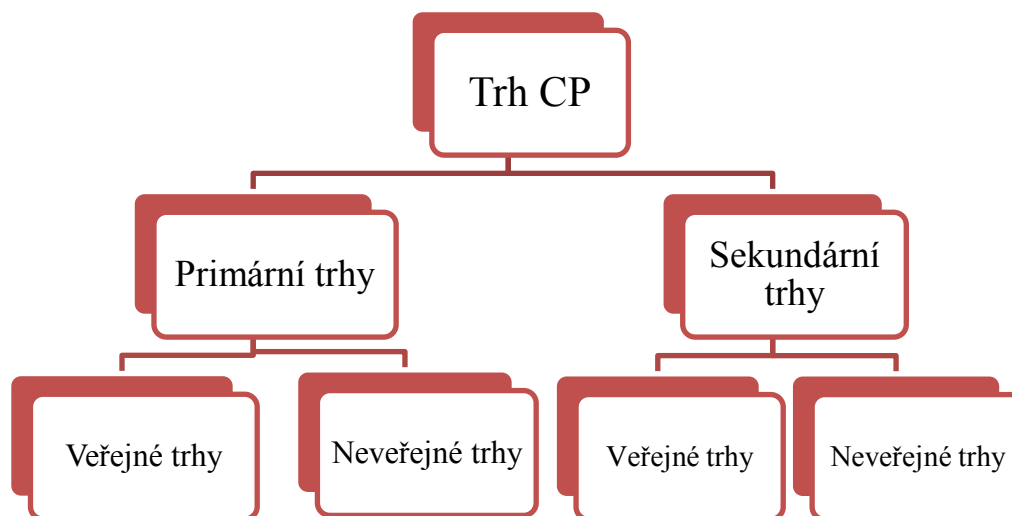

Určité specifikum finančních trhů představuje trh s cennými papíry. Kromě již výše uvedeného členění na dluhové a akciové trhy se trh CP dělí na trhy *primární* a *sekundární*. Na primárním trhu se nabízejí nové emise cenných papírů, které jsou uváděny na finanční trh poprvé, a peníze z jejich prodeje získává jejich emitent. Na sekundárním trhu se obchoduje s cennými papíry, které byly emitovány už dříve. Tak se tyto trhy stávají tvůrcem tržních cen a zajišťují likviditu cenných papírů, protože právě na sekundárních trzích je umožněno investorům přeměnit cenné papíry zpátky na hotovost a tím vzbudit jejich další zájem o finanční investice. [10]

Primární a sekundární trhy mohou být *veřejné* nebo *neveřejné*. Na veřejných trzích se obchoduje s cennými papíry, jejichž nabídka byla veřejně inzerována. Tyto veřejné trhy mohou být organizované, ať už prostřednictvím burzy či mimoburzovních subjektů, nebo neorganizované, prostřednictvím bank nebo jiných obchodníků s cennými papíry, tzv. OTC trhy. Na neveřejných trzích jsou obchody sjednávány prostřednictvím specializovaných zprostředkovatelů přímo mezi emitentem a potenciálními zájemci v případě primárních trhů, nebo mezi zúčastněnými stranami, tj. mezi vlastníky CP a jejich potenciálními kupci v případě trhů sekundárních. [10]

Členění trhů CP je uvedeno na **Obr. 2.2.** [10]

Obr. 2.2. Členění trhů cenných papírů [10]

2.2.2. FINANČNÍ TRH V ČR

Finanční trh se v naší zemi považuje za vyspělou a konkurenceschopnou část české ekonomiky. [6]

Rozhodující část v něm zaujímá bankovní sektor, který je reprezentován obchodními bankami, pobočkami zahraničních bank a stavebními spořitelny, a to jak z pohledu objemu aktiv, tak i z pohledu svých komplexních aktivit, které vykonává přes své dceřiné společnosti. Dalšími institucemi finančního trhu jsou pojišťovny, obchodníci s cennými papíry, investiční společnosti a investiční fondy, otevřené podílové, penzijní i zahraniční fondy, družstevní záložny a v neposlední řadě také investiční a pojišťovací zprostředkovatelé, a dále leasingové, forfaitové a faktoringové společnosti a společnosti ostatního úvěrování. Na závěr je zde nutno zmínit i Českou národní banku, která kontroluje činnost finančních institucí a vykonává dohled nad celým finančním trhem¹⁵. [10]

Kapitálový trh s akciemi a dluhopisy provozuje Burza cenných papírů Praha a RM-System¹⁶, česká burza cenných papírů, jejichž výkonnost je měřena pomocí indexů PX¹⁷

---

¹⁵ Česká národní banka působí na makroekonomické i mikroekonomické úrovni. Z hlediska makroekonomie by měla zabezpečovat stabilitu domácí měny a vytvářet příznivé podmínky pro hospodářský růst. Z pohledu mikroekonomie zajišťuje bezpečnost, spolehlivost a důvěryhodnost bankovního systému v zemi, čehož docílí tím, že vykonává funkci regulátora celého finančního trhu a vykonává bankovní dohled. [24]

¹⁶ Do konce listopadu 2008 byl RM-System organizátorem mimoburzovního trhu CP. 1. 12. 2008 byl transformován na standardní burzu CP. [37]

¹⁷ Index PX je tvořen nejkvalitnějšími a nejvíce obchodovanými emisemi akcií, tzv. Blue Chip emisemi. K 21. 2. 2014 byl tvořen 14 tituly: ERSTE GROUP BANK AG, Komerční banka, ČEZ, VIG, Telefónica ČR, STOCK, Unipetrol, Philip Morris ČR, Pegas Nonwovens, CETV, ORCO, Fortuna, NWR, TMR. [35]

a RM¹⁸ a jejichž činnost je rovněž kontrolována Českou národní bankou. *Peněžní trh* s krátkodobými dluhopisy provozuje samotná Česká národní banka. Jedná se o tzv. SKD – systém krátkodobých dluhopisů, kterým zajišťuje samostatnou evidenci cenných papírů a vypořádací systém obchodů s krátkodobými dluhovými cennými papíry, které jsou vydávány Ministerstvem financí, Českou národní bankou i ostatními emitenty. [6]

Součástí finančního trhu jsou dva systémy, které chrání střadatele, investory i finanční instituce před negativními důsledky z důvodu platební neschopnosti některého ze zúčastněných subjektů. Prvním z nich je *Fond pojištění vkladů*, který byl zřízen a je legislativně ošetřen zákonem o bankách. Banky jsou podle tohoto zákona povinny účastnit se systému pojištění pohledávek z vkladů a přispívat stanovenou částku do Fondu. V případě platební neschopnosti úvěrové instituce vyplatí Fond pojištění vkladů všem fyzickým i právnickým osobám 100 % výši vkladů včetně úroků, maximálně však do výše 100 000 EUR. Druhým garančním systémem je *Garanční fond obchodníků s cennými papíry*, který v případě platební neschopnosti obchodníka s CP vyplatí náhradu ve výši 90 % částky, maximálně do výše 20 000 EUR. Vzhledem k tomu, že oba tyto garanční systémy jsou harmonizovány na úrovni EU, značnou měrou přispívají ke stabilitě finančního trhu nejenom u nás, ale v celé Evropské unii. [6]

2.3. TRŽNÍ RIZIKA

Tržní rizika jsou rizika ze ztráty tržních cen finančních nástrojů, ke kterým dochází v důsledku nepříznivého vývoje na finančních trzích. Tržní rizika se dále člení v návaznosti na členění finančních nástrojů a finančních trhů. [5]

2.3.1. KATEGORIE TRŽNÍCH RIZIK A JEJICH RIZIKOVÉ FAKTORY

Podle typů finančních nástrojů a následně finančních trhů se rozlišují také čtyři **základní kategorie** tržních rizik [5]:

- *úrokové riziko* jako riziko ztráty ze změny cen nástrojů, které jsou citlivé na úrokové sazby, tj. tzv. dluhových nástrojů (změny úrokové sazby, změny tvaru výnosové křivky, změny míry kolísání úrokové míry, předčasné splacení jistiny, změny rozpětí mezi úrokovými indexy);

---

¹⁸ Index RM je tvořen emisemi akcií: ERSTE GROUP BANK AG, Komerční banka, ČEZ, Telefonica ČR, Unipetrol, Philip Morris ČR, CETV, ORCO, DEUTSCH Telecom AG. [36]

- *měnové riziko* jako riziko ztráty ze změny cen nástrojů citlivých na devizové kurzy, tj. tzv. měnových nástrojů (změny měnového kurzu a jeho volatility);
- *akciové riziko* jako riziko ztráty ze změny cen akcií a nástrojů, které jsou citlivé na ceny akcií, tj. tzv. akciových nástrojů (změny cen akcií, změny dividend, změny akciových indexů, změny volatility cen akcií);
- *komoditní riziko* jako riziko ztráty ze změny cen komodit a dalších nástrojů citlivých na tyto ceny, tj. tzv. komoditních nástrojů (změny cen komodit, změny volatility cen komodit, změny vztahu mezi spotovými a forwardovými cenami komodit, změny cenového rozpětí mezi komoditami).

Kromě výše uvedených čtyř základních kategorií existují dvě **vedlejší kategorie** [5]:

- *korelační riziko* nazývané také *bazické riziko* je riziko ztráty z porušení vzájemné souvislosti mezi finančními nástroji. Korelační riziko např. nastane v případě, kdy dojde ke změně úrokové míry finančních nástrojů zařazených v aktivech banky o jinou hodnotu, než ke změně úrokové míry pasivních finančních nástrojů. Například úroková míra poskytnutých úvěrů se sníží o 1 %, zatímco úroková míra přijatých vkladů se sníží o 0,5 %;
- *riziko úvěrového rozpětí* je riziko ztráty ze změn rozpětí u úrokových nástrojů, které jsou různě hodnoceny z hlediska úvěrového ratingu¹⁹. Úvěrové rozpětí představuje rozdíl ve výnosnosti úrokového nástroje do splatnosti mezi konkrétním rizikovým a obdobným bezrizikovým instrumentem. Například úvěrové rozpětí firemního dluhopisu, který je považován za CP s úvěrovým rizikem, je rozdíl mezi jeho úrokovou mírou a úrokovou mírou bezrizikového instrumentu²⁰.

Pro každou z výše uvedených kategorií existují dva typy **rizikových faktorů**, a to *kvalitativní* a *kvantitativní* [5]:

Kvalitativní faktory jsou různé pro jednotlivé rizikové kategorie. Jsou to:

- úroková sazba a zbytková splatnost instrumentu pro *úrokové riziko*,
- měna pro *měnové riziko*,
- akciové trhy a kvalita emitenta pro *akciové riziko* a

¹⁹ Úvěrový rating vyjadřuje důvěryhodnost emitenta

²⁰ V souvislosti se změnou rizikivosti státních dluhopisů v závislosti na finanční krizi 2008 – 2009 je za bezrizikovou úrokovou míru považována derivátová výnosová křivka.

- komodita pro *komoditní riziko*.

Naopak *kvantitativní faktory* jsou shodné pro všechny rizikové kategorie. Jedná se o hodnoty jednotlivých nástrojů v aktivech a pasivech banky, přičemž velikost konkrétního rizika je závislá na tzv. otevřené pozici jednotlivých nástrojů v portfoliu banky, resp. skupin nástrojů se stejnými kvalitativními faktory. Otevřená pozice je kladný nebo záporný rozdíl²¹ tržních, případně naběhlých hodnot finančních nástrojů v aktivech a pasivech rozvahy. Pokud je tento rozdíl nulový, jedná se o tzv. uzavřenou pozici a banka není vystavena tržnímu riziku.

Jednotlivé kategorie tržních rizik s uvedenými kvalitativními i kvantitativními faktory jsou znázorněny v **Tab. 2.1.** [5]

Tab. 2.1. Kategorie tržních rizik s kvalitativními a kvantitativními faktory [5]

Úrokové riziko			
Kvalitativní faktory		Kvantitativní faktory	
Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva
Dluhopisy KB, tržní hodnota 1 000 000 Kč, zbytková splatnost 1 rok	Dluhopisy ČSOB, tržní hodnota 1 000 000 Kč, zbytková splatnost 1 rok	Dluhopisy KB, tržní hodnota 2 000 000 Kč, zbytková splatnost 1 rok	Dluhopisy KB, tržní hodnota 1 000 000 Kč, zbytková splatnost 1 rok

Měnové riziko			
Kvalitativní faktory		Kvantitativní faktory	
Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva
Poskytnutý úvěr v EUR, ekvivalent 1 000 000 Kč	Přijatý vklad v USD, ekvivalent 1 000 000 Kč	Poskytnutý úvěr v EUR, ekvivalent 2 000 000 Kč	Přijatý vklad v EUR, ekvivalent 1 000 000 Kč

Akciové riziko			
Kvalitativní faktory		Kvantitativní faktory	
Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva
Akcie ČSOB, tržní hodnota 1 000 000 Kč	Akcie ČEZ, tržní hodnota 1 000 000 Kč	Akcie ČSOB, tržní hodnota 2 000 000 Kč	Akcie ČSOB, tržní hodnota 1 000 000 Kč

Komoditní riziko			
Kvalitativní faktory		Kvantitativní faktory	
Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva
Zlato, tržní hodnota 1 000 000 Kč	Stříbro, tržní hodnota 1 000 000 Kč	Zlato, tržní hodnota 2 000 000 Kč	Zlato, tržní hodnota 1 000 000 Kč

²¹ Pokud je rozdíl kladný, hovoří se o tzv. dlouhé pozici, pokud je rozdíl záporný, jedná se o krátkou pozici

Úroková a akciová rizika se dále člení na rizika *specifická* a *obecná*. Zatímco *specifické riziko* je riziko zhoršení finanční situace emitenta, případně dlužníka úrokového či akciového nástroje a spadá do kategorie úvěrových rizik, *obecné riziko* je spojeno s ekonomikou jako celkem a je dáno makroekonomickými podmínkami, např. devalvace kurzu centrální bankou, změnou úrokových měr v rámci měnové politiky apod. a spadá do kategorie tržních rizik. [5]

Obecné akciové, měnové a komoditní riziko představuje riziko ztráty ze změny cen akcií, měnových kurzů nebo cen komodit v důsledku makroekonomického vývoje, pokud má subjekt otevřenou pozici na daný finanční nástroj. [5]

Obecné úrokové riziko je složitější; je mu vystaven každý subjekt, který nejenom že má otevřenou úrokovou pozici jako takovou, ale také subjekt, který má otevřenou pozici pro finanční nástroje s různými splatnostmi. Aby tedy subjekt riziku vystaven nebyl, musel by mít uzavřenou úrokovou pozici pro každou splatnost. Jinak by byl dále citlivý na celkový tvar úrokové křivky. [5]

Jednotlivé kategorie tržních rizik je dále možné zobecnit. Toto zobecnění se vyjadřuje tzv. The Greeks letters (řeckými písmeny) nebo také zjednodušeně „Greeks“. Každé řecké písmeno měří různou úroveň rizika a cílem je řídit Greeks tak, aby všechna rizika byla akceptovatelná [3]:

- *delta riziko* (Δ) – riziko absolutní ceny, měří míru změny hodnoty portfolia s ohledem na změnu hodnoty podkladového nástroje (akciové, komoditní, měnové riziko);
- *gamma riziko* (Γ) – riziko konvexity jako odchylka změny hodnoty portfolia od změny rizika delta (opční kontrakty);
- *vega riziko* (v) – riziko volatility, měří míru změny hodnoty portfolia s ohledem na očekávanou volatilitu hodnoty podkladového nástroje;
- *theta riziko* (Θ) – riziko času, měří míru změny hodnoty portfolia s ohledem na plynutí času (měří rychlost rozpadu hodnoty portfolia v čase);
- *rho riziko* (P) – úrokové riziko, měří míru změny hodnoty portfolia s ohledem na změny krátkodobých úrokových sazeb (úrokové riziko).

2.3.2. REGULACE TRŽNÍCH RIZIK

Jak již bylo v úvodu této práce řečeno, finanční instituce a zejména banky patří k důležitým hospodářským odvětvím v zemi a případné ztráty významného charakteru by mohly mít vážné důsledky pro celou společnost. Z tohoto důvodu jsou některá rizika regulována. Cílem jejich regulace je zabránit selhání regulované jednotky a tím chránit majetek klientů, zajistit bezpečný, účinný, konkurenceschopný a zdravý bankovní systém, podpořit měnovou stabilitu a zajistit důvěru celé společnosti ve finanční systém v zemi. [5]

Basilejský výbor pro bankovní dohled, který působí při Bance pro mezinárodní platby (Bank for International Settlements) ve švýcarské Basileji, již od počátku své existence v roce 1974 vydával různé regulační dokumenty a směrnice, které byly doporučovány členskými zeměmi. Jejich cílem bylo zajistit, aby bankovní dohledy jednotlivých zemí uplatňovaly společné principy na banky, které se účastnily mezinárodního obchodu. [5]

V roce 1988 vydal basilejský výbor novou regulační směrnici, jejíž součástí bylo stanovení minimální kapitálové přiměřenosti²² pro banky působící na mezinárodní úrovni. Tato směrnice byla vydána pod názvem kapitálová dohoda – **BASEL I**. Byl to v té době první mezinárodní dokument pro regulatorní měření finančních, především úvěrových, rizik. V dokumentu bylo uvedeno, jakým způsobem se budou úvěrová rizika bank měřit a jak bude stanovena potřeba pokrytí tohoto rizika kapitálem. Cílem schválení tohoto dokumentu bylo posílit finanční zdraví a stabilitu mezinárodního bankovního systému, zabránit bankám, aby vstupovaly do velkého úvěrového rizika, tj. zabránit bankám s nízkou kapitálovou přiměřeností přijímat vklady a poskytovat rizikové úvěry, a také zohlednit podrozvahové aktivity. Kapitálová dohoda se neomezovala pouze na členské státy, ale postupně se začala uplatňovat nejenom v dalších vyspělých zemích, ale také v rozvíjejících se ekonomikách. Také tehdejší Evropské společenství, které bylo předchůdcem Evropské unie, již v roce 1989 vydalo dvě direktivy – direktivu o vlastních zdrojích jako o kapitálu a direktivu o solventním poměru jako o kapitálové přiměřenosti, ve kterých bylo řešeno úvěrové riziko shodně s BASEL I. [5]

---

²² „Podstatou koncepce kapitálové přiměřenosti je změření rizik daného subjektu a stanovení odpovídající minimální úrovně kapitálu“, jak tvrdí Jilek (2000, s. 225). Výpočtem kapitálové přiměřenosti se tedy stanovuje výše potřebného množství vlastního kapitálu, který by měl pokrýt veškeré potenciální ztráty v budoucnosti spojené s dnešními riziky. Přístup této koncepce znamená, že veškerá finanční rizika a s nimi spojené budoucí ztráty musejí nést především akcionáři, nikoliv klienti.

Vzhledem k tomu, že BASEL I zahrnoval pouze úvěrová rizika, hned od jeho vydání v roce 1988 se začalo uvažovat také o zahrnutí *tržních rizik* do regulatorních požadavků. To si basilejský výbor uvědomoval především proto, že banky vedle svých základních činností, kterými byly přijímání vkladů a poskytování úvěrů, začaly obchodovat na finančních trzích a tím se tržním rizikům více vystavovat. Už v roce 1993 byl představen první návrh dodatku kapitálové dohody, jako **BASEL II**. Tak byl odstartován dlouhodobý projekt, jehož výsledkem bylo stanovení výpočtu kapitálových požadavků na jednotlivá tržní rizika, tj. úroková, akciová, měnová a komoditní. V reakci na tento požadavek vydala Evropská unie direktivu o kapitálové přiměřenosti, ve které zapracovala návrh basilejského výboru o zahrnutí tržních rizik do výpočtu kapitálových požadavků. [5]

V České republice vykonává dohled nad bankami a pobočkami zahraničních bank, podle zákona č. 6/1993 Sb. o ČNB v platném znění, Česká národní banka. Stanovuje pravidla pro stabilitu finančního sektoru v zemi a systematicky reguluje činnost bank.

Od roku 2007 do konce loňského roku u nás platila pro vybrané finanční instituce, které působí na území ČR, nová koncepce kapitálové přiměřenosti. Jednalo se o *Vyhlášku ČNB č. 123/2007 o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry v platném znění*. Do této vyhlášky byly zapracovány požadavky BASEL II i příslušných direktiv EU, tj. včetně zahrnutí tržních rizik, a to nejenom z pohledu stanovení kapitálových požadavků ve výši 8 % vzhledem k objemu aktiv a riziku banky, ale i z pohledu jejich samotného řízení a kontroly.

V roce 2010 byla basilejským výborem, v reakci na krizi bankovního sektoru ve světě v letech 2008 – 2009, představena další novela původní kapitálové dohody **BASEL III**, která nejenomže zpřísňuje pravidla pro hodnocení úvěrových i tržních rizik, ale také rozšiřuje regulatorní požadavky o další druhy rizik. [4]

Koncepci této novely přijala i Evropská unie a v polovině roku 2013 vydala *Nářízení Evropského parlamentu a Rady č. 575/2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky*, ve kterém jsou v oblasti tržních rizik uvedeny kapitálové požadavky na jednotlivá tržní rizika, a *Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi*, ve které jsou, mimo jiné, zapracována i kritéria pro řízení rizik. Tyto dva dokumenty jsou od 1. 1. 2014 závazné i pro ČR.

2.3.3. MĚŘENÍ TRŽNÍCH RIZIK

Pro měření tržních rizik se nejčastěji uplatňuje metodologie VaR (Value at Risk). Výsledkem této metody je hodnota, která představuje maximální možnou ztrátu, ke které může s určitou pravděpodobností za dané časové období dojít. Tuto hodnotu je možné si představit jako část finančních prostředků, která bude ztracena, pokud dojde k předem očekávané změně hodnoty finančních nástrojů v určitém časovém období, ve kterém by nebyla zajištěna otevřená pozice. Přednost této metody spočívá v tom, že sumarizuje celkovou finanční expozici do jediného čísla. [1]

U metody VaR je riziko identifikováno se ztrátou, případně s menším než očekávaným výnosem. Znamená to tedy, že se tato metoda zaměřuje pouze na jednu polovinu rozdělení pravděpodobnosti, a to na polovinu, která se u normálního rozdělení, které se pro analýzu tržního rizika používá, nachází pod střední očekávanou hodnotou. Tato metoda tedy abstrahuje od výnosů, které se nacházejí nad střední očekávanou hodnotou²³. [1]

Vnitřní modely VaR byly vyvinuty velkými bankami pro měření celkového tržního rizika jednotlivých portfolií. [5]. Aby mohly být použity, musí být schváleny příslušnou autoritou, což v případě České republiky je ČNB. Aby ČNB takovýto souhlas poskytla a používání vnitřních modelů schválila, musí splňovat celou řadu požadavků podle BASEL III. [15], [16] Jedná se např. o:

- zachycení všech podstatných cenových rizik nebo
- zachycení dostatečného počtu rizikových faktorů odpovídajících:
  - úrokovým mírám v každé měně v členění na minimálně šest segmentů splatnosti,
  - jednotlivým cizím měnám,
  - jednotlivým akciovým trhům, či
  - jednotlivým komoditám,

na které banka drží významnější pozice.

V modelech VaR se počítá se ztrátami na portfoliové bázi bez ohledu na rizikovou kategorii. VaR znamená potenciální ztrátu, kterou může banka mít s určitou pravděpodobností v následujícím období u svého portfolia při nepříznivém pohybu tržních faktorů. Tato možná

---

²³ Finanční teorie považují za zdroj rizika nejenom negativní, ale také pozitivní odchylky od očekávané hodnoty. Z tohoto pohledu je možné usuzovat, že perfektní výkony vynikajících makléřů a bankéřů nepředstavují zázračné výkony, ale reflektují vysoká rizika, která tito makléři a bankéři podstupovali.

ztráta se stanovuje s použitím různých výpočetních metod. Ke správnému výpočtu je důležité správně ocenit celé portfolio. [5]

Existují různé metody modelů VaR, které se od sebe liší, jak v metodách simulace změn rizikových faktorů, tak i v metodách přeměny změn rizikových faktorů na změny hodnoty portfolia, z nichž nejdůležitější jsou [5]:

- *analytická metoda neboli metoda variací a kovariancí* – jedná se o tzv. parametrickou metodu. K výpočtu potenciálních ztrát se používají volatility a průměrné korelace změn hodnot rizikových faktorů, získané z minulých časových řad, přičemž se stanoví rozdělení pravděpodobnosti možných změn hodnoty portfolia. Nejjednodušší je výpočet, který vychází z předpokladu stabilní korelace změn rizikových faktorů a z normálního rozdělení. Metoda vyžaduje velké množství dat [5];
- *metoda historických nebo stochastických simulací*
  - *metoda historické simulace* – metoda spočívá v použití hodnot minulých ztrát, které by banka utrpěla u daného portfolia, jako vodítka ke stanovení možných budoucích ztrát. Tato metoda nepočítá se žádnou pravděpodobností, naopak počítá se změnou hodnoty portfolia podle skutečných hodnot rizikových faktorů v minulosti. Její nevýhodou je nutnost dostatečného počtu takovýchto dat [3];
  - *metoda Monte Carlo* – metoda vychází z použití velkého počtu náhodně generovaných rizikových faktorů a jejich kombinací, které se následně použijí k simulacím vývoje hodnoty portfolia. Simulace mohou, ale nemusí pracovat s historickými daty [3].

Jednotlivé metody se liší využitím rozdílné korelace tržních faktorů/sazeb. Metoda historické simulace vychází ze skutečných historických scénářů, metoda variací a kovariancí používá průměrné korelace za stanovené období, zatímco metoda Monte Carlo generuje náhodné, avšak vysoce pravděpodobné odhady. Na závěr je nutno říci, že neexistuje jednoznačný názor na to, která metoda je nejlepší. [5]

Krytí tržního rizika může být podle BASEL III, stanoveno buď použitím standardní metody nebo za pomoci vnitřních modelů VaR nebo použitím jejich kombinací. Vnitřní modely však mohou být použity pouze v případě, že příslušné orgány používání interních modelů schválí, přičemž schválení vnitřních modelů se vyžaduje pro každou rizikovou kategorii. [5]

Standardní metoda je, na rozdíl od výše popsané metody výpočtu pomocí VaR, založena na přesných postupech výpočtu kapitálového požadavku, nejenom pro každou rizikovou kategorii, ale i v rámci ní (např. úrokové riziko úrokových nástrojů ve měně EUR). Tato metoda má dvě nevýhody. První nevýhodou je, že nezohledňuje užitek z rozložení rizik v rámci jedné kategorie, tj. předpokládá, že jednotlivé kategorie a jejich rizikové faktory jsou nezávislé. Druhou nevýhodou je, že nebere do úvahy míru kolísání v rámci jednotlivých rizikových faktorů. To znamená, že např. všechny otevřené pozice v jednotlivých měnách mají stejnou rizikovou váhu, přičemž se nezohledňuje míra stability měny, což může mít za následek nadměrný kapitálový požadavek. [5]

2.3.4. ŘÍZENÍ TRŽNÍCH RIZIK

Úkolem řízení tržních rizik je zajistit, aby banka nebyla vystavena takovým ztrátám, které by mohly ovlivnit její funkčnost, stabilitu a životaschopnost vůbec. Banky proto zavádějí komplexní systémy řízení rizik. Jedná se o každodenní proces, který zahrnuje monitorování rizik, jejich identifikaci i přesné měření, jakož i sledování a analyzování všech možných situací a změn na finančních trzích, které by mohly mít negativní dopad na banku. Tento proces se netýká pouze útvaru *Řízení tržních rizik*, který je v této problematice hlavním hráčem, ale i dalších organizačních jednotek např. auditu, právního oddělení, financí i obchodních útvarů a v neposlední řadě také samotného vrcholového vedení, tj. TOP managementu. [5]

Vrcholový management a představenstvo banky stanovuje strategii řízení rizik a určuje výši tolerance vůči riziku. V rámci strategie by měly být stanoveny nejenom zásady a postupy pro identifikaci, měření a řízení zdrojů a vlivu tržních rizik, ale i limity, pro které jejich maximální přípustné hodnoty musí být dodrženy ve všech bankovních aktivitách, a systém kontroly jejich dodržování. Při jejich stanovení se zohledňují expozice vůči finančním nástrojům, protistranám, hospodářským odvětvím i geografickým oblastem. I při zavádění nových produktů musí být provedena analýza, jejímž úkolem je podchytit všechna významná rizika a nastavit proces nabídky pro klienty. [5]

Útvar *Řízení tržních rizik*, který je řízen a přímo zodpovědný členem vrcholového managementu a představenstva, aplikuje strategii stanovenou managementem banky. Monitoruje, identifikuje a analyzuje tržní rizika, sleduje koncentrace významných rizik, monitoruje a řídí limity, zodpovídá za jejich měření a stanovuje oceňovací modely. Tento útvar by měl být nezávislý na ostatních, především obchodních, útvech banky, měl

by spolurozhodovat o nových produktech a v případě výrazně rizikových projektů by měl být kompetentní takové projekty zamítnout. Pracovníci a manažeři obchodních oddělení jsou často v honbě za klientem ochotni nabídnout a uzavřít obchod, který ne vždy koresponduje s politikou a standardy banky. Tito lidé mají většinou nadstandardní přístup k informacím o ekonomických a politických podmínkách i změnách na finančních trzích a mohou tohoto svého postavení snadno zneužít. Proto je velmi důležité, aby byly vybudovány takové procesy a systémy, které umožňují jejich aktivitu a činnost řídit a také útvarem řízení rizik kontrolovat. [5]

Finanční nástroje i finanční trhy představují složitou oblast, s čímž zákonitě souvisí to, že ani finanční rizika a jejich řízení nejsou zcela jednoduchou záležitostí, a to především z důvodu jejich hodnocení. Dnes již existuje řada systémů a metod na měření rizik, které umožňují stanovit výslednou pozici, tzv. portfolio, jehož řízení je v konečném důsledku jednodušší i finančně výhodnější než řízení jednotlivých transakcí. [5]

Kvalitní proces řízení tržních rizik přispívá k zajištění dlouhodobé prosperity. Důležité jsou také informace, které jsou poskytovány široké veřejnosti, které by měly být přehledné, ucelené a podrobné, aby si společnost mohla vytvořit představu o expozici banky z hlediska finančních rizik a o způsobu jejich řízení. Takovéto informace by neměly být před veřejností utajovány, protože jejich zatajování může vést k dezinformovanosti investorů a ostatních zúčastněných stran a také k finančním machinacím a podvodům. Na druhé straně i veřejnost by se o takové informace měla zajímat, což se u nás děje, bohužel, jenom velmi sporadicky. [5]

3. POSTUPY PŘI APLIKACI ZAJIŠŤOVACÍHO ÚČETNICTVÍ

Účetnictví poskytuje informace o hospodaření a finanční situaci podniku. Aby bylo možné se na tyto informace spolehnout, je nutné, nejenom aby účetní údaje byly srozumitelné a důvěryhodné, ale také aby byly finanční výkazy srovnatelné. To je možné zajistit pouze v případě, že všechny subjekty budou požívat shodné účetní metody a postupy, protože uživatelé účetních výkazů, jimiž jsou investoři, banky i podnikatelé, se chtějí jednoduše orientovat ve finančních výkazech, aniž by museli detailně studovat a zkoumat různé účetní postupy. [8]

3.1. ÚČETNÍ PROBLEMATIKA

Potřebu zajistit srovnatelnost prezentovaných finančních údajů si velmi dobře uvědomovaly světové účetní organizace, které už v roce 1973 založily ²⁴ *Výbor pro mezinárodní účetní standardy* (International Accounting Standards Committee), jehož cílem bylo sjednotit účetní zásady a postupy ve finančním vykazování ve společnostech na celém světě a tím zajistit srovnatelnost účetních údajů a závěrek. Splnění tohoto cíle mělo být dosaženo vydáváním jednotných účetních standardů, na které by postupně přecházely a zapracovávaly je do svých národních legislativ jak členské, tak i nečlenské státy. Členskými zeměmi IASC byly již od roku 1983 všechny účetní instituce, které se sdružovaly v *Mezinárodní federaci účetních* (International Federation of Accountants). Za interpretace těchto jednotných standardů zodpovídal *Stálý interpretační výbor* (Standing Interpretations Committee). Vedle IASC byl ustaven *Poradní výbor pro tvorbu standardů* (Standard Advisory Council). [8]

Z důvodu zajištění větší nezávislosti na společnostech a s cílem ještě více zdůraznit tvorbu účetních standardů došlo v roce 2001 k podstatným organizačním změnám. Výbor (IASC) se přeměnil na *Radu pro mezinárodní účetní standardy* (International Accounting Standards Board) a SIC byl přejmenován na IFRIC (International Financial Reporting Interpretations Committee). Dále vznikla *Nadace IASC* (International Accounting Standards Committee Foundation), která byla v roce 2010 přejmenovaná na *Nadaci IFRS*, jako instituce nadřízená Radě. Řízení a činnost Nadace podléhá stanovám, které jsou každých 5 let přezkoumávány a průběžně novelizovány. [8]

---

²⁴ Zástupci profesionálních účetních institucí 9 zemí (Nizozemí, Německo, Francie, Velká Británie, USA, Kanada, Mexiko, Austrálie, Japonsko)

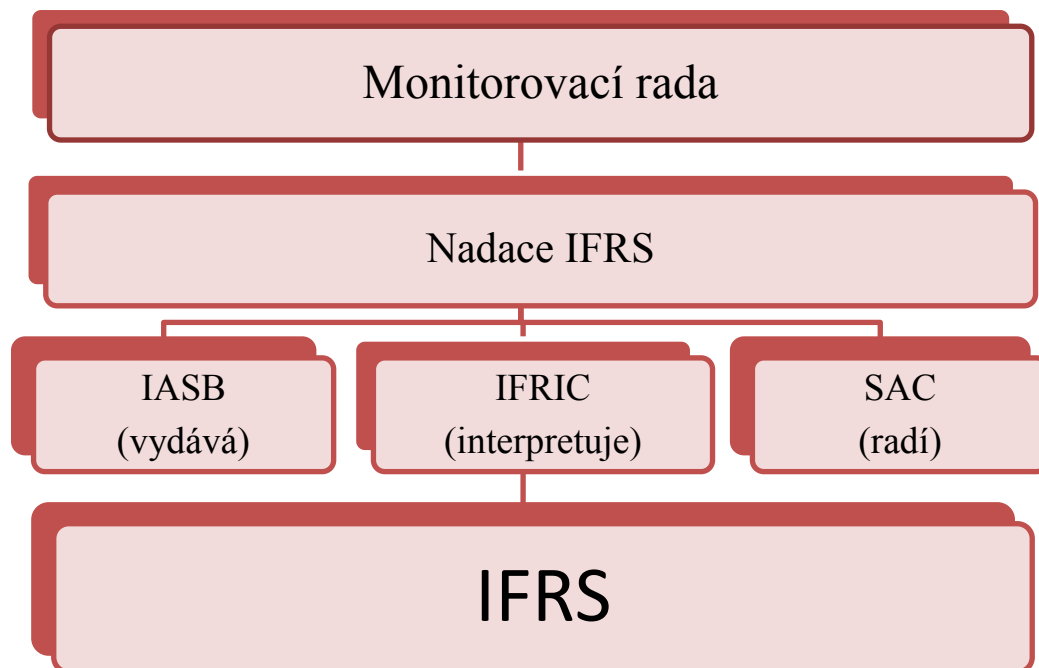
Nadace IFRS je nadřizena [8]:

- IASB, tj. Radě, která vytváří mezinárodní účetní standardy,
- IFRIC, tj. Výboru, který zodpovídá za interpretace mezinárodních účetních standardů;
- SAC, tj. Výboru, který působí jako poradní výbor pro tvorbu mezinárodních účetních standardů (v současné době také známý pod pojmem IFRS Advisory Council).

Nadace IFRS je nezávislou organizací a je financována z dobrovolných příspěvků veřejných i soukromých institucí a z prodeje publikací. [8]

Dále byla v roce 2009 ustanovena *Monitorovací rada* (Monitoring Board), která by měla nejenom dohlížet na činnost samotné Nadace, ale měla by ji také řídit. Vznik Monitorovací rady prosadila Evropská komise s cílem zajistit vyšší zodpovědnost vůči veřejnosti. Jejími členy jsou, kromě již zmiňované Evropské komise, také Mezinárodní organizace komisí pro cenné papíry, Americká komise pro cenné papíry a burzy a Japonská agentura finančních služeb. Činnost Monitorovací rady je sledována také Basilejským výborem pro bankovní dohled. Současná organizační struktura je zobrazena na **Obr. 3.1.** [8]

Obr. 3.1. Organizační struktura [8]:

3.1.1. MEZINÁRODNÍ ÚČETNICTVÍ

IASB v současné době je a i nadále by měla být rozhodující světovou organizací, která vytváří jednotné účetní standardy pro společnosti, které emitují kótované cenné papíry, tj. CP, s nimiž se obchoduje na veřejných trzích. [8]

Rovněž americká *Komise pro cenné papíry a burzy* a *Japonská rada pro účetní standardy* přistoupily na konvergenci IFRS s US a japonskými GAAP. Byly podepsány dohody o spolupráci v této oblasti s cílem postupně odstraňovat rozdíly a vytvořit jediné globální účetní standardy. [8]

Do konce roku 2002 byly Mezinárodní účetní standardy vydávány pod označením IAS (International Accounting Standards), od roku 2003 jsou vydávány pod zkratkou IFRS jako International Financial Reporting Standards. Původní IAS zůstanou v platnosti tak dlouho, dokud nebudou nahrazeny novými IFRS²⁵. Vedle IAS a IFRS byly a jsou vydávány interpretace samotných standardů, které vyjasňují některá jejich ustanovení, případně je doplňují. Interpretace IAS byly vydávány pod označením SIC, interpretace IFRS jsou vydávány jako IFRIC²⁶. [8]

Neméně důležitým dokumentem jako IAS či IFRS je Koncepční rámec (Conceptual Framework). Tento dokument sám standardem není, ale je jejich nezbytnou součástí. Vymezuje a definuje [12]:

- cíl účetní závěrky – poskytovat informace o finanční situaci a výkonnosti podniku;
- uživatele účetní závěrky – investoři, zákazníci, dodavatelé, zaměstnanci, vláda i veřejnost;
- základní prvky účetní závěrky, způsoby jejich rozpoznání i oceňování – aktiva, závazky, vlastní kapitál, náklady, výnosy;
- základní předpoklady zpracování účetní závěrky – nepřetržité trvání podniku, akruální princip;
- kvalitativní charakteristiky účetní závěrky - srovnatelnost, spolehlivost, srozumitelnost, relevantnost.

---

²⁵ Označení IFRS má v současné době dva významy. První zúžený význam označuje nově vydávané standardy od roku 2003, druhý rozšířený význam zahrnuje jak původní standardy, které vycházely pod zkratkou IAS, tak i nově vydávané IFRS od roku 2003.

²⁶ Rovněž výraz IFRIC má dva významy. První označuje interpretace IFRS, druhý je zkratkou International financial Reporting Interpretations Committee (Výbor pro interpretace mezinárodního účetního výkaznictví).

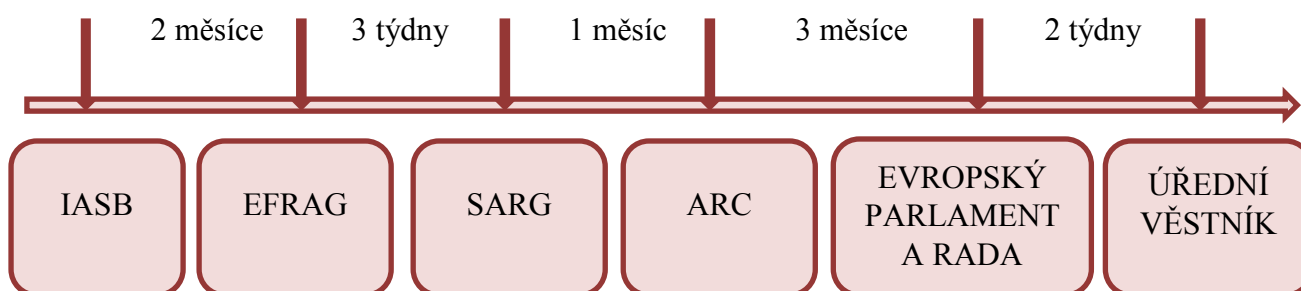
Plné znění IAS a IFRS a jejich interpretací, které Rada pro mezinárodní účetní standardy vytváří a schvaluje, jsou každoročně vydávány v knižní podobě, případně jsou přístupné na zpoplatněných internetových stránkách IASB. Volně tyto standardy k dispozici nejsou. [8]

3.1.2. EVROPSKÉ ÚČETNÍ STANDARDY

Také Evropská unie postupně reagovala a reaguje na IFRS a jejich interpretace a postupně je zavádí do účetní legislativy, i když s určitými *zpožděními a úpravami*. [8]

Zpožděními proto, že standardní schvalovací proces se skládá z několika kroků a účastní se ho celá řada subjektů, což je časově velmi náročné. Časová osa schvalování standardů je znázorněna na **Obr. 3.2.**

Obr. 3.2. Časová osa schvalovacího procesu [31]

Kromě Evropské komise, Evropského parlamentu a Rady se schvalovacího procesu účastní také [8]:

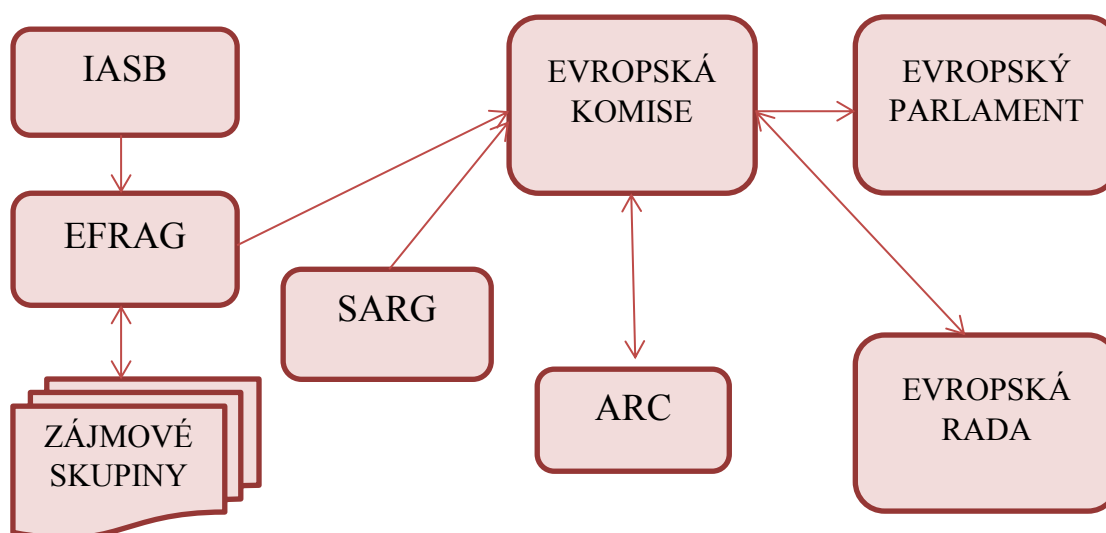
- *EFRAG* (European Financial Reporting Advisory Group) – Evropská poradní skupina účetního výkaznictví – jedná se o skupinu technických expertů a zástupce evropských organizací. EFRAG prodiskutuje znění standardu a interpretace se zájmovými skupinami a vypracuje zprávu, ve které doporučí, případně nedoporučí standard k přijetí a zároveň vypracuje studii o potenciálních ekonomických dopadech v případě, že bude standard přijat;
- *SARG* (Standards Advice Review Group) – Skupina pro posouzení doporučení standardů – jedná se o skupinu účetních expertů. SARG posoudí, zdali doporučení EFRAG jsou vyvážená a objektivní, což by mělo zajistit, aby zpráva EFRAG byla

nezávislá a aby jeho rozhodnutí o přijetí či nepřijetí standardu neovlivňovaly různé lobbistické skupiny. Pokud přijetí standardu doporučil EFRAG i SARG, následuje;

- *ARC* (Accounting Regulatory Committee) – Výbor pro regulaci účetnictví – výbor je složen ze zástupců ministerstev financí členských států EU a rovněž se vyjadřuje k přijetí standardu.

V případě kladného stanoviska ARC, Evropská komise připraví návrh dokumentu a předloží ho Evropskému parlamentu a Evropské radě ke schválení. Pokud během tří následujících měsíců nejsou vzneseny námitky, je standard na úrovni Evropské unie přijat a do dvou týdnů zveřejněn v Úředním věstníku. [8] Postup schvalování IFRS a jejich interpretací v EU je znázorněn na **Obr. 3.3**.

Obr. 3.3. Postup schvalování IFRS a jejich interpretací v EU [31]

Úpravy standardů, ke kterým dochází při jejich zavádění do účetní legislativy Evropské unie, se týkají především IAS 39 *Finanční nástroje: účtování a oceňování*. Tento standard nebyl na evropské úrovni v původním znění přijat. Evropská komise vyňala některá omezení, týkající se zajišťovacího účetnictví, a vydala tzv. evropskou variantu uvedeného standardu. Tuto úpravu si vynutily evropské banky, které byly zastoupeny Evropskou bankovní federací a i přesto, že IASB s takovou úpravou nesouhlasila, byla změna na úrovni Evropské unie přijata. [8]

To ale bohužel znamená, že tady veškerá snaha, aby účetnictví bylo nezávislé a aby věrně zobrazovalo finanční skutečnost podniku, končí a účetnictví je stále nástrojem

v rukou politiků, kteří mají ve světě na účetnictví velký vliv. Uvědomují si totiž, že by dopady změn účetních standardů na hospodářství mohly být velké a pokud se účetně finanční situace firmy vylepší, veřejnost se o skutečných problémech nedozví. [8]

A tak se vlády vyspělých zemí snaží o to, aby byly vykazovány lepší výsledky, než doopravdy jsou s cílem zajištění momentální finanční a ekonomické stability. Z tohoto důvodu tlačí na nezávislé tvůrce účetních standardů, aby účetní pravidla byla změkčena, protože tvrdá účetní pravidla by mohla způsobit propad velkých institucí a společností včetně bank do velkých ztrát a tím přivodit jejich pád. O takovémto postupu svědčí i chování Evropské komise, která např. v reakci na světovou finanční krizi v roce 2008 vyvinula politický tlak na IASB, aby vydala novelu IAS 39. Touto novelou byly poveleny přesuny některých finančních aktiv, které byly přeceňovány do nákladů a výnosů, do jiných portfolií. Tím se podařilo celé řadě evropských institucí dočasně zakrýt ztráty z nekvalitních finančních aktiv. A i přes to, že standardní schvalovací proces standardů na úrovni Evropské unie trvá několik měsíců, tato novela byla schválena se zpožděním pouhých dvou dnů. [8]

To však není jenom otázka Evropské unie. Také USA schválily novely US GAAP, kterými zvolnily účetní pravidla, čímž vyvolaly další tlak evropských politiků na IASB, aby i IFRS byly zmírněny. Avšak je nutno si uvědomit, že další a další změkčování účetních pravidel s sebou přináší nedůvěru investorů, což se, bohužel, projevuje sníženou mírou investic, propouštěním zaměstnanců, zvyšováním nezaměstnanosti a kolabováním celého hospodářství. [8]

Mezinárodní účetní standardy jsou na evropské úrovni přijímány jako nařízení, což znamená, že platí pro všechny členské státy EU, aniž by bylo nutné je zapracovat do národních legislativ. V roce 2002 nastala účinnost nařízení č. 1606/2002 Evropského parlamentu a Rady: *Regulation (EC) No 1606/2002 of the European Parliament and of the Council of 19 July 2002 on the application of international accounting standards*, podle něhož bylo povinné použití evropské verze IAS/IFRS na konsolidované závěrky společností, které emitovaly cenné papíry obchodovatelné na veřejných trzích, nejpozději od roku 2005. [8]

V roce 2008 nabylo účinnosti nařízení Evropské komise č. 1126/2008, kterým se přijímají některé mezinárodní účetní standardy v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002. Toto nařízení obsahuje jednotlivé IAS/IFRS a jejich

interpretace a je volně přístupné na internetových stránkách EU i v českém jazyce²⁷. Avšak bohužel veškeré další aktualizace a novely nebyly do češtiny přeloženy, takže jejich platné znění existuje pouze v angličtině. Seznam IAS/IFRS a jejich interpretací platných k 1. 1. 2014 je uveden v příloze č. 3. [8]

3.1.3. ČESKÁ ÚČETNÍ LEGISLATIVA

Českou účetní legislativu představuje zákon č. 563/1991 Sb. o účetnictví v platném znění, šest základních vyhlášek ministerstva financí pro šest různých typů účetních jednotek a několika souborů českých účetních standardů. Samotná existence šesti různých vyhlášek tedy znamená značnou roztržitost a nejednotnost účetních postupů a pravidel, což samo o sobě představuje, že účetní údaje různých podnikatelských subjektů nemohou být srovnatelné. [8]

Avšak vstupem ČR do Evropské unie se i pro ni staly nařízení Evropského parlamentu a Rady závaznými. Nejpozději od roku 2005²⁸ musely společnosti, které emitovaly cenné papíry na obchodovatelném veřejném trhu, použít pro své konsolidované závěrky evropskou verzi platných IAS/IFRS, a postupně by mělo docházet ke konvergenci národních předpisů s mezinárodními postupy. Principy IAS/IFRS jsou postupně zapracovávány do zákona o účetnictví a již byly z velké části zapracovány do účetních postupů pro banky a ostatní finanční instituce, které jsou dnes již téměř ve shodě. Rozdíly mezi CAS a IAS/IFRS jsou, co se týče finančního sektoru, minimální, což se u ostatních typů podnikatelských jednotek, bohužel, říci nedá. [7], [8]

3.2. ZAJIŠŤOVACÍ ÚČETNICTVÍ V BANKÁCH

Zákon o účetnictví rovněž upravuje aplikaci zajišťovacího účetnictví v bankách takto:

- pokud je banka emitentem cenných papírů obchodovatelných na regulovaném trhu v členském státě EU nebo pokud nejvyšší orgán banky schválí používání IAS/IFRS na individuální bázi v případě, kdy bude banka k rozvahovému dni sestavovat konsolidovanou účetní závěrku za použití IAS/IFRS upravených právem Evropské

---

²⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:320:0001:0481:CS:PDF>

²⁸ Pro některé společnosti byla udělena výjimka aplikovat IAS/IFRS od roku 2007, čehož Česká republika nevyužila.

unie – podle IAS/IFRS upravených právem EU, především IAS 39 – *Finanční nástroje: účtování a oceňování*, [8]

- v ostatních případech – podle CAS, především CAS 110 *Deriváty a Vyhlášky č. 501/2002 Sb.*, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví ve znění pozdějších předpisů [7]

Vzhledem k tomu, že převážná většina bank, které působí na území ČR, postupuje nebo může postupovat podle mezinárodních účetních standardů, resp. mezinárodních standardů finančního výkaznictví, které byly přijaty na evropské úrovni a vzhledem k tomu, že české účetní standardy pro zajišťovací účetnictví je plně v souladu s IAS/IFRS, je v dalším textu postupováno podle těchto mezinárodních standardů.

3.2.1. ÚČTOVÁNÍ FINANČNÍCH NÁSTROJŮ

Finanční nástroje je nutné v souladu s IAS 39 *Finanční nástroje: účtování a oceňování* při prvotním pořízení finančního aktiva nebo závazku zařadit do jedné ze čtyř kategorií [14]:

- *finanční aktivum nebo závazek v reálné hodnotě*²⁹ *vykázané do zisku nebo ztráty* – finanční nástroje se oceňují reálnou hodnotou a rozdíly z přecenění se účtují do výsledku banky. Tyto nástroje se dále člení na nástroje:
  - *k obchodování*, které byly pořízeny za účelem prodeje nebo zpětné koupě v blízké budoucnosti, jsou součástí portfolia nástrojů, které jsou společně řízeny a u kterých je doloženo obchodování realizované pro krátkodobý zisk nebo jsou derivátem;
  - *v reálné hodnotě vykázané do zisku nebo ztráty*, u kterých toto rozhodnutí vede k větší spolehlivosti informací, protože vylučuje nebo omezuje účetní nejednotnost nebo tvoří skupinu nástrojů, která je společně řízena a její výkonnost je hodnocena na základě reálné hodnoty (to probíhá v souladu se zdokumentovanou strategií a tyto informace jsou předávány vrcholovému managementu);
- *finanční investice držené do splatnosti* – nederivátová aktiva s pevně stanovenými platbami a pevnou splatností, které je účetní jednotka schopna držet do splatnosti

---

²⁹ Problematika reálné hodnoty je objasněna v podkapitole 3.2.4. *Postup při zajišťovacím účetnictví*

a která nebyla zařazena do jiných kategorií. Tyto finanční nástroje se oceňují naběhlou hodnotou³⁰, tzn., že se o přecenění neúčtuje;

- *úvěry a jiné pohledávky* – nederivátová finanční aktiva s pevně stanovenými platbami, která nejsou kótovaná na aktivním trhu a nebyla zařazena do první uvedené kategorie ani do realizovatelných finančních aktiv. Tyto finanční nástroje se oceňují naběhlou hodnotou, tzn., že se o přecenění neúčtuje;
- *realizovatelná finanční aktiva* – nederivátová finanční aktiva, u nichž majitel nemusí získat zpět většinu své počáteční investice z jiného důvodu než pro zhoršení kvality úvěru nebo ta, která účetní jednotka nezařadí do žádné z výše uvedených kategorií. Tyto finanční nástroje se oceňují reálnou hodnotou a rozdíly z přecenění se účtují do oceňovacích rozdílů, které jsou součástí vlastního kapitálu.

Prvotní zařazení finančního nástroje má vliv na následné oceňování, které hraje významnou roli při zajišťovacím účetnictví.

3.2.2. ZAJIŠŤOVACÍ NÁSTROJE

Definice zajišťovacího nástroje je uvedena v IAS 39 *Finanční nástroje: účtování a oceňování* jako derivát nebo nederivátové finanční aktivum nebo závazek, u nichž se očekává, že reálná hodnota nebo peněžní toky z nich plynoucí započtou změny reálné hodnoty zajištěné položky. U derivátů, s výjimkou vystavené (prodané) opce, nejsou uvedeny žádné podmínky, které by omezovaly použití derivátů jako zajišťovacích nástrojů, přičemž vystavené opce nemohou být použity jako zajišťovací nástroje. Nederivátová aktiva a nederivátové závazky však mohou být použity pouze jako zajištění kurzového rizika. Jako zajišťovací nástroje nemohou být použity kapitálové nástroje banky. [14]

Pro účely zajištění je možné použít pouze část zajišťovacího nástroje, a jeden zajišťovací nástroj je možné použít k zajištění více typů rizik, pokud je možné zajišťovaná rizika přesně identifikovat. Zajišťovací vztah však musí trvat po celé období, po které existuje zajišťovací nástroj. [14]

Transakce se spřízněnými stranami mohou plnit funkci zajišťovacího nástroje pouze v individuálních nebo nekonsolidovaných účetních závěrkách, ze závěrek na konsolidovaném základě musí být tyto transakce vyloučeny. [14]

---

³⁰ Naběhlá hodnota je součet pořizovací ceny a naběhlého příslušenství, snižená o realizované splátky.

Reálná hodnota se stanovuje jako celek za celý zajišťovací nástroj. Výjimka je možná pouze při oddělení vnitřní a časové hodnoty opce a oddělení úrokové složky a spotové ceny budoucí smlouvy. V takovém případě změny časové hodnoty opce a změny úrokové složky budoucí smlouvy budou z předmětu zajišťovacího účetnictví vyloučeny. [14]

3.2.3. ZAJIŠŤOVANÉ POLOŽKY

V IAS 39 *Finanční nástroje: účtování a oceňování* je uvedena definice zajišťované položky jako: aktivum, závazek, závazný příslib, vysoce pravděpodobná očekávaná transakce nebo čistá investice do zahraniční jednotky, která vystavuje banku riziku změn v reálné hodnotě nebo budoucích peněžních tocích a je vymezena jako zajištěna, případně skupiny nebo portfolio takových položek. Agregovat je možné podobná aktiva nebo podobné závazky, pokud jsou jednotlivě vystaveny stejnému riziku. Zajištění čisté částky, která zahrnuje aktiva i závazky není dovoleno. [14]

Pro účely zajištění je možné zajistit pouze část peněžních toků nebo reálné hodnoty, pokud je možné změřit účinnost tohoto zajištění. [14]

Investice držené do splatnosti může být použita jako zajišťovaná položka pouze pro zajištění měnového rizika, nikoliv jako zajištění úrokového rizika. U těchto investic se předpokládá držet je do splatnosti bez ohledu na změny v úrokových mírách. [14]

Transakce se spřízněnými stranami mohou plnit funkci zajišťované položky pouze v individuálních nebo nekonsolidovaných účetních závěrkách, ze závěrek na konsolidovaném základě musí být tyto transakce vyloučeny. Výjimkou je zajištění měnového rizika, jestliže výsledkem bude kurzový zisk nebo ztráta mezi spřízněnými stranami, které používají různou funkční měnu. V takovém případě se, v souladu s *IAS 21 Dopady změn měnových kurzů*, tyto transakce na konsolidované úrovni nevyklučují. [14]

3.2.4. POSTUP PŘI ZAJIŠŤOVACÍM ÚČETNICTVÍ

V rámci zajišťovacího účetnictví se zaúčtuje celkový dopad ze změn reálné hodnoty³¹ zajišťovacího nástroje a zajišťované položky jako celkový zisk nebo ztráta. Rozlišují se tři typy zajišťovacích vztahů [14]:

---

³¹ Nejlepším způsobem stanovení reálné hodnoty je cena kótovaná na aktivním trhu. Pokud trh není aktivní, je nutné stanovit reálnou hodnotu pomocí oceňovací techniky. Cílem použití oceňovací techniky by měla být stanovena cena, která by byla stanovena při směně mezi informovanými a ochotnými stranami za obvyklých

- *zajištění reálné hodnoty* – zajištění změn reálné hodnoty zajišťované položky, které jsou důsledkem konkrétního rizika a mohou mít vliv na zisk nebo ztrátu.
- *zajištění peněžních toků* – zajištění změn peněžních toků, které plynou z konkrétních rizik a které mohou ovlivnit zisk nebo ztrátu;
- *zajištění čisté investice do zahraniční jednotky*.

Zajištění reálné hodnoty

Při zajištění reálné hodnoty je nutné zajišťovací nástroj i zajišťovanou položku přecenit na reálnou hodnotu, přičemž zisk nebo ztráta z přecenění se musí zaúčtovat do výnosů nebo nákladů, a to bez ohledu na to, jak by se přecenění účtovalo či neúčtovalo³², kdyby se nejednalo o zajišťovací vztah. Při přecenění nezajištěné části se postupuje podle povahy zajišťované položky, tj. tak, jako by nebyla předmětem zajišťovacího účetnictví. [14]

Zajišťovací účetnictví přestane být aplikováno, pokud nastane splatnost zajišťovacího nebo zajišťovaného nástroje, případně je prodán, ukončen nebo uplatněn (výměna zajišťovacího nástroje se nepovažuje za ukončení), zajišťovací vztah je zrušen nebo zajištění přestalo splňovat výše uvedené podmínky efektivitivy zajištění. Změnu účetní hodnoty „zajištěných“ položek, které se standardně účtují v naběhlé hodnotě, je v takovém případě nutno odepsat do nákladů nebo výnosů, a to metodou efektivní úrokové míry³³, nejpozději do data splatnosti „zajištěné“ položky.[14]

Zajištění peněžních toků

Při zajištění peněžních toků je část zisku nebo ztráty ze zajišťovacího nástroje, který je posouzen jako účinné zajištění, zaúčtována do oceňovacích rozdílů, které jsou součástí vlastního kapitálu. Část zisku nebo ztráty, která plyne z neúčinného zajištění, se zaúčtuje do výnosů nebo nákladů. [14]

Jestliže dojde k pořízení aktiva nebo závazku, které bylo předmětem zajištění očekávané transakce, související zisky nebo ztráty z přecenění zajišťovacího nástroje, které

---

obchodních podmínek. To znamená, že reálná cena by měla být definována za předpokladu trvání účetní jednotky bez tlaku na realizaci transakce za nepříznivých podmínek. Není to cena, kterou by účetní jednotka dostala nebo zaplatila při vynucené transakci.

³² V případě, že se nejedná o zajišťovací vztah, účtuje se v souladu s kapitolou 3. 2. 1.

³³ Při použití efektivní úrokové míry se umožňují po dobu předpokládané životnosti všechny poplatky, úroky, transakční náklady, prémie i diskonty. Pokud efektivní úrokovou míru není možné použít, použije se lineární metoda.

jsou nakumulovány v oceňovacích rozdílech, je nutné přiřadit nákladům nebo výnosům plynoucím z pořízeného aktiva nebo závazku ve stejném období, případně stejných obdobích, kdy byl výsledek banky ovlivněn. Pokud ale k takovému peněžnímu toku již nedojde, je nutné předmětnou částku zaúčtovat do nákladů nebo výnosů okamžitě. V případě nefinančního aktiva nebo nefinančního závazku je nutné zahrnout související zisky nebo ztráty, které byly zaúčtovány do oceňovacích rozdílů, do pořizovací ceny aktiva nebo závazku. [14]

Zajišťovací účetnictví přestane být aplikováno, pokud nastane splatnost zajišťovacího nástroje, případně je prodán, ukončen nebo uplatněn (výměna zajišťovacího nástroje se nepovažuje za ukončení), zajišťovací vztah je zrušen nebo zajištění přestalo splňovat výše uvedené podmínky. Kumulovaný zisk nebo ztráta ze zajišťovacího nástroje zůstane zaúčtována v oceňovacích rozdílech do doby realizace očekávané transakce. Následně je zaúčtován zisk nebo ztráta do výsledku banky. [14]

Zajištění čisté investice

Při zajištění čisté investice do zahraniční jednotky se účtuje obdobně jako při zajištění peněžních toků. Přecenění zajišťovacího nástroje účinné části zajištění se účtuje do oceňovacích rozdílů, které jsou součástí vlastního kapitálu, o neúčinné části zajištění se účtuje do nákladů nebo výnosů. [14]

Zisk nebo ztráta nakumulovaná do vlastního kapitálu se zaúčtuje do výnosů nebo nákladů v okamžiku vyřazení zahraniční jednotky. [14]

Zajišťovací účetnictví je možné aplikovat pouze v případě, že jsou splněny všechny následující podmínky [14]:

- zajišťovací účetnictví musí být součástí strategie řízení rizik a realizace zajištění. Zajišťovací vztah musí být formálně zdokumentován, dokumentace musí obsahovat identifikaci zajišťovacího nástroje, zajišťované položky, podstatu zajišťovaných rizik a metodu posuzování účinnosti zajištění;
- očekává se, že zajištění bude po vzájemném započtení změn reálné hodnoty zajišťovacího nástroje a zajišťované položky vysoce účinné. Zajištění je posuzováno jako vysoce účinné pokud se kompenzují změny reálné hodnoty nebo peněžních toků

zajištěné položky se změnami zajišťovacích nástrojů přiřaditelných k zajišťovanému riziku. Konečný výsledek se musí pohybovat v rozmezí 80 – 125 %;

- u zajištění peněžních toků musí být zajištěná očekávaná transakce vysoce pravděpodobná a musí představovat riziko změn peněžních toků, které budou mít vliv na zisk nebo ztrátu;
- účinnost zajištění je možné spolehlivě měřit;
- v průběhu účetního období musí být zajištění průběžně posuzováno a hodnoceno jako vysoce účinné. Účinnost zajištění se posuzuje minimálně při zpracování řádné nebo mezitímní účetní závěrky.

Banka si volí metodu pro posuzování účinnosti zajištění. Tato metoda by měla vycházet ze zvolené strategie pro řízení rizik. Banka také může použít různé metody pro různé typy zajištění. [14]

4. ŘÍZENÍ TRŽNÍCH RIZIK POMOCÍ ZAJIŠŤOVACÍHO ÚČETNICTVÍ V BANKOVNÍ PRAXI

Bankovní praxe je v této diplomové práci prezentovaná bankou XY, která vznikla v listopadu 2007 fúzí dvou samostatných úspěšných bankovních domů. V prosinci 2013 banka rozšířila svou působnost na Slovensko prostřednictvím dalšího úspěšného bankovního domu, který se stal její pobočkou.

4.1. PROFIL BANKY

Banka XY je součástí skupiny, která patří z hlediska bilanční sumy ve výši 1,028 biliónů EUR k největším finančním skupinám v Evropě. Skupina působí kromě České republiky v dalších 21 zemích³⁴ a zaměstnává okolo 170 000 pracovníků. Skupina disponuje širokou pobočkovou sítí, počet jejích poboček se pohybuje přibližně okolo 10 000. Počet klientů se odhaduje na 40 miliónů. [32]

V České republice banka XY patří mezi pět největších bank. Je silnou a výkonnou evropskou bankou, která má dominantní postavení v zemích střední a východní Evropy, čímž usnadňuje svým klientům provozování mezinárodního obchodu a kontakt s jejich zahraničními partnery. Banka nabízí komplexní a spolehlivé služby a poskytuje širokou řadu kvalitních produktů pro firemní zákazníky i privátní klientelu. Je jednou z nejsilnějších bank na trhu v oblasti strukturovaného a syndikovaného financování a již několik let zaujímá první příčku v oblasti financování komerčních nemovitostí. Klienti mají možnost využívat nabídku služeb pro financování projektů ze strukturálních fondů. V oblasti služeb pro privátní klientelu patří mezi významné subjekty na trhu cenných papírů, kreditních karet, hypotečních úvěrů i dalších finančních produktů. [32]

Banka však nezůstává pozadu ani se svým retailovým bankovníctvím. Své finanční služby nabízí podnikatelům, zákazníkům působícím v oborech svobodných povolání i domácnostem s cílem co nejlépe využít a zhodnotit jejich peníze. [32]

Banka svým klientům nabízí **individuální přístup**. Usiluje o uspokojování požadavků klienta s respektováním jeho potřeb, hledá optimální řešení pro každého z nich tak, aby odpovídalo jeho možnostem i představám. [32]

---

³⁴ Ázerbájdžán, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Estonsko, Chorvatsko, Itálie, Kazachstán, Kyrgyzstán, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Německo, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Rusko, Srbsko, Slovensko, Slovinsko, Turecko, Ukrajina.

Dostupnost většiny bankovních produktů a služeb ve všech regionech České republiky výrazným způsobem rozšiřují franšizová obchodní místa, která představují jedinečný koncept spojení banky a partnera, kterým je samostatný podnikatel provozující dané obchodní místo. Veškerá jeho činnost i činnost jeho případných spolupracovníků, nabídka produktů a s nimi spojené pracovní a procesní postupy podléhají jednotným standardům banky. Banka dále velice úzce spolupracuje se společností *Partners Financial Services, a. s.* Tato spolupráce představuje spojení osobního poradenství a finančního plánování s nabídkou bankovních produktů a služeb, což také významným způsobem rozšiřuje prodejní síť banky. [32]

Banka XY je také významným hráčem v oblasti filantropie. Své aktivity soustředí na umění, kulturní dědictví, sport a vzdělávání. Banka podporuje například *Národní galerii v Praze, Galerii Rudolfinum* či *Moravskou galerii v Brně*, ale také mladé umělce, kteří mají možnost díky této pozornosti a podpoře představit své umění širšímu publiku. Na veletrzích současného umění *Prague Photo* a *Art Prague* uděluje ceny nejlepším fotografům a výtvarníkům do 35 let. Banka spolupracuje s *Dvořákovým festivalem* a *Mezinárodním filmovým festivalem v Karlových Varech*, který se již léta řadí ke špičkovým filmovým festivalům jako je například MFF v Cannes. Významným způsobem sponzoruje nejprestižnější fotbalovou ligu světa *UEFA Champions League* a *tenisové turnaje* včetně tenisového mistrovství juniorů. Za oblast charity je možno uvést alespoň spolupráci s *Poradnou při finanční tísní*, která poskytuje lidem zdarma poradenství v tíživé finanční situaci včetně vypracování návrhů na oddlužení, s *Českou bankovní asociací*, v rámci níž jsou podporovány i další projekty zaměřené na zvyšování finanční gramotnosti, s nadací *Konto bariéry* nebo účast na vybraných projektech pod patronátem *organizace UniCef*. [32]

V rámci společenské zodpovědnosti firem je v bance prosazován a uplatňován přístup nulové tolerance vůči korupci. [32]

V rámci zvyšování informovanosti svých klientů i ostatní veřejnosti banka zpracovává a zveřejňuje analytická data týkající se především finančních trhů, úrokových sazeb, měnových kurzů, akciové i investiční analýzy. [32]

4.2. ROZVAHA A PODROZVAHA BANKY

Rozvaha i podrozvaha banky je zrcadlem jejích aktivit, mezi které patří především poskytování úvěrů, přijímání vkladů, provoz platebního styku, nákup cenných papírů do vlastních portfolií i na účet klienta, vydávání platebních karet, obchodování s cizími

měnami, vydávání dluhopisů a hypotečních zástavních listů, sjednávání finančních derivátů, poskytování záruk, otevírání a potvrzování dokumentárních akreditivů, obstarávání dokumentárních inkas a další činnosti, které s těmito aktivitami úzce souvisejí.

Díky svému individuálnímu přístupu ke klientům se v rozvaze i podrozvaze banky odráží nabídka i poptávka po úrokových instrumentech s různorodou škálou splatností a sazeb, po měnových nástrojích, akciích i komoditách.

Celková bilanční suma byla k 30. 6. 2013 ve výši 316 miliard korun, přičemž největší část aktiv tvoří úvěry a pohledávky za klienty ve výši téměř 170 miliard korun, největší část pasiv představují závazky a vklady přijaté od klientů ve výši 197 miliard korun. [38]

V této kapitole budou postupně představena aktiva a pasiva, která jsou prezentována ve výroční zprávě banky XY k 30. 6. 2013 a která jsou předmětem a mohou být zdrojem tržního rizika.

4.2.1. FINANČNÍ NÁSTROJE – AKTIVA

Úrokové riziko představují poskytnuté úvěry a pohledávky vůči bankám a klientům a dluhové cenné papíry nakoupené na vlastní účet banky.

Úvěry a pohledávky vůči bankám obsahují peníze uložené na účtu povinných minimálních rezerv u České národní banky a na nostro účtech³⁵ u jiných bank, poskytnuté úvěry a uložené termínované vklady. Všechny tyto položky jsou, s výjimkou povinných rezerv³⁶, úročeny floatovou úrokovou sazbou. Poskytováním úvěrů a ukládáním termínovaných vkladů si banka ukládá svou přebytečnou likviditu na národním, případně mezinárodním finančním trhu. Součástí této kategorie jsou také úvěry poskytnuté bankám v rámci reverzních repo operací³⁷.

---

³⁵ Nostro účty jsou běžné účty banky, které má otevřeny u jiných bank a prostřednictvím nichž zabezpečuje zahraniční platební styk.

³⁶ Ani u povinných minimálních rezerv však nelze jednoznačně říci, že jsou úročeny fixní sazbou. Od roku 2001 jsou úročeny dvou týdenní repo sazbou, která od 2. listopadu 2012 činí 0,05 %. [27]

³⁷ Reverzní repo operace je poskytnutý úvěr se zajišťovacím převodem cenných papírů. Banka XY přijme od protistrany cenný papír jako kolaterál a zároveň stejné protistraně poskytne úvěr, přičemž dojde k převodu cenného papíru na banku. Veškeré náklady a výnosy plynoucí z cenného papíru však stále náleží původní protistraně, čímž dochází k rozporu mezi právním a ekonomickým vlastnictvím. Právně cenný papír patří bance, ekonomicky však náleží protistraně. Z tohoto důvodu je banka XY vystavena úrokovému riziku pouze z titulu úvěru.

Úvěry a pohledávky vůči klientům zahrnují především kreditní karty, spotřební, hypoteční a kontokorentní úvěry poskytnuté domácnostem či investiční, provozní, hypoteční a kontokorentní úvěry poskytnuté firmám, podnikatelům a veřejnému sektoru. Tyto úvěry jsou poskytnuté jak s floatovými, tak i s fixními sazbami, které v případě hypotečních úvěrů mohou být fixovány až na 10 let. Součástí této skupiny jsou i úvěry poskytnuté klientům v rámci reverzních repo operací.

Dluhové cenné papíry, které banka nakoupila do vlastních knih, jsou zařazeny do portfolia cenných papírů oceňovaných reálnou hodnotou do zisku nebo ztráty a do portfolia realizovatelných cenných papírů. Tyto cenné papíry jsou zastoupeny hlavně státními dluhopisy a dluhopisy bank a finančních institucí a jsou rovněž úročeny jak variabilními, tak i fixními úrokovými sazbami.

Měnové riziko představují všechna zaúčtovaná aktiva, která mají svou protipoložku v jiné měně a která otevírají devizovou pozici banky. Jsou to všechny konverzní operace, tj. nákupy a prodeje valut a deviz, ale také veškeré účtování zisků v cizí měně. Je to proto, že podle mezinárodních i českých účetních standardů je nutné takové zisky a ztráty konvertovat do lokální měny, tj. do české koruny, nebo do EUR v případě slovenské pobočky.

Předmětem **akciového rizika** jsou nakoupené akcie investičních fondů a ostatních emitentů na vlastní účet banky.

Komoditnímu riziku banka vystavena není, protože banka nakupuje komodity pouze na účet klienta, nikoliv na vlastní účet.

4.2.2. FINANČNÍ NÁSTROJE – PASIVA

Úrokové riziko v pasivech banky představují závazky vůči bankám a klientům, vlastní emise dluhových cenných papírů a krátké prodeje cenných papírů určené k obchodování.

Závazky vůči bankám obsahují loro účty³⁸, přijaté termínované vklady a úvěry od jiných bank, včetně úvěrů přijatých od bank v rámci repo operací. Převážná většina těchto závazků je úročena variabilními úrokovými sazbami.

Závazky vůči klientům zahrnují především přijaté vklady na požádání (běžné účty), spořicí a termínované vklady od nebankovních subjektů, které jsou klienty banky a úvěry

---

³⁸ Loro účty jsou běžné účty jiných bank otevřené u banky XY

přijaté od klientů v rámci repo operace³⁹. Vklady v této kategorii jsou úročeny jak variabilními, tak fixními úrokovými sazbami.

Vlastní emise dluhových cenných papírů jsou všechny dluhové cenné papíry emitované bankou XY. Jedná se o kupónové a bezkupónové (tzv. ZERO) dluhopisy a certifikáty, včetně hypotečních zástavních listů. Hypoteční zástavní listy představují zvláštní druh cenného papíru, který může emitovat banka pouze v případě, že má ve svých aktivech dostatečné množství poskytnutých relevantních hypotečních úvěrů. I přestože z pohledu aktiv a pasiv se může zdát, že je jejich pozice vyrovnaná, úrokové sazby poskytnutých hypotečních úvěrů a vydaných hypotečních zástavních listů spolu nekorelují a tudíž i tyto nástroje otevírají pozici banky z pohledu úrokového rizika.

Krátké prodeje dluhových cenných papírů určené k obchodování jsou cenné papíry, které banka prodala, aniž by je před tím nakoupila do vlastního portfolia, nýbrž je získala např. v rámci reverzní repo operace. Banka má při ukončení reverzního repa povinnost cenný papír vrátit, tudíž ho musí zpětně nakoupit (z toho je odvozen termín „krátký prodej“, protože cenný papír může být prodán pouze po dobu trvání reverzní repo operace).

Měnové riziko představují, stejně jako u aktiv, všechna pasiva, která mají svou protipoložku v jiné měně a která svým zaúčtováním otevírají devizovou pozici banky. Jsou to všechny konverzní operace, tj. prodeje deviz, a také veškeré účtování ztrát v cizí měně.

Akciovému riziku může být banka vystavena z titulu krátkého prodeje akcií nebo podílových listů.

Komoditní riziko je z pohledu pasiv bezpředmětné.

4.2.3. PODROZVAHOVÉ POLOŽKY

Úrokové riziko představují úrokové swapy, měnově-úrokové swapy, quanto swapy, forwardové úrokové dohody, úrokové opce a swapce, které banka uzavírá se svými klienty nebo na mezibankovním trhu.

---

³⁹ Repo operace je přijatý úvěr se zajišťovacím převodem cenných papírů. Banka XY poskytne protistraně cenný papír jako kolaterál a zároveň od stejné protistrany přijme úvěr, přičemž dojde k převodu cenného papíru na protistranu. Veškeré náklady a výnosy plynoucí z cenného papíru však stále náleží bance, čímž dochází k rozporu mezi právním a ekonomickým vlastnictvím. Právně cenný papír patří protistraně, ekonomicky však náleží bance XY. Z tohoto důvodu je banka XY úrokovému riziku vystavena jak z přijatého úvěru, tak i z cenného papíru, pokud byl tento papír před uzavřením repo operace nakoupen do jejích vlastních knih.

Úrokový swap označen jako IRS (Interest Rate Swap) je derivát, kdy se banka závazně dohodne s protistranou o opakovaném nákupu (nebo prodeji) fixní úrokové sazby a zároveň o opakovaném prodeji (nebo nákupu) floatové referenční úrokové sazby v budoucnu, přičemž obě strany obchodu jsou v jedné měně (může se vyskytnout i kombinace sazeb float x float). Dohoda se uzavírá na určitou nominální hodnotu, která slouží jako podklad pro výpočet konečných úroků. Termíny plateb fixních a variabilních úroků mohou, ale nemusí být totožné. V rámci kontraktu IRS nedochází na začátku ani na konci k výměnám samotných nominálů a jednotlivých úroků, ale pouze k výplatě rozdílů úroků mezi sazbami. Platby úroků jsou realizovány na konci úrokového období

Měnově-úrokový swap označen jako CC IRS (Cross Currency Interest Rate Swap) je kombinací úrokového a měnového swapu. Je to derivát, kdy se banka závazně dohodne s protistranou o opakovaném nákupu (nebo prodeji) floatové referenční úrokové sazby v jedné měně a zároveň o opakovaném prodeji (nebo nákupu) floatové referenční úrokové sazby v měně druhé (může se vyskytnout i kombinace fix x float). Také u tohoto produktu se dohoda uzavírá na určité nominální hodnoty pro obě měny, které slouží jako podklad pro výpočet konečných úroků a termíny jejich plateb mohou, ale nemusí být shodné. V rámci kontraktu CC IRS nemusí, ale většinou dochází na začátku i na konci k výměnám samotných nominálů.

Quanto swap je úrokový swap, přičemž dohodnuté úrokové sazby jsou vždy variabilní pro dvě různé měny (např. 3 měsíční PRIBOR⁴⁰ a 6 měsíční EURIBOR⁴¹). O kontraktu se účtuje ve měně, ve které je vypořádán konečný úrok, přičemž to musí být jedna z měn referenčních sazeb.

Forwardová úroková dohoda označena také jako FRA (Forward Rate Agreement) je derivát, kdy se banka závazně dohodne s protistranou o jednorázovém nákupu (nebo prodeji) fixní úrokové sazby a zároveň o jednorázovém prodeji (nebo nákupu) floatové referenční úrokové sazby, přičemž obě úrokové sazby jsou ve stejné měně. Kontrakt se uzavírá na určitou nominální hodnotu, která slouží pouze jako podklad pro výpočet konečných úroků. K výměnám nominálů ani jednotlivých úroků nedochází, platí se pouze rozdíl mezi nimi. Platba úroků probíhá na začátku úrokového období.

---

⁴⁰ PRague Inter Bank Offered Rate – pražská mezibankovní úroková sazba (úroková sazba, za kterou si banky půjčují české koruny)

⁴¹ The EUR Inter Bank Offered Rate – úroková sazba, za kterou si banky půjčují měnu EUR

Úroková opce je derivát, který představuje pro kupujícího právo, pro prodávajícího povinnost koupit nebo prodat v budoucnu určitou úrokovou sazbu. Podstata kontraktu je obdobná jako u úrokového swapu s tím rozdílem, že se nejedná o povinnost, ale o právo na straně kupující protistrany.

Swapce je derivát, který představuje pro kupujícího právo, pro prodávajícího povinnost uzavřít k budoucímu datu úrokový swap.

Měnové riziko představují měnové forwardy a spoty, měnově-úrokové swapy bez výměny nominálů na začátku nebo na konci trvání kontraktu.

Měnový forward je derivát, kdy se banka závazně dohodne s protistranou o nákupu určitého množství jedné měny se současným prodejem jiné měny za předem stanovenou cenu k budoucímu datu, přičemž doba mezi datem sjednání a datem vypořádání je delší než dva dny. Variantou k měnovému forwardu je měnový forward bez dodání nominálů. V takovém případě se vyplácí pouze rozdíl mezi dohodnutým a tržním kursem daných měn.

Měnový spot je obdobou měnového forwardu s tím, že doba mezi datem sjednání a datem vypořádání obchodu jsou standardně dva dny. U tohoto kontraktu dochází vždy k dodání nominálů.

Měnově-úrokový swap může představovat, kromě úrokového rizika, také měnové riziko, a to pouze v případě, kdy dochází k výměnám nominálů jenom na začátku nebo jenom na konci trvání kontraktu, to znamená v situaci, kdy se otevírá měnová pozice banky.

Měnová opce je derivát, který představuje právo kupujícího a zároveň povinnost prodávajícího koupit nebo prodat v budoucnu cizí měnu za jinou cizí nebo lokální měnu. Při uplatnění dochází k uzavření měnového spotu nebo pouze k vypořádání rozdílu mezi kurzy jednotlivých měn.

Akciové riziko představují akciové opce v rámci strukturovaných produktů, především dluhopisů.

Akciová opce představuje pro kupujícího právo na výnos z příznivého vývoje určitého akciového indexu, naopak pro prodávajícího, v případě uplatnění opce, povinnost kupujícímu jeho výnos uhradit.

Komoditní riziko představují komoditní forwardy, komoditní swapy a komoditní opce.

Komoditní forward je derivát, kdy se banka závazně dohodne s protistranou o jednorázovém nákupu nebo jednorázovém prodeji určitého množství komodity k budoucímu datu za předem dohodnutou cenu. Kontrakt se uzavírá na určitou nominální hodnotu, která slouží jako podklad pro výpočet příslušného plnění. K výměnám nominálů nedochází, dochází pouze k výplatě rozdílů cen.

Komoditní swap je obdobou komoditního forwardu s tím, že se jedná o opakované nákupy a prodeje.

Komoditní opce je právo kupujícího koupit nebo prodat k budoucímu datu určité množství komodity za předem dohodnutou cenu a povinnost prodávajícího, v případě uplatnění opce, tuto cenu zaplatit. Podstata kontraktu je obdobná jako u komoditního forwardu nebo swapu s tím rozdílem, že se jedná o právo kupujícího, a nikoliv povinnost.

4.3. PROCES ŘÍZENÍ TRŽNÍCH RIZIK

Proces řízení tržních rizik je každodenní proces jejich monitorování, měření a přijímání takových opatření, aby banka nebyla vystavena významnému tržnímu riziku, k čemuž ji nutí i regulační požadavky. Za nastavení a aktualizace tohoto procesu je zodpovědný útvar „Řízení tržních rizik“, který jej vždy v podobě strategie řízení tržních rizik minimálně jednou ročně prezentuje TOP managementu banky, případně navrhuje jeho aktualizaci. [38]

Rizika spojená s výše uvedenými obchodními aktivitami jsou řízena na úrovni jednotlivých typů rizik a finančních nástrojů. [38]

Pro měření tržních rizik se v bance používá metoda VaR. Výpočet této hodnoty představuje potenciální ztrátu z nepříznivého vývoje cen na trhu v určitém časovém období na 99 % úrovni spolehlivosti. Banka používá metodu historické simulace za období posledních 500 dní s jednodenním horizontem⁴², což může mít určitá omezení a nedostatky⁴³. [38]

---

⁴² Metoda počítá minimálně s jednodenním horizontem držby finančních nástrojů.

⁴³ Tato metoda může mít určité nedostatky. Výpočet je prováděn z dat na konci dne, to znamená, že nezohledňuje pozice, které jsou otevřené pouze v rámci jednoho dne, použitá data nemusejí přesně reprezentovat všechny

Výsledky výpočtů jsou denně zpětně přepočítávány podle skutečných cen na finančních trzích, a pokud jsou zjištěny nepřesnosti a odchylky v cenových odhadech, jsou data upravena tak, aby odpovídala skutečnému vývoji na trhu. [38]

V bance je nastaven systém limitů, který zahrnuje limity na objemy kontraktů, limity na citlivost portfolia (např. úroková nebo měnová citlivost), či VaR limity. Z pohledu **úrokového rizika** mají úročená rozvahová a podrozvahová aktiva a pasiva různé objemy, různé splatnosti a také různá období změny úrokových sazeb, mnohá z nich jsou fixně úročena. Úroková pozice je rozdělena podle měn do časových segmentů podle zbytkové doby splatnosti⁴⁴, přičemž různé úrokové riziko jednotlivých měn se kompenzuje. Limit na citlivost úrokové sazby byl stanoven ve výši 0,01 % a pro jeho řízení se používá zajišťovací účetnictví. **Měnové riziko** představují hlavní cizí měny, kterými jsou měny EUR a americké dolary a jeho řízení probíhá na bázi stanovených limitů pro jednotlivé měny. Na EUR byl nastaven limit ve výši 30 a na USD limit ve výši ekvivalentu 20 miliónů EUR. Na ostatní měny byl stanoven limit v rozmezí ekvivalentu 0,2 – 5 miliónů EUR podle rizikovosti konkrétní měny. Rovněž na **akciové riziko** byly stanoveny limity podle rizikovosti jednotlivých emitentů. **Komoditnímu riziku** banka není vystavena, protože komoditní deriváty nakupuje pouze pro klienty, čímž nedochází k otevření komoditní pozice banky. [38]

Zajišťovací účetnictví jako jeden z hlavních nástrojů řízení tržních rizik se tedy v bance používá především pro zajištění úrokového rizika. V rámci této strategie se používá hlavně *zajištění peněžních toků*, v některých případech také *zajištění reálné hodnoty*. Pro akciové riziko se zajišťovací účetnictví nepoužívá.

Zajištěním peněžních toků se snižuje úrokové riziko na portfoliové bázi. Do portfolií jsou zařazovány obchody podle jednotlivých měn, jejichž úrokové peněžní toky jsou citlivé na změnu podkladové úrokové sazby. Budoucí peněžní toky jsou rozděleny do definovaných časových segmentů a na tomto základě jsou uzavírány zajišťovací instrumenty. Peněžní toky zajišťovaných nástrojů se následně porovnávají s peněžními toky zajišťovacích instrumentů a sleduje se efektivita tohoto zajištění. Jako zajišťovací instrumenty slouží IRS a CC IRS. [38]

Na **Obr. 4.1. a 4.2.** je zobrazen vývoj zajištění peněžních toků v letech 2009 až 2013 ve měně CZK a EUR. Na svislé ose je uvedena celková hodnota nominálů podkladových nástrojů

---

možné budoucí scénáře (např. krize), výpočet nezahrnuje možné ztráty, ke kterým může dojít s 1 % spolehlivostí.

⁴⁴ Časové segmenty jsou definovány následovně: do 1 měsíce, 1 – 2 a 2 – 3 měsíce, 3 – 6, 6 – 9 a 9 – 12 měsíců, 1 – 1,5 roku, 1,5 – 2 roky, 3 roky, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 let, 10 – 15 let a více jak 15 let.

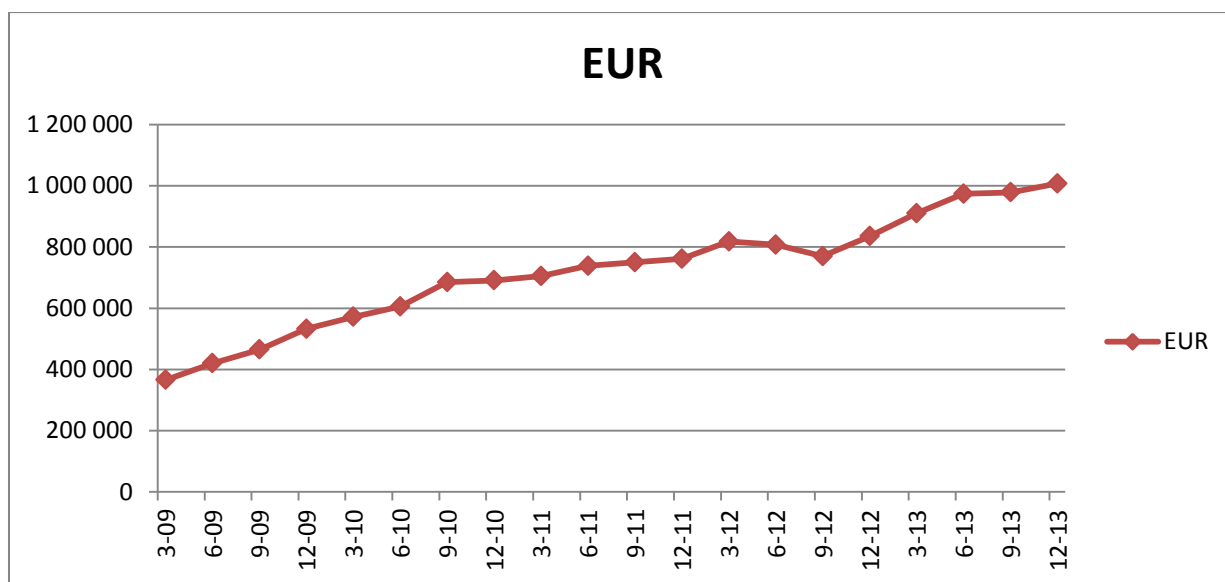
v tisících v absolutní hodnotě⁴⁵, na vodorovné ose je uvedeno období. V obou grafech je za uvedená období vidět celkově rostoucí trend.

Obr. 4.1. Vývoj zajištění peněžních toků v letech 2009 - 2013 ve měně CZK (v tis.)

Zdroj: Vlastní zpracování dat

Obr. 4.2. Vývoj zajištění peněžních toků v letech 2009 – 2013 ve měně EUR (v tis.)

Zdroj: Vlastní zpracování dat

⁴⁵ Celková hodnota nominálů podkladových nástrojů v absolutní hodnotě představuje součet otevřených pozic finančních aktiv i finančních závazků.

Zajištěním reálné hodnoty se snižuje úrokové riziko jednotlivých kontraktů, u kterých byla naopak sjednaná fixní úroková sazba. Také v tomto případě se sleduje efektivita takového zajištění porovnáním reálných hodnot zajišťovacích nástrojů a zajištěných položek. Jako zajišťovací nástroje se používají IRS. [38]

4.4. PŘÍPADOVÁ STUDIE

Obsahem této případové studie jsou deriváty, kterými je možné zajistit jednotlivé typy tržního rizika. Podle regulatorních požadavků musí být tržní riziko řízeno a není možné se mu v příliš velké míře vystavovat. Z důvodu individuálního přístupu ke klientům se bance otevírají úrokové, měnové i akciové pozice, které jsou nebo mohou být uzavírány pomocí derivátů do stanoveného limitu podle typů rizika. Cílem této případové studie je srovnat dopad do výsledku banky za a bez použití zajišťovacího účetnictví. Všechny případy jsou demonstrativní a v žádném z nich nebyla použita data skutečně uzavřených obchodů. Z důvodu prezentace různých případů zajištění (zajištění reálné hodnoty i peněžních toků) nemusí uvedené případy odrážet skutečnou tržní situaci v uvedených obdobích. Veškeré účtování přecenění a časového rozlišení úroků se v praxi účtuje denně, v těchto případech jsou pro zjednodušení uvedena pouze vybraná časová období.

Na začátku každého případu je uveden obecný popis prezentovaného derivátu, dále následují konkrétní parametry obchodu, jednotlivé účetní transakce a výpočty přecenění a časového rozlišení úroků. Na závěr je vždy v tabulce uveden přehled účtování celého kontraktu a provedeno shrnutí z pozice výsledku, který je pro management banky klíčový.

Syntetické účty použité pro zaúčtování jednotlivých transakcí vycházejí ze směrné účtové osnovy pro banky, jejichž použití doporučuje ČNB. Seznam jednotlivých účtů s popisem obsahové náplně je uveden v příloze č. 2, přičemž výsledkové účty (6xx nákladové, 7xx výnosové) jsou zvýrazněny.

4.4.1. ZAJIŠTĚNÍ FRA

Nákupem FRA si banka kupuje floatovou sazbu a tím se zajišťuje proti očekávanému vzestupu úrokových sazeb. Při zajištění peněžních toků zajišťuje sazbu, kterou bude platit ze svých pohyblivě úročených pasiv, při zajištění reálné hodnoty zajišťuje sazbu, kterou dostává ze svých fixně úročených aktiv.

Prodejem FRA banka prodává floatovou sazbu a tím se zajišťuje proti očekávanému poklesu úrokových sazeb. Při zajištění peněžních toků zajišťuje sazbu, kterou dostane zaplacenou ze svých pohyblivě úročených aktiv, při zajištění reálné hodnoty zajišťuje sazbu, kterou bude platit ze svých fixně úročených pasiv.

Případ 1 – Zajišťovací prodej FRA

1. 8. 2013 banka uzavřela s klientem smlouvu o úvěru, který bude poskytnut v období od 1. 11. 2013 - 1. 2. 2014 ve výši 100 000 000 Kč s referenční úrokovou sazbou 3M PRIBOR k 30. 10. 2013 plus marží ve výši 2,5 %⁴⁶.

Banka se zajišťuje **proti poklesu úrokových sazeb**, transakce bude zajištěna prodejem derivátu FRA 3 x 6 měsíců⁴⁷, nominál 100 000 000 Kč. Banka tedy platí referenční sazbu 3M PRIBOR k datu 30. 10. 2013, která je sazbou floatovou, a přijímá tzv. FRA sazbu, která je sazbou fixní. Použitá metoda úročení - Act/360⁴⁸. V tomto případě se jedná o zajištění peněžních toků.

Tento případ bude mít následující **účetní transakce** a jejich detail je uveden v **Tab. 4.1**.

1. *Zaiúčtování FRA* do podrozvahy banky
2. *Přecenění derivátu FRA* (současná hodnota očekávaných peněžních toků)
3. *Poskytnutí úvěru* na běžný účet klienta
4. *Ukončení FRA a výplata úroků* (odúčtování podrozvahy není v tabulce uvedeno)
5. *Časové rozlišení úrokových výnosů* z poskytnutého úvěru k ultimu roku 2013 a 31. 1. 2014
6. *Zápočet úroků FRA s úroky z úvěru* k ultimu roku 2013 a 31. 1. 2014
7. *Splátka úvěru a úroků klientem*

---

⁴⁶ Úroková sazba se rozkládá na tzv. funding, což představuje tržní cenu peněz a tzv. margin, která zahrnuje marži banky a likviditní a kreditní přírůžku. Z pohledu tržního rizika banka vždy pracuje pouze s fundingem.

⁴⁷ 3 x 6 znamená, že se referenční sazba zafixuje za 3 měsíce, tj. 30. 10. 2013, úrok bude spočítán na další 3 měsíce, tj. za období 1. 11. 2013 – 1. 2. 2014, celková úroková sazba bude ve výši rozdílu fixní a floatové sazby, úrok bude zaplacen na počátku úrokového období, tj. 1. 11. 2013.

⁴⁸ Metoda úročení Act/360 znamená, že se za každý měsíc v roce počítá aktuální počet dnů, za celý rok 360 dnů.

Vzorce použité v případě č. 1:

Vzorec 4.1.1. – Výpočet fixní sazby FRA - R_{FRA} ⁴⁹

$$\left(\frac{1 + r_L \cdot \frac{d_L}{360}}{1 + r_S \cdot \frac{d_S}{360}} - 1 \right) \cdot \frac{360}{(d_L - d_S)} \quad (4.1.1.)$$

r_L – referenční úroková sazba PRIBOR pro dlouhé období, v tomto případě 6M

r_S – referenční úroková sazba PRIBOR pro krátké období, v tomto případě 3M

d_L – počet dnů delšího období, v tomto případě období 1. 8. 2013 – 1. 2. 2014, tj. celkem 184 dny

d_S – počet dnů kratšího období, v tomto případě období 1. 8. 2013 – 1. 11. 2013, tj. celkem 92 dny

Vzorec 4.1.2. – Výpočet přecenění FRA

$$\frac{\text{Nominál} \cdot (\text{sazba FRA} - \text{act PRIBOR}) \cdot \frac{d_S}{360}}{(1 + \text{act PRIBOR} \cdot \frac{d_A}{360})} \quad (4.1.2.)$$

act PRIBOR – 3M PRIBOR ke dni, ke kterému se přecenění počítá

d_A – aktuální počet dní, který zbývá do data ukončení FRA, tj. do 1. 2. 2014

Vzorec 4.1.3. – Výpočet časového rozlišení úroků z úvěru

$$\frac{\text{Nominál} \cdot r \cdot n}{360} \quad (4.1.3.)$$

r – úroková sazba úvěru, v tomto případě $(0,44 + 2,5) = 2,94 \%$

n – aktuální počet dnů, za které se časové rozlišení počítá

Vzorec 4.1.4. – Zápočet úroků z FRA proti úrokům z poskytnutého úvěru

Podíl úroků FRA na příslušné období

$$\frac{\text{Celkově vypořádaná platba z derivátu FRA} \cdot n}{d_L - d_S} \quad (4.1.4.)$$

⁴⁹ V důsledku finanční krize 2008 – 2009 se i v současné době do FRA sazby započítává kreditní riziko, od kterého tento prezentovaný případ abstrahuje.

Výpočty

1. 8. 2013

FRA sazba (podle vzorce 4.1.1.); 6M PRIBOR = 0,59 %; 3M PRIBOR = 0,46 %
(hodnoty k datu uzavření kontraktu, tj. k 1. 8. 2013)⁵⁰

$$\left(\frac{1 + 0,0059 \cdot \frac{184}{360}}{1 + 0,0046 \cdot \frac{92}{360}} - 1 \right) \cdot \frac{360}{(184 - 92)} = 0,007191546 = \mathbf{0,7191546 \%}$$

31. 8. 2013

FRA sazba = 0,7191546 %; 3M PRIBOR = 0,46 %

Přecenění (podle vzorce 4.1.2.)

d_A = období 31. 8. 2013 – 1. 2. 2014, tj. 154 dny

$$\frac{100\,000\,000 \cdot (0,007191546 - 0,0046) \cdot \frac{92}{360}}{(1 + 0,0046 \cdot \frac{154}{360})} = \mathbf{66\,098,33\,Kč}$$
 (výnos pro banku)

31. 10. 2013

FRA sazba = 0,7191546 %; 3M PRIBOR k 30. 10. 2013 = 0,44 %

Přecenění (podle vzorce 4.1.2.)

d_A = období 31. 10. 2013 – 1. 2. 2014, tj. 93 dny

$$\frac{100\,000\,000 \cdot (0,007191546 - 0,0044) \cdot \frac{92}{360}}{(1 + 0,0044 \cdot \frac{93}{360})} = \mathbf{71\,258,51\,Kč}$$
 (výnos pro banku)

Rozdíl z přecenění: 71 258,51 – 66 098,33 = **5 160,18 Kč**

---

⁵⁰ Historie referenčních sazeb PRIBOR je volně dostupná na internetových stránkách ČNB, ukázka vybraných hodnot je uvedena v příloze č. 5. Zkratka M znamená měsíční (Month), případná zkratka Y je roční (Year). [25]

1. 11. 2013

FRA sazba = 0,7191546 %; 3M PRIBOR = 0,44 %

Přecenění (podle vzorce 4.1.2.)

$$\frac{100\,000\,000 \cdot (0,007191546 - 0,0044) \cdot \frac{92}{360}}{(1 + 0,0044 \cdot \frac{92}{360})} = \mathbf{71\,259,38\,Kč}$$
 (výnos pro banku)

Rozdíl z přecenění: 71 259,38 – 71 258,51 = **0,87 Kč**

Výplata úroků z FRA

Úroky z FRA, které budou bance vyplaceny, budou ve výši posledního přecenění, tj. **71 259,38 Kč**.

31. 12. 2013

Časové rozlišení úroků z úvěru (podle vzorce 4.1.3.)

n = období 1. 11. 2013 – 31. 12. 2013 včetně

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,0294 \cdot 61}{360} = \mathbf{498\,166,67\,Kč}$$

Zápočet úroků z FRA (podle vzorce 4.1.4.)

$$\frac{71\,259,38 \cdot 61}{92} = \mathbf{47\,248,07\,Kč}$$

31. 1. 2014

Časové rozlišení úroků z úvěru (podle vzorce 4.1.3.)

n = období 1. 1. 2014 – 31. 1. 2014 včetně

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,0294 \cdot 31}{360} = \mathbf{253\,166,67\,Kč}$$

Zápočet úroků z FRA (podle vzorce 4.1.4.)

$$\frac{71\,259,38 \cdot 31}{92} = 24\,011,31 \text{ Kč}$$

1. 2. 2014

Splátka úvěru a úroků klientem

$$100\,000\,000 + 498\,166,67 + 253\,166,67 = 100\,751\,333,34 \text{ Kč}$$

Shrnutí

Dopad do výsledku s použitím zajišťovacího účetnictví

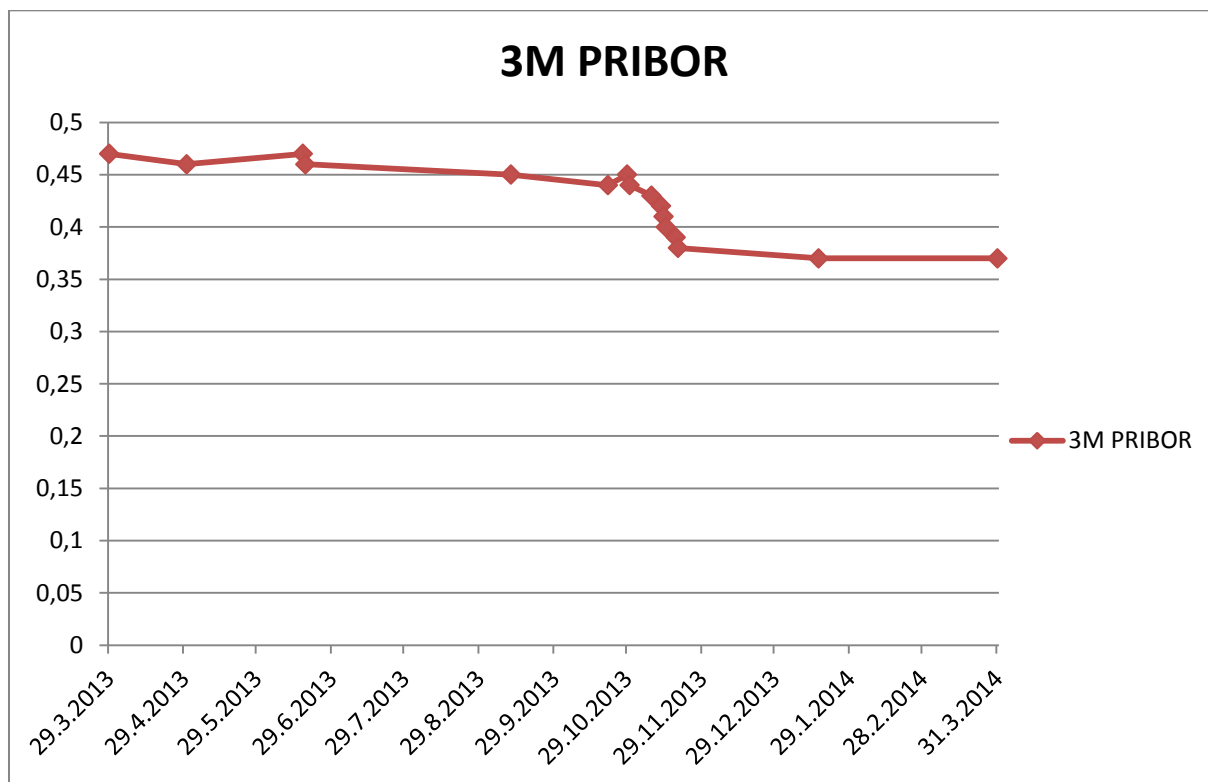
711 - Výnosové úroky - Kč	
	498 166,67
	47 248,07
	253 166,67
	24 011,31
	822 592,72

Dopad do výsledku bez zajišťovacího účetnictví

711 - Výnosové úroky - Kč	
	498 166,67
	253 166,67
	751 333,34

Z výše uvedeného shrnutí vyplývá, že v rámci použití zajišťovacího účetnictví by banka realizovala výnosové úroky ve výši 822 592,72 Kč, zatímco bez něj by to byly výnosy pouze ve výši 751 333,34 Kč. Tak by se připravila o výnos ve výši 71 259,38 Kč (bez vlivu daně z příjmu). Vývoj 3M sazby PRIBOR za období 31. 3. 2013 – 31. 3. 2014 je zobrazen na **Obr. 4.3**.

Obr. 4.3. Vývoj 3M sazby PRIBOR za období 31. 3. 2013 – 31. 3. 2014 [25]

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 4.1. Účtování kontraktu – zajišťovací FRA

Transakce	Datum	Událost	Účet DT ZÚ	Účet CR ZÚ	Účet DT NÚ	Účet CR NÚ
			Částka Kč	Částka Kč	Částka Kč	Částka Kč
1.	1. 8. 2013	Zaučtování FRA	951 100 000 000	952 100 000 000		
2.	31. 8. 2013	Přecenění FRA	311 66 098,33	560 66 098,33		
2.	30. 10. 2013	Přecenění FRA	311 5 160,18	560 5 160,18		
2.	31. 10. 2013	Přecenění FRA	311 0,87	560 0,87		
3.	1. 11. 2013	Poskytnutí úvěru na běžný účet klienta	214 100 000 000	221 100 000 000	214 100 000 000	221 100 000 000
4.	1. 11. 2013	Ukončení FRA a výplata úroků	122 71 259,38	311 71 259,38		
5.	31. 12. 2013	Časové rozlišení úroků z úvěru	214 498 166,67	711 498 166,67	214 498 166,67	711 498 166,67
6.	31. 12. 2013	Zápočet úroků FRA s úroky z úvěru	560 47 248,07	711 47 248,07		
5.	31. 1. 2014	Časové rozlišení úroků z úvěru	214 253 166,67	711 253 166,67	214 253 166,67	711 253 166,67
6.	31. 1. 2014	Zápočet úroků FRA s úroky z úvěru	560 24 011,31	711 24 011,31		
7.	1. 2. 2014	Splátka úvěru a úroků klientem	221 100 751 333,34	214 100 751 333,34	221 100 751 333,34	214 100 751 333,34

4.4.2. ZAJIŠTĚNÍ IRS

Při nákupu produktu IRS si banka opakovaně závazně kupuje floatovou za fixní dohodnutou sazbu, čímž se podobně jako u FRA zajišťuje proti očekávanému vzestupu úrokových sazeb. Při prodeji IRS prodává floatovou za fixní dohodnutou sazbu, čímž se zajišťuje proti očekávanému poklesu tržních úrokových sazeb. Při zajištění peněžních toků zajišťuje sazbu ze svých pohyblivě úročených finančních nástrojů, při zajištění reálné hodnoty zajišťuje sazbu ze svých fixně úročených finančních instrumentů.

Případ 2 – Zajišťovací IRS

27. 12. 2013 banka uzavřela s klientem smlouvu o úvěru, který poskytne v období od 31. 12. 2013 - 31. 12. 2014⁵¹ ve výši 100 000 000 Kč s fixní úrokovou sazbou. Tato sazba je složena z aktuální tržní sazby pro dané období v den poskytnutí úvěru, tj. fundingu + margin ve výši 2 %. Fixní sazba je spočítaná ve výši úrokové sazby, která odpovídá výpočtu současné hodnoty odhadovaných očekávaných cash flow k 30. 12. 2013. Úroky z úvěru budou zaplacený jednorázově k datu splatnosti úvěru.

Banka se zajišťuje **proti očekávanému růstu** úrokových sazeb uzavřením derivátu IRS 1Y x 3M (data IRS se shodují s daty poskytnutého úvěru), nominál 100 000 000 Kč. Banka tedy platí fixní sazbu a přijímá floatovou referenční sazbu 3M PRIBOR fixovanou vždy 2 pracovní dny před počátkem příslušného úrokového období. Fixní sazba bude uhrazena jednorázově k 31. 12. 2014, floatová sazba bude hrazena vždy k ukončení příslušného 3 měsíčního úrokového období, tj. 31. 3. 2014, 30. 6. 2014, 30. 9. 2014 a 31. 12. 2014. Použitá metoda úročení - Act/360. V tomto případě se jedná o zajištění reálné hodnoty.

Tento případ bude mít v období 27. 12. 2013 do 31. 3. 2014 následující **účetní transakce** a jejich detail je uveden v **Tab. 4.2**.

1. *Zaúčtování IRS do podrozvahy banky*

2. *Poskytnutí úvěru*

3. *Přecenění derivátu IRS (3a) a časové rozlišení úroků (3b)*. Současná hodnota očekávaných peněžních toků je součtem přecenění a časového rozlišení úroků.

---

⁵¹ V rámci zjednodušení případů jsou kontrakty „uzavírány“ pouze na dobu jednoho roku. Je nutné si uvědomit, že v praxi to bývají středně až dlouhodobé kontrakty.

4. *Přecenění poskytnutého úvěru (4a) a časové rozlišení úroků (4b).* V případě zajištění reálné hodnoty je nutné přeceňovat na reálnou hodnotu i zajišťovanou položku. O počáteční reálné hodnotě úvěru k datu jeho poskytnutí se neúčtuje, účtuje se až o jejích změnách.

5. *Časové rozpouštění počáteční reálné hodnoty úvěru* – počáteční reálnou hodnotu úvěru je nutné časově rozpouštět do jeho data splatnosti, tj. v tomto případě do 31. 12. 2014.

6. *Výplata úroků z IRS (floatová část)*

Vzorce použité v případě č. 2:

Vzorec 4.2.1. – *Výpočet fixní sazby úvěru a derivátu IRS* – výpočet probíhá ve třech krocích:

Krok 1 – Současná hodnota jednotlivých očekávaných peněžních toků z floatové sazby IRS (diskontované očekávané peněžní toky)

$$\frac{\text{Nominál} \cdot r \cdot \frac{n}{360}}{(1+r)^{\left(\frac{d}{360}\right)}} \quad (4.2.1.)$$

r – příslušná úroková sazba pro dané úrokové období

n – počet dnů daného úrokového období

d – počet dnů zbývajících do konce splatnosti úroků

Krok 2 – Součet diskontovaných očekávaných peněžních toků za jednotlivá úroková období se rovná celkové současné hodnotě floatové části.

Krok 3 – Při výpočtu fixní sazby se vychází z toho, že celková současná hodnota floatové části se musí rovnat celkové současné hodnotě fixní části.

Vzorec 4.2.2. – *Výpočet přecenění*

Přecenění = současná hodnota všech očekávaných peněžních toků (platí pro IRS i pro úvěr)

Současná hodnota očekávaných peněžních toků

$$\frac{\text{Nominál} \cdot r \cdot \frac{n}{360}}{(1+r)^{\left(\frac{d}{360}\right)}} \quad (4.2.2.)$$

Vzorec 4.2.3. – Výpočet časového rozlišení úroků

$$\frac{\text{Nominál} \cdot r \cdot n}{360} \quad (4.2.3.)$$

r – úroková sazba

n – počet dnů, za které se časové rozlišení počítá

Vzorec 4.2.4. – Časové rozpouštění počáteční reálné hodnoty úvěru

$$\frac{\text{Počáteční reálná hodnota úvěru} \cdot n}{\text{Počet dní smluvní doby splatnosti úvěru}} \quad (4.2.4.)$$

Výpočty

30. 12. 2013⁵²

Fixní úroková sazba (podle vzorce 4.2.1.)

Odhad očekávaných diskontovaných cash flow z floatové části, pro odhad 3M PRIBOR jsou použity forwardové úrokové křivky používané v bance pro příslušná období:

Krok 1: Odhad očekávaných diskontovaných peněžních toků floatové části pro jednotlivá období

1. 31. 12. 2013 – 31. 3. 2014: r = 0,38 % (3M PRIBOR k 27. 12. 2013), n = 90 dnů,
d = období od 31. 12. 2013 – 31. 3. 2014, tj. 90 dnů

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,0038 \cdot \frac{90}{360}}{(1 + 0,0038)^{\left(\frac{90}{360}\right)}} = 94\,909,96 \text{ Kč}$$

2. 31. 3. 2014 – 30. 6. 2014: r = 0,37325 % (odhad 3M PRIBOR k 27. 3. 2014), n = 91 den,
d = období od 31. 12. 2013 – 30. 6. 2014, tj. 181 den

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,0037325 \cdot \frac{91}{360}}{(1 + 0,0037325)^{\left(\frac{181}{360}\right)}} = 94\,172,74 \text{ Kč}$$

---

⁵² Z důvodu zjednodušení příkladu je první zaúčtování provedeno až k 31. 12. 2013. V praxi by se u takového případu muselo účtovat a počítat přecenění již k 27. 12. 2013, a to jak z derivátu IRS, tak i z poskytnutého úvěru.

3. 30. 6. 2014 – 30. 9. 2014: $r = 0,3713 \%$ (odhad 3M PRIBOR k 26. 6. 2014), $n = 92$ dny, $d =$ období od 31. 12. 2013 – 30. 9. 2014, tj. 273 dny

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,003713 \cdot \frac{92}{360}}{(1 + 0,003713)^{\frac{273}{360}}} = \mathbf{94\,621,47\,Kč}$$

4. 30. 9. 2014 – 31. 12. 2014: $r = 0,36638 \%$ (odhad 3M PRIBOR k 26. 9. 2014), $n = 92$ dny, $d =$ období od 31. 12. 2013 – 31. 12. 2014, tj. 365 dnů

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,0036638 \cdot \frac{92}{360}}{(1 + 0,0036638)^{\frac{365}{360}}} = \mathbf{93\,283,92\,Kč}$$

Krok 2: Výsledná současná hodnota floatové části

$$94\,909,96 + 94\,172,74 + 94\,621,47 + 93\,283,92 = \mathbf{376\,988,09\,Kč}$$

Krok 3: Fixní úroková sazba

Po dosazení vypočtené současné hodnoty floatové části do vzorce 4.2.1. získáme vztah:

$$\frac{100\,000\,000 \cdot r \cdot \frac{365}{360}}{(1+r)^{\frac{365}{360}}} = \mathbf{376\,988,09\,Kč}$$
 (tato částka představuje současnou hodnotu fixní části IRS a

zároveň současnou hodnotu poskytnutého úvěru, tj. počáteční reálnou hodnotu úvěru)

Výpočtem dostaneme výši fixní sazby: **0,373231 %**

31. 12. 2013

Přecenění (podle vzorce 4.2.2.)

Floatová část IRS :

1. 1. 1. 2014 – 31. 3. 2014: $r = 0,38 \%$ (3M PRIBOR k 27. 12. 2013), $n = 89$ dnů, $d =$ období od 31. 12. 2013 – 31. 3. 2014, tj. 89 dnů

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,0038 \cdot \frac{89}{360}}{(1 + 0,0038)^{\frac{89}{360}}} = \mathbf{93\,856,40\,Kč}$$

2. 31. 3. 2014 – 30. 6. 2014: $r = 0,37325 \%$ (odhad 3M PRIBOR k 27. 3. 2014), $n = 91$
den, $d =$ období od 31. 12. 2013 – 30. 6. 2014, tj. 180 dnů

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,0037325 \cdot \frac{91}{360}}{(1 + 0,0037325)^{\left(\frac{180}{360}\right)}} = \mathbf{94\,173,72\,Kč}$$

3. 30. 6. 2014 – 30. 9. 2014: $r = 0,3713 \%$ (odhad 3M PRIBOR k 26. 6. 2014), $n = 92$
dny, $d =$ období od 31. 12. 2013 – 30. 9. 2014, tj. 272 dny

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,003713 \cdot \frac{92}{360}}{(1 + 0,003713)^{\left(\frac{272}{360}\right)}} = \mathbf{94\,622,44\,Kč}$$

4. 30. 9. 2014 – 31. 12. 2014: $r = 0,36638 \%$ (odhad 3M PRIBOR k 26. 9. 2014), $n = 92$
dny, $d =$ období od 31. 12. 2013 – 31. 12. 2014, tj. 364 dny

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,0036638 \cdot \frac{92}{360}}{(1 + 0,0036638)^{\left(\frac{364}{360}\right)}} = \mathbf{93\,284,86\,Kč}$$

$93\,856,40 + 94\,173,72 + 94\,622,44 + 93\,284,86 = \mathbf{375\,937,42\,Kč}$ (výnos pro banku)

Fixní část IRS (platí i pro úvěr):

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,00373231 \cdot \frac{364}{360}}{(1 + 0,00373231)^{\left(\frac{364}{360}\right)}} = \mathbf{375\,959,19\,Kč}$$
 (náklad z titulu IRS, výnos z titulu úvěru)

Rozdíl k zaúčtování:

- **Přecenění IRS:** $375\,937,42 - 375\,959,19 = -\mathbf{21,77\,Kč}$ (náklad pro banku)
- **Přecenění úvěru:** $375\,959,19 - 376\,988,09 = -\mathbf{1\,028,90\,Kč}$ (náklad pro banku)

Časové rozlišení (podle vzorce 4.2.3.)

- **Časové rozlišení úroků IRS**

$$\text{Floatová část: } \frac{100\,000\,000 \cdot 0,0038 \cdot 1}{360} = \mathbf{1\,055,56\,Kč}$$
 (banka přijímá)

$$\text{Fixní část: } \frac{100\,000\,000 \cdot 0,00373231 \cdot 1}{360} = \mathbf{1\,036,75\,Kč}$$
 (banka platí)

Rozdíl k zaúčtování: $1\,055,56 - 1\,036,75 = \mathbf{18,81\,Kč}$ (zisk pro banku)

- **Časové rozlišení úroků úvěru**

$$\frac{100\,000\,000 \cdot (0,00373231 + 0,02) \cdot 1}{360} = \mathbf{6\,592,31\,Kč}$$

Časové rozpouštění počáteční současné hodnoty úvěru do data jeho splatnosti (podle vzorce 4.2.4)

$$\frac{376\,988,09 \cdot 1}{365} = \mathbf{1\,032,84\,Kč}$$
 (výnos pro banku)

30. 3. 2014

Přecenění (podle vzorce 4.2.2.)

Floatová část IRS:

1. 31. 3. 2014 – 30. 6. 2014: $r = 0,37\%$ (3M PRIBOR k 27. 3. 2014), $n = 91$ den, $d =$ období od 31. 3. 2014 – 30. 6. 2014, tj. 91 den

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,0037 \cdot \frac{91}{360}}{(1 + 0,0037)^{\left(\frac{91}{360}\right)}} = \mathbf{93\,440,51\,Kč}$$

2. 30. 6. 2014 – 30. 9. 2014: $r = 0,35991\%$ (odhad k 26. 6. 2014), $n = 92$ dny, $d =$ období od 31. 3. 2014 – 30. 9. 2014, tj. 183 dny

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,0035991 \cdot \frac{92}{360}}{(1 + 0,0035991)^{\left(\frac{183}{360}\right)}} = \mathbf{91\,809,18\,Kč}$$

3. 30. 9. 2014 – 31. 12. 2014: $r = 0,35933\%$ (odhad k 26. 9. 2014), $n = 92$ dny, $d =$ období od 1. 1. 2014 – 31. 12. 2014, tj. 275 dnů

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,0035933 \cdot \frac{92}{360}}{(1 + 0,0035933)^{\left(\frac{275}{360}\right)}} = \mathbf{91\,577,51\,Kč}$$

$$93\,440,51 + 91\,809,18 + 91\,577,51 = \mathbf{276\,827,20\,Kč}$$
 (výnos pro banku)

Fixní část IRS (platí i pro úvěr):

$$\frac{100\,000\,000 \cdot 0,00373231 \cdot \frac{275}{360}}{(1 + 0,00373231)^{\left(\frac{275}{360}\right)}} = \mathbf{284\,296,82\,Kč}$$
 (náklad z titulu IRS, výnos z titulu úvěru)

Rozdíl k zaúčtování:

- **Přecenění IRS:** $(276\,827,20 - 284\,296,82) - (-21,77) = -7\,447,85$ Kč
- **Přecenění úvěru:** $284\,296,82 - 375\,959,19 = -91\,662,37$ Kč

Časové rozlišení (podle vzorce 4.2.3.)

- **Časové rozlišení úroků IRS**

$$\text{Floatová část: } \frac{100\,000\,000 \cdot 0,0038 \cdot 89}{360} = 93\,944,44 \text{ Kč (banka přijímá)}$$

$$\text{Fixní část: } \frac{100\,000\,000 \cdot 0,00373231 \cdot 89}{360} = 92\,271 \text{ Kč (banka platí)}$$

Rozdíl k zaúčtování: $93\,944,44 - 92\,271 = 1\,673,44$ Kč (zisk pro banku)

- **Časové rozlišení úroků úvěru** (podle vzorce 4.2.3.)

$$\frac{100\,000\,000 \cdot (0,00373231 + 0,02) \cdot 89}{360} = 586\,715,44 \text{ Kč}$$

Časové rozpouštění počáteční současné hodnoty úvěru do data jeho splatnosti (podle vzorce 4.2.4)

$$\frac{376\,988,09 \cdot 89}{365} = 91\,923,12 \text{ Kč (výnos pro banku)}$$

31. 3. 2014

Vypořádání první floatové platby z IRS

$$1\,055,56 + 93\,944,44 = 95\,000 \text{ Kč}$$

Shrnutí

Dopad do výsledku s použitím zajišťovacího účetnictví

711 - Výnosové úroky - Kč	
21,77	18,81
1 028,90	6 592,31
7 447,85	1 032,84
91 662,37	1 673,44
	586 715,44
	91 923,12
100 160,89	687 955,96
	587 795,07

Dopad do výsledku s použitím zajišťovacího účetnictví

711 - Výnosové úroky - Kč	
	6 592,31
	586 715,44
	593 307,75

V rámci použití zajišťovacího účetnictví by banka k 31. 3. 2014 vykázala výnosové úroky ve výši 587 795,07 Kč, což by představovalo nižší výnosy o 5 512,68 Kč než bez zajišťovacího účetnictví (bez vlivu daně z příjmu). Referenční úroková sazba 3M PRIBOR pro první úrokové období sice byla vyšší než fixní sazba, avšak už pro druhé úrokové období je zafixovaný 3M PRIBOR nižší než fixní sazba, a tento trend trvá i v dalších odhadech. Pokud se nakonec tento trend potvrdí, nedojde k růstu úrokových sazeb, proti čemuž se banka zajišťovala, ale k jejich poklesu, což by v konečném důsledku představovalo nižší úrokové výnosy se zajišťovacím účetnictvím než bez něj. To je vidět i na zaúčtovaném přecenění.

Vývoj 3 měsíční referenční úrokové sazby PRIBOR za období 31. 3. 2013 – 31. 3. 2014 je zobrazen na **Obr. 4.3**. V uvedeném grafu je vidět, že za poslední rok tato sazba neustále klesala a tudíž se může zdát nesmyslné zajišťovat se proti růstu úrokových sazeb. Je však nutno si uvědomit, že v bankovní praxi bývají obdobné kontrakty uzavírané na mnohem delší dobu než jeden rok a tudíž při dnešních nízkých úrokových mírách není možné spoléhat na to, že v budoucnu nedojde k jejich vzestupu.

Tab. 4.2. Účtování kontraktu – zajišťovací IRS

Transakce	Datum	Událost	Účet DT ZÚ Částka Kč	Účet CR ZÚ Částka Kč	Účet DT NÚ Částka Kč	Účet CR NÚ Částka Kč
1.	27. 12. 2013	Zaúčtování IRS do podrozvahy	951 100 000 000 Kč	952 100 000 000 Kč		
2.	31. 12. 2013	Poskytnutí úvěru	214 100 000 000 Kč	221 100 000 000 Kč	214 100 000 000 Kč	221 100 000 000 Kč
3a.	31. 12. 2013	Přecenění IRS	711 21,77 Kč	311 21,77 Kč		
3b.	31. 12. 2013	Časové rozlišení úroků IRS	311 18,81 Kč	711 18,81 Kč		
4a.	31. 12. 2013	Přecenění úvěru	711 1 028,90	214 1 028,90		
4b.	31. 12. 2013	Časové rozlišení úroků z úvěru	214 6 592,31	711 6 592,31	214 6 592,31	711 6 592,31
5.	31. 12. 2013	Časové rozpouštění počáteční současné hodnoty úvěru	214 1 032,84	711 1 032,84		
3a.	30. 3. 2014	Přecenění IRS	711 7 447,85 Kč	311 7 447,85 Kč		
3b.	30. 3. 2014	Časové rozlišení úroků IRS	311 1 673,44 Kč	711 1 673,44 Kč		
4a.	30. 3. 2014	Přecenění úvěru	711 91 662,37 Kč	214 91 662,37 Kč		
4b.	30. 3. 2014	Časové rozlišení úroků úvěru	214 586 715,44 Kč	711 586 715,44 Kč	214 586 715,44 Kč	711 586 715,44 Kč
5.	30. 3. 2014	Časové rozpouštění počáteční současné hodnoty úvěru	214 91 923,12	711 91 923,12		
6.	31. 3. 2014	Vypořádání první úrokové platby z IRS	122 95 000 Kč	311 95 000 Kč		

4.4.3. ZAJIŠTĚNÍ CC IRS

Cross Currency Interest Rate Swap je instrument zajišťující jak otevřenou úrokovou, tak i v některých případech měnovou pozici banky. Úrokové riziko je zajištěno vždy, a pokud by byl kontrakt dohodnut s výměnou nominálů na začátku a bez výměny nominálů na konci obchodu nebo naopak, jednalo by se i o zajištění měnového rizika. V této případové studii je provedena výměna nominálů na začátku i na konci obchodu, tudíž se bude jednat pouze o zajištění úrokového rizika.

Případ 3 – Zajišťovací Cross Currency Interest Rate Swap

Banka dne 27. 12. 2013 uzavřela smlouvu o úvěru ve výši 1 000 000 EUR. Úvěr bude poskytnut v období 31. 12. 2013 – 31. 12. 2014 s floatovou úrokovou sazbou 3M EURIBOR fixovanou vždy dva pracovní dny před počátkem úrokového období. Úroky budou placeny vždy na konci úrokového období, tj. 31. 3. 2014, 30. 6. 2014, 30. 9. 2014 a 31. 12. 2014. Na straně pasiv proti tomu banka přijala termínovaný vklad v Kč s variabilní referenční úrokovou sazbou 1Y PRIBOR zafixovanou rovněž dva pracovní dny před počátkem úrokového období s roční výplatou úroků. Výše termínovaného vkladu je ve výši 100 % jistiny úvěru za použití kurzu vyhlášeného ČNB k 27. 12. 2013. Pro zjednodušení případu je abstrahováno od marže, která je nedílnou součástí každé celkové úrokové sazby.

Banka zajišťuje **otevřenou úrokovou pozici** derivátem CC IRS, kdy banka „kupuje“ měnu EUR ve výši 1 000 000 a „prodává“⁵³ Kč ve výši přijatého termínovaného vkladu s ukončením transakce k 31. 12. 2014 s výměnou nominálů na začátku i na konci obchodu (vypořádání spotové části proběhne dne 31. 12. 2013). Úrokové sazby a úroková období derivátu CC IRS jsou shodné s poskytnutým úvěrem a přijatým vkladem. Banka se zajišťuje proti otevřené úrokové pozici, jedná se o zajištění peněžních toků. Použitá metoda úročení pro obě měny je Act/360.

Tento případ bude mít v období 31. 12. 2013 - 31. 3. 2014 následující **účetní transakce** a jejich detail je uveden v **Tab. 4.3**.

1. Zaučtování poskytnutého úvěru

2. Zaučtování přijatého vkladu

---

⁵³ Uvozovky jsou použity proto, že se ve své podstatě ani tak nejedná o prodej a nákup. Svou podstatou jde spíše o úvěr, jelikož banka z těchto peněz v rámci derivátu inkasuje a platí úroky.

3. *Zaúčtování CC IRS* (výměna nominálů na začátku obchodu je zaúčtována na nostro účty banky (3a – spotová část), výměna nominálů na konci obchodu do podrozvahy banky (3b – forwardová část))⁵⁴

4. *Časové rozlišení úroků poskytnutého úvěru*

5. *Časové rozlišení úroků přijatého vkladu*

6. *Přecenění a časové rozlišení úroků CC IRS - EUR část (6a, b)*

7. *Přecenění a časové rozlišení úroků CC IRS Kč část (7a, b)*

8. *Splátka úroků z úvěru za první úrokové období*

9. *Splátka úroků z CC IRS za první úrokové období*

Vzorce použité v případě č. 3:

Vzorec 4.3.1. *Výpočet výše termínovaného vkladu a korunové hodnoty CC IRS*

$$\text{Nominál} \cdot \text{kurz ČNB k 27. 12. 2014} \tag{4.3.1}$$

Vzorec 4.3.2. *Výpočet úrokové přírážky pro Kč část CC IRS* – pro měnu Kč sice byla stanovena referenční úroková sazba 1Y PRIBOR, avšak tuto sazbu je nutno zvýšit o úrokovou přírážku tak, aby se současná hodnota EUR části CC IRS v korunovém ekvivalentu k datu uzavření obchodu rovnala současné hodnotě jeho Kč části. Výpočet probíhá ve čtyřech krocích:

Krok 1 – Současná hodnota jednotlivých očekávaných peněžních toků z EUR části derivátu (diskontované očekávané peněžní toky)

$$\frac{\text{Nominál} \cdot r \cdot \frac{n}{360}}{(1+r)^{\frac{d}{360}}} + \dots + \frac{\text{Nominál} + (\text{Nominál} \cdot r \cdot \frac{n}{360})}{(1+r)^{\frac{d}{360}}} \tag{4.3.2}$$

r – příslušná úroková sazba pro dané úrokové období

n – počet dnů daného úrokového období

d – počet dnů zbývajících do konce splatnosti úroků

---

⁵⁴ O uzavření derivátu by se mělo účtovat již k 27. 12. 2013 do podrozvahy banky (spotová i forwardová část). Z důvodu zjednodušení případu je o něm účtováno až k 31. 12. 2013.

Krok 2 – Součet jednotlivých diskontovaných očekávaných peněžních toků se rovná výsledné současné hodnotě EUR části

Krok 3 – Vynásobením výsledné současné hodnoty EUR části kurzem ČNB k datu uzavření obchodu získáme celkovou současnou hodnotu Kč části

Krok 4 – Při výpočtu marže se vychází z toho, že výsledná současná hodnota EUR části v korunovém ekvivalentu se musí rovnat výsledné současné hodnotě Kč části

Vzorec 4.3.3. Výpočet přecenění CC IRS

Přecenění = Současná hodnota všech očekávaných peněžních toků⁵⁵

$$\frac{\text{Nominál} \cdot r \cdot \frac{n}{360}}{(1+r)^{\frac{d}{360}}} + \dots + \frac{\text{Nominál} + (\text{Nominál} \cdot r \cdot \frac{n}{360})}{(1+r)^{\frac{d}{360}}} \quad (4.3.3)$$

Vzorec 4.3.4. Výpočet časového rozlišení

$$\frac{\text{Nominál} \cdot r \cdot n}{360} \quad (4.3.4)$$

r – úroková sazba

n – počet dnů, za které se časové rozlišení počítá

Výpočty:

27. 12.2013

Výše jistiny termínovaného vkladu a korunové hodnoty CC IRS, kurz EUR k 27. 12. 2013 – 27,440 (podle vzorce 4.3.1.)

1 000 000 · 27,440 = **27 440 000 Kč**

---

⁵⁵ Při výpočtu marže je pro zjednodušení případu vynechána výměna nominálů na spotové části a tak při výpočtu současné hodnoty forwardové části se vychází z data 31. 12. 2013, čímž je zajištěna celková správnost výpočtu.

Úroková přírážka (podle vzorce 4.3.2.)

Krok 1: Odhad očekávaných diskontovaných EUR cash flow pro jednotlivá období

1. 31. 12. 2013 – 31. 3. 2014: $r = 0,236 \%$ (3M EURIBOR k 27. 12. 2013), $n = 90$ dnů,
 $d =$ období od 31. 12. 2013 – 31. 3. 2014, tj. 90 dnů

$$\frac{1\,000\,000 \cdot 0,00236 \cdot \frac{90}{360}}{(1 + 0,00236)^{\left(\frac{90}{360}\right)}} = \mathbf{589,65 \text{ EUR}}$$

2. 31. 3. 2014 – 30. 6. 2014: $r = 0,33361 \%$ (odhad k 27. 3. 2014), $n = 91$ den, $d =$ období od 31. 12. 2013 – 30. 6. 2014, tj. 181 den

$$\frac{1\,000\,000 \cdot 0,0033361 \cdot \frac{91}{360}}{(1 + 0,0033361)^{\left(\frac{181}{360}\right)}} = \mathbf{841,88 \text{ EUR}}$$

3. 30. 6. 2014 – 30. 9. 2014: $r = 0,28748 \%$ (odhad k 26. 6. 2014), $n = 92$ dny, $d =$ období od 31. 12. 2013 – 30. 9. 2014, tj. 273 dny

$$\frac{1\,000\,000 \cdot 0,0028748 \cdot \frac{92}{360}}{(1 + 0,0028748)^{\left(\frac{273}{360}\right)}} = \mathbf{733,07 \text{ EUR}}$$

4. 30. 9. 2014 – 31. 12. 2014: $r = 0,28157 \%$ (odhad k 26. 9. 2014), $n = 92$ dny,
 $d =$ období od 31. 12. 2013 – 31. 12. 2014, tj. 365 dnů

$$\frac{1\,000\,000 + (1\,000\,000 \cdot 0,0028157 \cdot \frac{92}{360})}{(1 + 0,0028157)^{\left(\frac{365}{360}\right)}} = \mathbf{997\,870,78 \text{ EUR}}$$

Krok 2: Výsledná současná hodnota EUR části

$$589,65 + 841,88 + 733,07 + 997\,870,78 = \mathbf{1\,000\,035,38 \text{ EUR}}$$

Krok 3: Korunový ekvivalent současných hodnoty EUR části

$$1\,000\,035,38 \text{ EUR} \cdot 27,440 = \mathbf{27\,440\,970,83 \text{ Kč}}$$

Krok 4: Úroková přírážka

Po dosazení x za úrokovou přírážku do vzorce 4.2.1. získáme vztah:

$$\frac{27\,440\,000 + (27\,440\,000 \cdot (0,006 + x) \cdot \frac{365}{360})}{(1 + 0,006)^{\left(\frac{365}{360}\right)}} = \mathbf{27\,440\,970,83 \text{ Kč}}$$

Výpočtem dostaneme výši úrokové přírážky: **0,003536 %**

31. 12. 2013

Přecenění CC IRS (podle vzorce 4.3.3.)

EUR část:

1. 1. 1. 2014 – 31. 3. 2014: $r = 0,236 \%$ (3M EURIBOR k 27. 12. 2013), $n = 89$ dnů,
 $d =$ období od 1. 1. 2014 – 31. 3. 2014, tj. 89 dnů

$$\frac{1\ 000\ 000 \cdot 0,00236 \cdot \frac{89}{360}}{(1 + 0,00236)^{\left(\frac{89}{360}\right)}} = \mathbf{583,10\ EUR}$$

2. 31. 3. 2014 – 30. 6. 2014: $r = 0,33361 \%$ (odhad k 27. 3. 2014), $n = 91$ den, $d =$ období od 1. 1. 2014 – 30. 6. 2014, tj. 180 dnů

$$\frac{1\ 000\ 000 \cdot 0,0033361 \cdot \frac{91}{360}}{(1 + 0,0033361)^{\left(\frac{180}{360}\right)}} = \mathbf{841,89\ EUR}$$

3. 30. 6. 2014 – 30. 9. 2014: $r = 0,28748 \%$ (odhad k 26. 6. 2014), $n = 92$ dny, $d =$ období od 1. 1. 2014 – 30. 9. 2014, tj. 272 dny

$$\frac{1\ 000\ 000 \cdot 0,0028748 \cdot \frac{92}{360}}{(1 + 0,0028748)^{\left(\frac{272}{360}\right)}} = \mathbf{733,08\ EUR}$$

4. 30. 9. 2014 – 31. 12. 2014: $r = 0,0028157 \%$ (odhad k 26. 9. 2014), $n = 92$ dny,
 $d =$ období od 1. 1. 2014 – 31. 12. 2014, tj. 364 dny

$$\frac{1\ 000\ 000 + (1\ 000\ 000 \cdot 0,0028157 \cdot \frac{92}{360})}{(1 + 0,0028157)^{\left(\frac{364}{360}\right)}} = \mathbf{997\ 878,58\ EUR}$$

$$583,10 + 841,89 + 733,08 + 997\ 878,58 = \mathbf{1\ 000\ 036,65\ EUR}$$

Korunová část:

$$\frac{27\ 440\ 000 + (27\ 440\ 000 \cdot (0,006 + 0,00003536) \cdot \frac{364}{360})}{(1 + 0,006)^{\left(\frac{364}{360}\right)}} = \mathbf{27\ 440\ 969,64\ Kč}$$

Časové rozlišení (podle vzorce 4.3.4.)

- *Časové rozlišení úroků poskytnutého úvěru a EUR části CC IRS*

$$\frac{1\,000\,000 \cdot 0,00236 \cdot 1}{360} = 6,56 \text{ EUR} \cdot 27,425 \text{ (kurz k 31. 12. 2013)} = 179,91 \text{ Kč}$$

- *Časové rozlišení úroků přijatého vkladu*

$$\frac{27\,440\,000 \cdot 0,0060 \cdot 1}{360} = 457,33 \text{ Kč}$$

- *Časové rozlišení úroků Kč části CC IRS*

$$\frac{27\,440\,000 \cdot (0,0060 + 0,00003536) \cdot 1}{360} = 460,03 \text{ Kč}$$

30. 3. 2013

Přecenění CC IRS (podle vzorce 4.3.3.)

EUR část:

1. 31. 3. 2014 – 30. 6. 2014: $r = 0,313 \%$ (3M EURIBOR k 27. 3. 2014), $n = 91$ den, $d =$ období od 1. 1. 2014 – 30. 6. 2014, tj. 91 dnů

$$\frac{1\,000\,000 \cdot 0,00313 \cdot \frac{91}{360}}{(1 + 0,00313)^{\left(\frac{91}{360}\right)}} = 790,57 \text{ EUR}$$

2. 30. 6. 2014 – 30. 9. 2014: $r = 0,29985 \%$ (odhad k 26. 6. 2014), $n = 92$ dny, $d =$ období od 1. 1. 2014 – 30. 9. 2014, tj. 183 dny

$$\frac{1\,000\,000 \cdot 0,0029985 \cdot \frac{92}{360}}{(1 + 0,0029985)^{\left(\frac{183}{360}\right)}} = 765,12 \text{ EUR}$$

3. 30. 9. 2014 – 31. 12. 2014: $r = 0,27993 \%$ (odhad k 26. 9. 2014), $n = 92$ dny, $d =$ období od 1. 1. 2014 – 31. 12. 2014, tj. 275 dnů

$$\frac{1\,000\,000 + (1\,000\,000 \cdot 0,0027993 \cdot \frac{92}{360})}{(1 + 0,0027993)^{\left(\frac{275}{360}\right)}} = 998\,580,76 \text{ EUR}$$

$$790,57 + 765,12 + 998\,580,76 = 1\,000\,136,45 \text{ EUR}$$

Rozdíl k zaúčtování: 1 000 136,45 – 1 000 036,65 = **99,80 EUR**

Korunová část:

$$\frac{27\,440\,000 + (27\,440\,000 \cdot (0,006 + 0,00003536) \cdot \frac{275}{360})}{(1 + 0,006)^{\frac{275}{360}}} = 27\,440\,826,27 \text{ Kč}$$

Rozdíl k zaúčtování: 27 440 826,27 – 27 440 969,64 = – **143,37 Kč**

Časové rozlišení (podle vzorce 4.3.4.)

- **Časové rozlišení úroků poskytnutého úvěru a EUR části CC IRS**

$$\frac{1\,000\,000 \cdot 0,00236 \cdot 89}{360} = 583,44 \text{ EUR} \cdot 27,420 \text{ (kurz k 30. 3. 2013)} = 15\,997,92 \text{ Kč}$$

- **Časové rozlišení úroků přijatého vkladu**

$$\frac{27\,440\,000 \cdot 0,0060 \cdot 89}{360} = 40\,702,67 \text{ Kč}$$

- **Časové rozlišení úroků Kč části CC IRS**

$$\frac{27\,440\,000 \cdot (0,0060 + 0,00003536) \cdot 89}{360} = 40\,942,54 \text{ Kč}$$

31. 3. 2014

Splátka úroků z úvěru a CC IRS za první úrokové období

6,56 + 583,44 = **590 EUR**

Shrnutí

Dopad do výsledku s použitím zajišťovacího účetnictví

611 - Nákladové úroky		711 - Výnosové úroky	
457,33	460,03	179,91	179,91
40 702,67	40 942,54	15 997,92	15 997,92
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
41 160,00	41 402,57	16 177,83	16 177,83
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
- 242,57			0,00

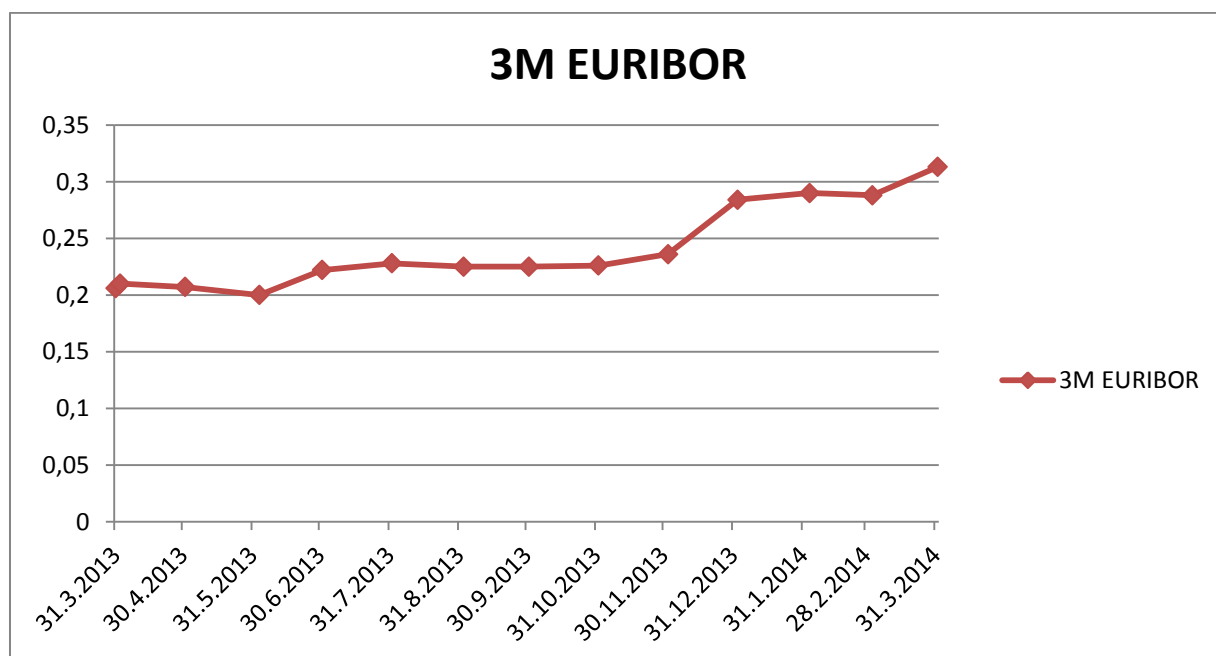
Dopad do výsledku bez použití zajišťovacího účetnictví

611 - Nákladové úroky		711 - Výnosové úroky	
457,33			179,91
40 702,67			15 997,92
41 160,00	0,00	0,00	16 177,83
41 160,00			16 177,83

Na výše uvedeném shrnutí je patrné, že se zajišťovacím účetnictvím by banka k 31. 3. 2014 ve výnosových i nákladových úrocích vykazovala pouze část margin, která v prezentovaném příkladu není uvedena a úrokovou přírážku dopočítanou pro CC IRS. Část funding by byla v rámci zajišťovacího derivátu vyrovnána. Bez zajišťovacího účetnictví by však banka vykazovala 41 160,00 Kč v nákladových a 16 177,83 Kč ve výnosových úrocích (bez vlivu daně z příjmu).

Vývoj referenčních úrokových sazeb 3M EURIBOR a 1Y PRIBOR v období 31. 3. 2013 – 31. 3. 2014 je zobrazen na **Obr. 4.4.** a **4.5.**

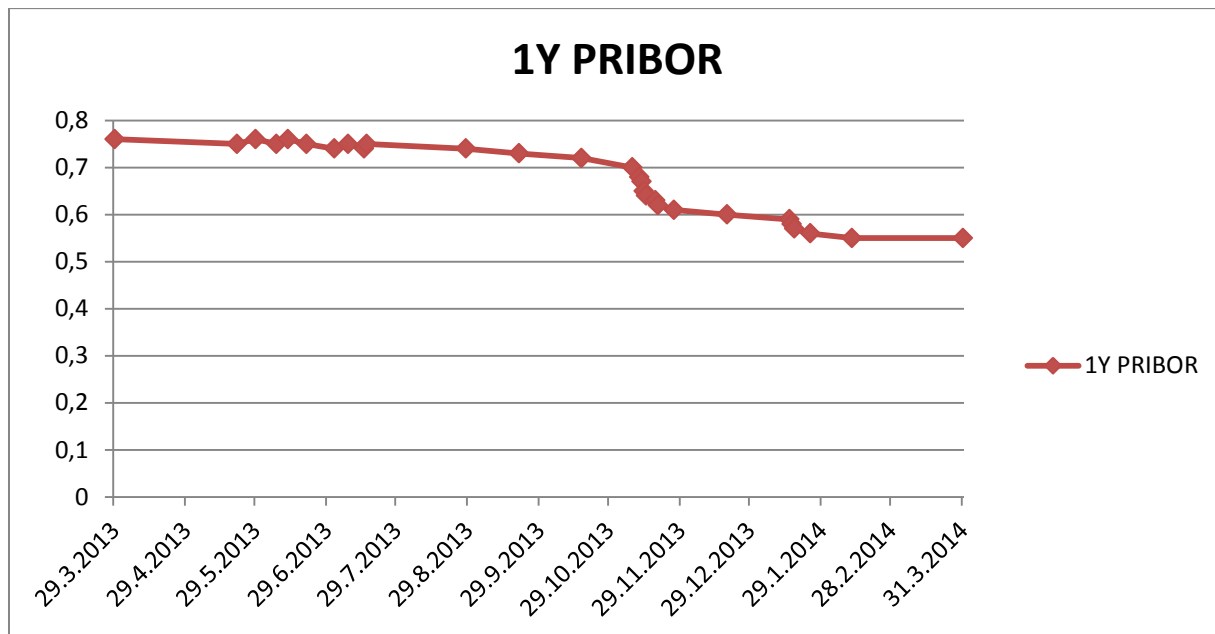
Obr. 4.4. Vývoj referenčních úrokových sazeb 3M EURIBOR v období 31. 3. 2013 – 31. 3. 2014 [30]

Zdroj: vlastní zpracování

Obr. 4.5. Vývoj referenčních úrokových sazeb 1Y PRIBOR v období 31. 3. 2013 – 31. 3. 2014 [25]

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 4.3. Účtování kontraktu – zajišťovací CC IRS

Transakce	Datum	Událost	Účet DT ZÚ Částka Kč	Účet CR ZÚ Částka Kč	Účet DT NÚ Částka Kč	Účet CR NÚ Částka Kč
1.	31. 12. 2013	Poskytnutí úvěru	214 1 000 000 EUR	221 1 000 000 EUR	214 1 000 000 EUR	221 1 000 000 EUR
2.	31. 12. 2013	Přijetí termínovaného vkladu	221 27 440 000 Kč	225 27 440 000 Kč	221 27 440 000 Kč	225 27 440 000 Kč
3a.	31. 12. 2013	CC IRS – vypořádání spotové EUR části	131 1 000 000 EUR	358 1 000 000 EUR		
		CC IRS – vypořádání spotové Kč části	358 27 440 000 Kč	122 27 440 000 Kč		
3b.	31. 12. 2013	CC IRS – vypořádání forwardové EUR části	953 1 000 000 EUR	954 1 000 000 EUR		
		CC IRS – vypořádání forwardové Kč části	953 27 440 000 Kč	954 27 440 000 Kč		
4.	31. 12. 2013	Časové rozlišení úroků úvěru	214 6,56 EUR	711 179,91 Kč	214 6,56 EUR	711 179,91 Kč
5.	31. 12. 2013	Časové rozlišení úroků termínovaného vkladu	611 457,33 Kč	225 457,33 Kč	611 457,33 Kč	225 457,33 Kč
6a.	31. 12. 2013	Přecenění CC IRS – EUR část	560 1 000 036,35 EUR	313 1 000 036,35 EUR		

Tab. 4.3. Účtování kontraktu – zajišťovací CC IRS – pokračování

Transakce	Datum	Událost	Účet DT ZÚ Částka Kč	Účet CR ZÚ Částka Kč	Účet DT NÚ Částka Kč	Účet CR NÚ Částka Kč
6b.	31. 12. 2013	Časové rozlišení úroků CC IRS – EUR část	711 179,91 Kč	313 6,56 EUR		
7a.	31. 12. 2013	Přecenění CC IRS – Kč část	313 27 440 969,64 Kč	560 27 440 969,64 Kč		
7b.	31. 12. 2013	Časové rozlišení úroků CC IRS – Kč část	313 460,03Kč	611 460,03Kč		
4.	30. 3. 2014	Časové rozlišení úroků úvěru	214 583,44 EUR	711 15 997,92 Kč	214 583,44 EUR	711 15 997,92 Kč
5.	30. 3. 2014	Časové rozlišení úroků termínovaného vkladu	611 40 702,67 Kč	225 40 702,67 Kč	611 40 702,67 Kč	225 40 702,67 Kč
6a.	30. 3. 2014	Přecenění CC IRS – EUR část	560 99,80 EUR	313 99,80 EUR		
6b.	30. 3. 2014	Časové rozlišení úroků CC IRS – EUR část	711 15 997,92 Kč	313 583,44 EUR		
7a.	30. 3. 2014	Přecenění CC IRS – Kč část	560 143,37 Kč	313 143,37 Kč		
7b.	30. 3. 2014	Časové rozlišení úroků CC IRS – Kč část	225 40 942,54 Kč	611 40 942,54 Kč		

Tab. 4.3. Účtování kontraktu – zajišťovací CC IRS – pokračování

Transakce	Datum	Událost	Účet DT ZÚ Částka Kč	Účet CR ZÚ Částka Kč	Účet DT NÚ Částka Kč	Účet CR NÚ Částka Kč
8.	31. 3. 2014	Splátka úroků z úvěru za první úrokové období	221 590 EUR	214 590 EUR	221 590 EUR	214 590 EUR
9.	31. 3. 2014	Splátka úroků z CC IRS (EUR) za první úrokové období	313 590 EUR	131 590 EUR		

4.4.4. ZAJIŠTĚNÍ MĚNOVÝM FORWARDEM

Otevřenou pozici nad rámec limitů banka uzavírá měnovými spotovými obchody, které zařazuje do obchodního portfolia, a tudíž o nich neúčtuje jako o zajišťovacích instrumentech. Tento způsob sice nereflektuje jednotlivé splatnosti smluvních forwardových obchodů, na druhé straně k uzavírání měnové pozice dochází denně na základě aktuálního požadavku se zohledněním aktuálně nasmlouvaných transakcí.

Bance však mohou vzniknout cizoměnové závazky v podobě dodavatelských faktur, které se účtují do nákladů banky s respektováním časové a věcné souvislosti. Zaúčtováním těchto závazků dochází k otevření devizové pozice až k datu přijetí faktury, čímž by se banka zbytečně vystavila měnovému riziku. Podle IAS 39 je při zajištění možné použít jak zajištění reálné hodnoty, tak i zajištění peněžních toků. Banka se rozhodla použít zajištění reálné hodnoty⁵⁶.

Případ 4 – Zajišťovací měnový forward

27. 2. 2013 se banka smluvně dohodla na pravidelných měsíčních platbách za služby, jedna z faktur byla vystavena 9. 12. 2013 se splatností 20. 12. 2013 na částku 100 000 EUR. 27. 2. 2013 banka uzavřela zajišťovací měnový forward s datem vypořádání 9. 12. 2013 na nákup 100 000 EUR s kurzem 25,554 Kč⁵⁷, celkem za 2 555 400 Kč.

Tento případ bude mít následující **účetní transakce** a jejich detail je uveden v **Tab. 4.4**.

1. *Zaúčtování měnového forwardu – budoucí faktury* do podrozvahy banky (prodej EUR)
2. *Zaúčtování zajišťovacího měnového forwardu* do podrozvahy banky (nákup EUR)
3. *Přecenění měnového forwardu z titulu faktury* (zvýšení kurzu znamená ztrátu pro banku)
4. *Přecenění zajišťovacího měnového forwardu* (zvýšení kurzu znamená zisk pro banku)
5. *Zaúčtování faktury* (odúčtování podrozvahy není v tabulce uvedeno)

V případě zajišťovacího účetnictví je možné přecenění zaúčtované v rámci zajišťovacího měnového forwardu započíst se zaúčtováním nákladů na služby. Do provozních nákladů bude

---

⁵⁶ Příklad abstrahuje od daně z přidané hodnoty. Daň z přidané hodnoty je nutno vždy spočítat s kurzem ČNB k datu zdanitelného plnění, tudíž zajištění jejího kurzu je bezpředmětné.

⁵⁷ Kurzy včetně kurzů použitých pro přecenění jsou převzaty z forwardových křivek používaných v bance, platných pro danou měnu a uvedená období.

tedy zaúčtovaná částka v původně dohodnuté výši 2 555 400 Kč. V případě nezajišťovacího účetnictví bude do provozních nákladů zaúčtovaná částka ve výši 100 000 EUR s kurzem k 9. 12. 2013, tj. 27,50, tedy ve výši 2 750 000 Kč.

6. *Vypořádání měnového forwardu* (odúčtování podrozvahy není v tabulce uvedeno)

7. *Úhrada faktury*

Vzorce použité v případě č. 4:

Vzorec 4.4.1. – Přecenění

$$(\text{Nový kurz} - \text{původní kurz}) \cdot \text{zajištěná částka v EUR} \quad (4.4.1.)$$

Výpočty přecenění

28. 2. 2013 – Přecenění měnových forwardů, kurz = 25,6393764

$$(25,6393764 - 25,554) \cdot 100\,000 = \mathbf{8\,537,64\,Kč}$$

30. 9. 2013 – Přecenění měnových forwardů, kurz = 25,7305534

$$(25,7305534 - 25,6393764) \cdot 100\,000 = \mathbf{9\,117,70\,Kč}$$

9. 12. 2013 – Přecenění měnových forwardů, kurz = 27,50

$$(27,50 - 25,7305534) \cdot 100\,000 = \mathbf{176\,944,66\,Kč}$$

$$\text{Celková výše přecenění} - 8\,537,64 + 9\,117,70 + 176\,944,66 = \mathbf{194\,600\,Kč}$$

Shrnutí

Dopad do výsledku s použitím zajišťovacího účetnictví

636 - Náklady na služby	619 - Náklady na deriváty	
2 555 400	8 537,64	8 537,64
	9 117,70	9 117,70
	176 944,66	176 944,66
2 555 400	194 600,00	194 600,00
	0,00	

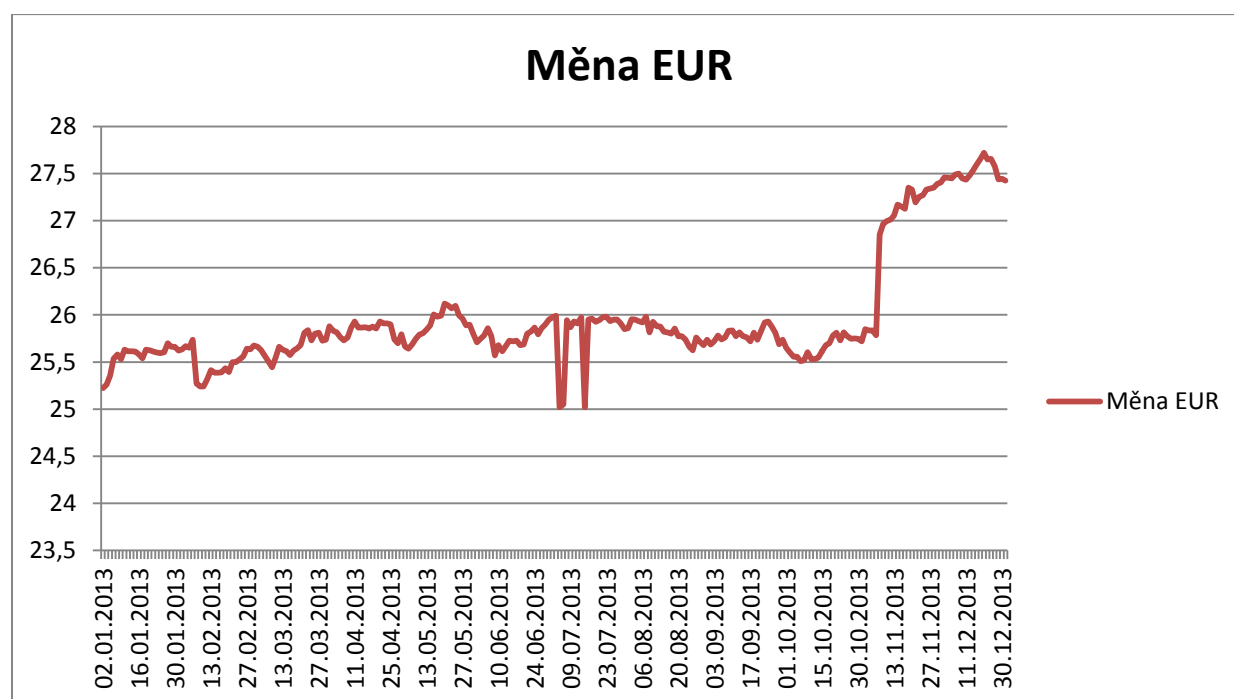
Dopad do výsledku bez zajišťovacího účetnictví

636 - Náklady na služby	
2 750 000	
2 750 000	

Při použití zajišťovacího účetnictví by banka jako náklady na poskytnuté služby vykázala částku ve výši 2 555 400 Kč, bez jeho použití vykáže částku ve výši 2 750 000 Kč. Použití zajišťovacího účetnictví tedy představuje úsporu nákladů ve výši 194 600 Kč (bez vlivu daně z příjmu).

Vývoj kurzu vyhlášeného ČNB pro měnu EUR za rok 2013 je znázorněn na **Obr. 4.5**.

Obr. 4.5. – Vývoj kurzu ČNB pro měnu EUR za rok 2013 [26]

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 4.4. – Účtování kontraktu – zajišťovací měnový forward

Transakce	Datum	Událost	Účet DT ZÚ Částka	Účet CR ZÚ Částka	Účet DT NÚ Částka	Účet CR NÚ Částka
1.	27. 2. 2013	Měnový forward (budoucí faktura)	953 2 555 400 Kč	954 100 000 EUR		
2.		Zajišťovací měnový forward	953 100 000 EUR	954 2 555 400 Kč		
3.	28. 2. 2013	Přecenění (faktura)	619 8 537,64 Kč	313 8 537,64 Kč		
4.		Přecenění (forward)	313 8 537,64 Kč	619 8 537,64 Kč		
3.	30. 9. 2013	Přecenění (faktura)	619 9 117,70 Kč	313 9 117,70 Kč		
4.		Přecenění (forward)	313 9 117,70 Kč	619 9 117,70 Kč		
3.	9. 12. 2013	Přecenění (faktura)	619 176 944,66 Kč	313 176 944,66 Kč		
4.		Přecenění (forward)	313 176 944,66 Kč	619 176 944,66 Kč		
5.	9. 12. 2013	Zaúčtování faktury	636 2 555 400 Kč	342 100 000 EUR (27,50)	636 2 750 000 Kč	342 100 000 EUR (27,50)
			313 194 600Kč			
6.	9. 12. 2013	Vypořádání měnového forwardu	131 100 000 EUR (27,50)	131 2 555 400 Kč		
				313 194 600 Kč		
7.	20. 12. 2013	Úhrada faktury	342 100 000 EUR	131 100 000 EUR	342 100 000 EUR	131 100 000 EUR

4.4.5. ZAJIŠTĚNÍ AKCIOVÝM FORWARDEM

Pro nákupy akcií na vlastní účet banky je v bance nastaven systém limitů podle rizikovosti emitenta. Banka tyto objemy drží více méně z důvodu obchodování, což představuje určitou spekulaci na vývoj finančních trhů.

Bance však mohou nastat situace, kdy by se mohla zajistit akciovým derivátem. Většinou se jedná o akciové opce, ve specifickém případě by mohlo jít i o akciový forward. Je to např. tehdy, když banka poskytne akcie ze svého vlastního portfolia v rámci repo operace. Pokud by se během této doby očekával pokles ceny a tento trend by i nadále pokračoval, bylo by nutné se proti dalšímu poklesu cen akcií zajistit.

Případ 5 – Zajišťovací akciový forward

Banka drží ve svém portfoliu 10 000 ks akcií ČEZ (ISIN CZ0005112300). 31. 3. 2013 byly tyto akcie poskytnuty jako kolaterál v rámci repo operace, která bude ukončena 28. 2. 2014. Z důvodu **očekávaného poklesu** ceny akcií banka dne 30. 4. 2013 uzavřela akciový forward na prodej těchto cenných papírů k datu 30. 4. 2014 za tržní cenu 566,90 Kč/ks⁵⁸ [34].

Tento případ bude mít následující **účetní transakce** a jejich detail je uveden v **Tab. 4.5**.

- 1. Zaúčtování počátečního stavu akcií v reálné hodnotě k 30. 4. 2013*
- 2. Zaúčtování počátečního stavu repo operace v reálné hodnotě k 30. 4. 2013*
- 3. Zaúčtování zajišťovacího akciového forwardu do podrozvahy banky*
- 4. Přecenění akcií (zvýšení ceny znamená zisk pro banku)*
- 5. Přecenění zajišťovacího akciového forwardu (zvýšení ceny znamená ztrátu pro banku)*

V případě zajišťovacího účetnictví je možné přecenění zaúčtované v rámci zajišťovacího forwardu započíst se zaúčtováním přecenění výsledku z prodeje akcií.

- 6. Prodej akcií k 28. 2. 2014 (odúčtování podrozvahy není v tabulce uvedeno)*
- 7. Ukončení repo operace*

---

⁵⁸ Při stanovení prodejní ceny se vychází z forwardové tržní ceny akcie. V příkladu je pro zjednodušení použita aktuální spotová cena.

Vzorce použité v případě č. 5:

Vzorec 4.5.1. – Přecenění akciového forwardu

Přecenění: Současná hodnota ⁵⁹

$$\frac{\text{Hodnota prodaných akcií} - \text{aktuální forwardová tržní cena akcií}}{(1 + r)^{\left(\frac{d}{360}\right)}} \quad (4.5.1.)$$

r – příslušná úroková sazba pro dané úrokové období

d – počet dnů zbývajících do data prodeje

Použitá metoda úročení: Act/360

Výpočty

30. 4. 2013

Počáteční stav akcií

Reálná hodnota akcií – 566,90 Kč/ks [34]

Reálná hodnota akcií celkem: 10 000 ks · 566,90 = **5 669 000 Kč**

Uzavření akciového forwardu

Nominál – ve výši podkladového nástroje, tj. nediskontovaná hodnota prodaných akcií:

10 000 ks · 566,90 = 5 669 000 Kč

Přecenění (podle vzorce 4.5.1.)

Období 30. 4. 2013 – 28. 2. 2014 = 304 dny, 1Y PRIBOR ke 30. 4. 2013 – 0,76 %

Současná hodnota akciového forwardu: $\frac{5\,669\,000 - 5\,669\,000}{(1 + 0,0076)^{\left(\frac{304}{360}\right)}} = \mathbf{0\,Kč}$

31. 12. 2013

Přecenění akcií

Reálná hodnota akcií – 517,00 Kč/ks (tržní cena k 30. 12. 2013) [34]

---

⁵⁹ Pro zjednodušení výpočtu není uvažována forwardová, nýbrž spotová cena akcie, princip výpočtu se nemění

Reálná hodnota akcií celkem: $10\,000 \text{ ks} \cdot 517 = 5\,170\,000 \text{ Kč}$

Rozdíl k zaúčtování: $5\,170\,000 - 5\,669\,000 = -499\,000 \text{ Kč}$

Přecenění akciového forwardu (podle vzorce 4.5.1.)

Období 31. 12. 2013 – 28. 2. 2014 = 59 dní, 1Y PRIBOR k 31. 12. 2013 – 0,60 %

Současná hodnota akciového forwardu: $\frac{5\,669\,000 - 5\,170\,000}{(1 + 0,0060)^{\left(\frac{59}{360}\right)}} = 498\,511,02 \text{ Kč}$

Rozdíl k zaúčtování: $498\,511,02 - 0 = 498\,511,02 \text{ Kč}$

28. 2. 2014

Přecenění akcií

Reálná hodnota akcií – 534,00 Kč/ks (tržní cena k 28. 2. 2014) [34]

Reálná hodnota akcií celkem: $10\,000 \text{ ks} \cdot 534 = 5\,340\,000 \text{ Kč}$

Rozdíl k zaúčtování: $5\,340\,000 - 5\,170\,000 = 170\,000 \text{ Kč}$

Přecenění akciového forwardu (podle vzorce 4.5.1.)

Současná hodnota akciového forwardu: $\frac{5\,669\,000 - 5\,340\,000}{(1 + 0,0060)^{\left(\frac{0}{360}\right)}} = 329\,000,00 \text{ Kč}$

Rozdíl k zaúčtování: $329\,000 - 498\,511,02 = -169\,511,02 \text{ Kč}$

Ukončení repo operace

Prodej akcií za dohodnutou forwardovou cenu **5 669 000 Kč** (bez použití zajišťovacího účetnictví by byly akcie prodány za tržní cenu k 28. 2. 2014 534 Kč/ks, tj. celkem za 5 340 000 Kč).

Shrnutí

Dopad do výsledku s použitím zajišťovacího účetnictví

615 - Ztráta z operací s CP		715 - Zisk z operací s CP	
499 000,00	498 511,02	169 511,02	170 000,00
499 000,00	498 511,02	169 511,02	170 000,00
488,98			488,98

Dopad do výsledku bez použití zajišťovacího účetnictví

615 - Ztráta z operací s CP		715 - Zisk z operací s CP	
499 000,00			170 000,00
499 000,00			170 000,00

Z uvedeného shrnutí vyplývá, že v rámci použití zajišťovacího účetnictví by banka žádnou ztrátu nerealizovala, zatímco bez něj by realizovala ztrátu ve výši 329 000 Kč (rozdíl 499 a 170 tis. Kč). Tržní cena v okamžiku prodeje byla nižší než předem dohodnutá cena, původní předpoklad dalšího poklesu ceny byl splněn, banka realizovala nižší ztrátu (bez vlivu daně z příjmu).

Vývoj tržních cen akcií ČEZ za období 31. 1. 2013 – 28. 2. 2014 je znázorněn na **Obr. 4.6.** [23]

Obr. 4.6. - Vývoj tržních cen akcií ČEZ za období 31. 1. 2013 – 28. 2. 2014 [23]

Zdroj: ČEZ: Graf vývoje cen akcií v období 31. 1. 2013 – 28. 2. 2014 [23]

Tab. 4.5. – Účtování kontraktu – zajišťovací akciový forward

Transakce	Datum	Událost	Účet DT ZÚ Částka	Účet CR ZÚ Částka	Účet DT NÚ Částka	Účet CR NÚ Částka
1.	30. 4. 2013	Počáteční zůstatek na účtu akcií	384 5 669 000 Kč		384 5 669 000 Kč	
2.	30. 4. 2013	Počáteční zůstatek na účtu repo operací	384/1 5 669 000 Kč	384/2 5 669 000 Kč	384/1 5 669 000 Kč	384/2 5 669 000 Kč
3.	30. 4. 2013	Uzavření akciového forwardu	955 5 669 000 Kč	956 5 669 000 Kč		
4a.	31. 12. 2013	Přecenění akcií	615 499 000 Kč	384 499 000 Kč	615 499 000 Kč	384 499 000 Kč
4b.	31. 12. 2013	Přecenění akcií na účtu repo operací	384/2 499 000 Kč	384/1 499 000 Kč	384/2 499 000 Kč	384/1 499 000 Kč
5.	31. 12. 2013	Přecenění akciového forwardu	315 498 511,02 Kč	615 498 511,02 Kč		
4a.	28. 2. 2014	Přecenění akcií	384 170 000 Kč	715 170 000 Kč	384 170 000 Kč	715 170 000 Kč
4b.	28. 2. 2014	Přecenění akcií na účtu repo operací	384/1 170 000 Kč	384/2 170 000 Kč	384/1 170 000 Kč	384/2 170 000 Kč
5.	28. 2. 2014	Přecenění akciového forwardu	715 169 511,02 Kč	315 169 511,02 Kč		
6.	28. 2. 2014	Prodej akcií za forwardovou cenu/ za tržní cenu	122 5 669 000 Kč	384 5 340 000 Kč	122 5 340 000 Kč	384 5 340 000 Kč
		Zápočet forwardové ceny		311 329 000 Kč		
7.	28. 2. 2014	Ukončení repo operace	384/2 5 340 000 Kč	384/1 5 340 000 Kč	384/2 5 340 000 Kč	384/1 5 340 000 Kč

4.4.6. SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ PŘÍPADOVÉ STUDIE

Porovnáním výsledků jednotlivých případů bylo potvrzeno, že ne vždy při použití zajišťovacího účetnictví dosáhne banka vyšších výnosů nebo nižších nákladů. Takového výsledku dosáhne vždy, když dojde k takovému vývoji cen na trhu, který se očekává. Pokud se ale vývoj obrátí opačným směrem, jsou výsledkem zajišťovacího účetnictví vyšší náklady nebo nižší výnosy. To znamená, že pokud se banka zajistí např. proti růstu úrokových sazeb a úrokové sazby na finančním trhu poklesnou, může to znamenat ztrátu pro banku. Na druhé straně, pokud by došlo k výraznému poklesu úrokových sazeb a banka by zajištěna nebyla, mohlo by to znamenat fatální důsledky.

Uzavírání zajišťovacích derivátů tedy není o velkém výdělku a vysokých ziscích, ale je to především o určité pojistce, o zodpovědném přístupu, o nepodléhání spekulativním náladám a zbytečnému riskování s klientskými penězi. Může to být sice na úkor vyššího profitu, ale stabilní, zodpovědná a spolehlivá banka rozhodně stojí za to.

5. ZÁVĚR

Tržní rizika zahrnují rizika úroková, měnová, akciová a komoditní. Jsou definována jako rizika ztrát z nepříznivého vývoje změn tržních cen finančních nástrojů, které má banka ve své rozvaze i podrozvaze. Těmto rizikům je banka vystavena vždy, když si nákupem/prodejem tržního instrumentu otevírá pozici, k čemuž v rámci každodenních aktivit dochází. Pokud by tato rizika nebyla řízena, byly by banky vystaveny riziku významných ztrát, což by mohlo ohrozit stabilitu finančního systému. Z tohoto důvodu jsou tržní rizika regulována a banky mají povinnost tržní rizika řídit.

Řízení tržních rizik je každodenní proces, který zahrnuje nejenom jejich monitorování, identifikaci a měření, ale také analyzování tržních situací a změn, které se na finančních trzích odehrávají. Samotná problematika řízení tržních rizik v bankovním sektoru je velmi složitou oblastí, která klade značné nároky nejen na lidský potenciál, ale také na informační systémy. Jedním z důvodů je i to, že změny na trzích závisí na mnoha faktorech a jejich vývoj je možné pouze lépe či hůře odhadnout, ale bohužel ne s jistotou předpovědět.

Jedním z hlavních nástrojů řízení tržních rizik je zajišťovací účetnictví. Cílem této práce bylo popsat vzájemný vztah podkladových instrumentů a jejich zajišťovacích transakcí a na konkrétních případech demonstrovat jeho použití tak, aby bylo patrné, jak je možné pomocí zajišťovacího účetnictví tržní riziko řídit a srovnat rozdílné dopady do výsledku banky s použitím zajišťovacího účetnictví a bez něj. V kapitole 2. *Teoretické vymezení tržních rizik* je popsáno, co tržní rizika jsou, jak jsou regulována a měřena, a dále jsou zde rozebrány finanční nástroje a trhy, které s tržními riziky bezprostředně souvisejí. V kapitole 3. *Postupy při aplikaci zajišťovacího účetnictví* je uvedeno, jak je zajišťovací účetnictví definováno a kdy je možné ho podle regulatorních předpisů aplikovat. V kapitole 4. *Řízení tržních rizik pomocí zajišťovacího účetnictví v bankovní praxi* byla vytvořena studie pěti různých případů, na kterých je demonstrováno řízení tržního rizika pomocí zajišťovacího účetnictví s následným srovnáním výsledku s jeho použitím a bez něj.

Z výsledků jednotlivých případů vyplývá, že použití zajišťovacího účetnictví neznamená vždy pro banku vyšší zisk. Záleží totiž na odhadu budoucího vývoje. Pokud se vývoj cen ubírá stejným směrem, jak bylo pro účely zajištění odhadováno, banka dosáhne vyšších zisků nebo menších ztrát. Avšak pokud budoucí vývoj jde proti původnímu odhadu, výsledek bude opačný a banka bude mít limitovaný potenciál dosažení zisku. Ne vždy se totiž

podání správně směr budoucího vývoje odhadnout, protože uzavírání zajišťovacích kontraktů není pouze krátkodobou záležitostí, ale je záležitostí středně až dlouhodobou. I přesto je zajišťovací účetnictví jedním z důležitých nástrojů řízení tržního rizika, protože je zárukou stability a spolehlivosti banky, i za cenu obětování spekulativních zisků.

I když vzhledem ke složitosti daného tématu nebylo možné postihnout všechny varianty případů, domnívám se, že cíl diplomové práce byl splněn. Předložená práce tak může sloužit vrcholovému vedení bank k ucelenému předvedení dané problematiky v dynamicky se měnícím legislativním a daňovém prostředí a ke komplexnímu přehledu aplikace zajišťovacího účetnictví v praxi. Stejně tak by mohla nalézt uplatnění při zaškolování nových pracovníků v oblasti obchodu, účetnictví i řízení rizik.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborné knihy:

1. BLAHA, Zdeněk Sid. *Řízení rizika a finanční inženýrství*. Praha: Management Press, 2004. ISBN 80-7261-113-5.
2. HEBÁK, Petr. *Rozhodování při riziku*. Praha: Informatorium, 2013. ISBN 978-80-7333-097-2.
3. HULL, John C. *Options, Futures and Other Derivatives*. 7. vyd. New Jersey: Pearson/Prentice Hall, 2009. ISBN 978-0-13-500994-9.
4. JÍLEK, Josef. *Finanční a komoditní deriváty v praxi*. 2. upr. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3696-9.
5. JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-579-3.
6. JÍLEK, Josef. *Finanční trhy a investování*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-1653-4.
7. JÍLEK, Josef a Jitka SVOBODOVÁ. *Účetnictví bank a finančních institucí 2008*. 6. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2575-8.
8. JÍLEK, Josef a Jitka SVOBODOVÁ. *Účetnictví podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví 2013*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4710-1.
9. POLIDAR, Vojtěch a Martin MANDEL. *Management bank a bankovních obchodů*. 2. upr. vyd. Praha: Ekopress, 1999. ISBN 80-86119-11-4.
10. REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 3. rozš. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2011. ISBN 978-80-7418-128-3.
11. SMEJKAL, Vladimír a Karel RAIS. *Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích*. 4. akt. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4644-8.
12. ŠRÁMKOVÁ, Alice a Martina JANOUŠKOVÁ. *IAS/IFRS Mezinárodní standardy účetního výkaznictví*. Praha: Svaz účetních, 2009. ISBN 978-80-86716-44-2.

Legislativní předpisy:

13. České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 501/2002 Sb. ve znění pozdějších předpisů
14. Nařízení Evropské komise č. 1126/2008, kterým se přijímají některé mezinárodní účetní standardy v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002

15. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky
16. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky
17. Vyhláška č. 501/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví ve znění pozdějších předpisů pro účetní jednotky, které jsou bankami a jinými finančními institucemi
18. Vyhláška č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry
19. Zákon č. 563/1991 o účetnictví v platném znění
20. Zákon č. 21/1992 o bankách v platném znění
21. Zákon č. 6/1993 o ČNB v platném znění
22. Zákon č. 89/2012 Občanský zákoník v platném znění

Internetové zdroje:

23. ČEZ: Graf vývoje cen akcií v období 31. 1. 2013 – 28. 2. 2014. Dostupné z: <http://www.cez.cz/edee/ww3/cs/akcie/akcie.jsf#stocks> online [29. 3. 2014]
24. ČNB: Finanční stabilita: Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/ online [23. 2. 2014]
25. ČNB: Historie sazeb PRIBOR. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/financni_trhy/penezni_trh/pribor/rok_form.jsp online [5. 4. 2014]
26. ČNB: Kurzy devizového trhu: Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/financni_trhy/devizovy_trh/kurzy_devizoveho_trhu/denni_kurz.jsp online [5. 4. 2014]
27. ČNB: Měnově politické nástroje. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/ online [23. 2. 2014]
28. ČNB: Seznam bank a poboček zahraničních bank k 1. 1. 2014 (včetně stavebních spořitelů). Dostupné z: https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB33.SUBJECTS_COUNTS_DETAIL?p_lang=cz&p_DATUM=01.01.2014&p_ses_idx=1 online [23. 2. 2014]
29. ČNB: Účtová osnova pro banky. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/predpisy_CNB_stat

- [istika/predpisy_menove_bank_stat/vykazy_metodika_2012/cast_VII/download/7_UO_Banky_1201.pdf](#) online [7. 4.2014]
30. Evropská centrální banka: Historie sazeb EURIBOR. Dostupné z: <http://www.euribor-rates.eu/euribor-2013.asp?i1=6&i2=6> online [29. 3.2014]
31. Evropská komise: Schvalovací proces IFRS včetně časové osy. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/ias/endorsement_process.pdf online [23. 2.2014]
32. Internetové stránky Banky XY
33. Ministerstvo financí ČR: Státní dluh. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/hospodareni/rizeni-statniho-dluhu/dluhova-statistika/podle-typu-drzitele/2013/statni-dluhopisy-podle-typu-drzitele-16162> online [23. 2.2014]
34. Pražská burza CP: Historické kurzy cen akcií společnosti ČEZ (ISIN CZ0005112300). Dostupné z: <http://www.bcpp.cz/Cenne-Papiry/Detail.aspx?isin=CZ0005112300#KL> online [29. 3.2014]
35. Pražská burza CP: Složení PX indexu. Dostupné z: <http://prague-stock.kurzy.cz/burza/index-px/slozeni/> online [23. 2.2014]
36. RMS: Složení RM indexu. Dostupné z: <http://www.rmsystem.cz/burza-sluzby/slozeni-indexu-RM> online [23. 2.2014]
37. RMS: Základní informace o společnosti. Dostupné z: <http://www.rmsystem.cz/spolecnost/zakladni-informace> online [23. 2.2014]
38. Výroční zpráva Banky XY

SEZNAM ZKRATEK

ARC	Accounting Regulatory Committee
CAS	České účetní standardy (Czech Accounting Standards)
CC IRS	Cross Currency Interest Rate Swap (měnově-úrokový swap)
CP	Cenný papír
CR	Kredit
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSOB	Československá obchodní banka
DT	Debet
EFRAG	European Financial Reporting Advisory Group
EK	Evropská komise
EU	Evropská unie
FRA	Forward Rate Agreement (budoucí úroková dohoda)
GAAP	Generally Accepted Accounting Principles
IAS	Mezinárodní účetní standardy (International Accounting Standards)
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
IFRIC	International Financial Reporting Interpretations Committee (výbor pro interpretace IFRS, toto označení se také používá pro interpretace IFRS)
IFRS	Mezinárodní standardy finančního výkaznictví (International Financial Reporting Standards)
IRS	Interest Rate Swap (úrokový swap)
KB	Komerční banka
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
MFF	Mezinárodní filmový festival
NÚ	Nezajišťovací účetnictví
OR	Obchodní rejstřík
OTC	Over the Counter (mimoburzovní trh)
PMR	Povinné minimální rezervy
SAC	Standards Advisory Council
SARG	Standards Advice Review Group

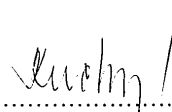
SIC	Standing Interpretations Committee (Stálý interpretační výbor, toto označení se také používá pro interpretace IAS)
SKD	Systém krátkodobých dluhopisů
SRN	Spolková republika Německo
VAR	Value at Risk
ZÚ	Zajišťovací účetnictví

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne: 25. 4. 2013

Anna Kučerová

SEZNAM PŘÍLOH

---

1. Seznam bank a poboček zahraničních bank, které působí na území ČR k 1. 1. 2014
(včetně stavebních spořitelén)
2. Seznam syntetických účtů použitých v případové studii
3. Seznam IAS/IFRS a jejich interpretací platných k 1. 1. 2014
4. Seznam českých účetních standardů pro banky a finanční instituce platných k 1. 1. 2014
5. Historie PRIBOR - Ukázka vybraných hodnot z roku 2013 a 2014

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Seznam bank a poboček zahraničních bank, které působí na území ČR k 1. 1. 2014 (včetně stavebních spořitelen) [28]

1. Air Banka, a. s.
2. Bank Gutmann Aktiengesellschaft, pobočka ČR
3. Bank of Tokyo – Mitsubishi UFJ (Holland) N. V. Prague branch, org. složka
4. BNP Paribas Fortis SA/NV, pobočka ČR
5. Citibank Europe plc., org. složka
6. Commerzbank Aktiengesellschaft, pobočka Praha
7. Česká exportní banka, a. s.
8. Česká spořitelna, a. s.
9. Českomoravská stavební spořitelna, a. s.
10. Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s.
11. Československá obchodní banka
12. Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, org složka
13. Equa Bank, a. s.
14. Evropsko-ruská banka, a. s.
15. Fio banka, a. s.
16. GE Money Bank, a. s.
17. HSBC Bank plc., pobočka Praha
18. Hypotéční banka, a. s.
19. ING Bank N. V.
20. J & T Banka, a. s.
21. Komerční banka, a. s.
22. LBBW Bank CZ, a. s.
23. mBank, S. A., org. složka
24. Meinl Bank Aktiengesellschaft, pobočka ČR
25. Modrá pyramida stavební spořitelna, a. s.
26. Oberbank AG, pobočka ČR
27. Poštová banka, a. s., pobočka ČR
28. PPF banka, a. s.

29. PRIVAT BANK AH der Raiffeisenlandesbank Oberösterreich, pobočka ČR
30. Raiffeisen stavební spořitelna, a. s.
31. Raiffeisenbank, a. s.
32. Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod
33. Saxo Bank A/S, org. složka
34. Sberbank CZ, a. s.
35. Stavební spořitelna České spořitelny, a. s.
36. Royal Bank of Scotland N. V., org. složka
37. UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s.
38. Volksbank Löbau-Zittau eG, pobočka ČR
39. VÚB, a. s., pobočka Praha
40. Waldviertler Sparkasse Bank AG
41. Western Union International Bank GmbH, org. složka
42. Wüstenrot – stavební spořitelna, a. s.
43. Wüstenrot hypoteční banka, a. s.
44. ZUNO BANK AG, org. složka

**Příloha č. 2 – Seznam syntetických účtů použitých v případové studii
(účetové skupiny jsou podle Vyhlášky č. 501/2002 Sb., kterou se provádějí některá
ustanovení zákona o účetnictví ve znění pozdějších předpisů pro účetní jednotky,
které jsou bankami a jinými finančními institucemi, syntetické účty vycházejí
z Účtové osnovy pro banky, kterou doporučuje ČNB) [29]**

122	Účet minimálních rezerv u ČNB
131	Nostro účet u jiné banky
214	Krátkodobý úvěr poskytnutý nebankovním klientům
221	Běžný účet
311	Přecenění úrokových derivátů
313	Přecenění měnových derivátů
315	Přecenění akciových derivátů
342	Závazky vůči dodavatelům
384	Akcie k obchodování
384/1	Akcie předané jako kolaterál v rámci repo operace – contra účet
384/2	Akcie předané jako kolaterál v rámci repo operace
560	Oceňovací rozdíly
611	Nákladové úroky
615	Náklady na operace s cennými papíry
619	Náklady na deriváty
636	Provozní náklady
711	výnosové úroky
715	Výnosy z operací s cennými papíry
719	Výnosy z derivátů
951	Pohledávky z pevných termínových operací s úrokovými nástroji
952	Závazky z pevných termínových operací s úrokovými nástroji
953	Pohledávky z pevných termínových operací s měnovými nástroji
954	Závazky z pevných termínových operací s měnovými nástroji
955	Pohledávky z pevných termínových operací s akciovými nástroji
956	Závazky z pevných termínových operací s akciovými nástroji

Příloha č. 3 – Seznam IAS/IFRS platných k 1. 1. 2014 [8]

IAS 1	Prezentace účetní závěrky
IAS 2	Zásoby
IAS 7	Výkaz peněžních toků
IAS 8	Účetní pravidla, změny v účetních odhadech a chyby
IAS 10	Události po rozvahovém dni
IAS 11	Smlouvy o zhotovení
IAS 12	Daně ze zisku
IAS 16	Pozemky, budovy, zařízení
IAS 17	Leasingy
IAS 18	Výnosy
IAS 19	Zaměstnanecké požitky
IAS 20	Vykazování státních dotací a zveřejňování státní podpory
IAS 21	Dopady změn měnových kurzů
IAS 23	Výpůjční náklady
IAS 24	Zveřejnění spřízněných stran
IAS 26	Účtování a vykazování penzijních plánů
IAS 27	Separátní účetní závěrky
IAS 28	Investice do přidružených a společných jednotek
IAS 29	Vykazování v hyperinflačních ekonomikách
IAS 31	Účasti ve společném podnikání
IAS 32	Finanční nástroje: vykazování
IAS 33	Zisk na akcii
IAS 34	Mezitímní účetní výkaznictví
IAS 36	Snížení hodnoty aktiv
IAS 37	rezervy, podmíněná aktiva a podmíněné závazky
IAS 38	Nehmotná aktiva
IAS 39	Finanční nástroje: účtování a oceňování
IAS 40	Investice do nemovitostí
IAS 41	Zemědělství
IFRS 1	První přijetí Mezinárodních standardů účetního výkaznictví
IFRS 2	Úhrady vázané na akcie
IFRS 3	Podnikové kombinace

IFRS 4	Pojistné smlouvy
IFRS 5	Dlouhodobá aktiva držena k prodeji a ukončované činnosti
IFRS 6	Průzkum a vyhodnocování nerostných zdrojů
IFRS 7	Finanční nástroje: zveřejňování
IFRS 8	Provozní segmenty
IFRS 9	Finanční nástroje
IFRS 10	Konsolidované účetní závěrky
IFRS 11	Společná uspořádání
IFRS 12	Zveřejnění podílů v jiných jednotkách
IFRS 13	Ocenění reálnou hodnotou
SIC 7	Zavedení eura
SIC 10	Státní podpora bez specifické vazby k provozním činnostem
SIC 12	Konsolidace – jednotky zvláštního určení
SIC 13	Spolu ovládané jednotky – nepeněžní vklady spoluvlastníků
SIC 15	Operativní leasingy – pobídky
SIC 25	Daně ze zisku – změny v daňovém statutu účetní jednotky nebo jejich akcionářů
SIC 27	Vyhodnocování podstaty transakcí uzavřených právní formou leasingu
SIC 29	Zveřejňování – ujednání o poskytování licencovaných služeb
SIC 31	Výnosy – barterové transakce zahrnující reklamní služby
SIC 32	Nehmotná aktiva a náklady na webové stránky
IFRIC 1	Změny v existujících ukončeních provozu, uvedení do původního stavu a obdobných závazcích
IFRIC 2	Členské podíly v družstevních účetních jednotkách a podobné nástroje
IFRIC 4	Určení, zda smlouva obsahuje leasing
IFRIC 5	Práva na podíly na fondech vytvořených na demontáž, ukončení provozu, uvedení do původního stavu a ekologickou likvidaci
IFRIC 6	Závazky vznikající z působení na zvláštním trhu – elektrický a elektronický odpad
IFRIC 7	Použití metody přepracování výkazů podle IAS 29 Vykazování v hyperinflačních ekonomikách
IFRIC 9	Přehodnocení vložených derivátů
IFRIC 10	Mezitímní účetní výkaznictví a snížení hodnoty aktiv
IFRIC 12	Smlouvy o poskytování licencí na služby

IFRIC 13	Zákaznické věrnostní programy
IFRIC 14	IAS 19 – Omezení aktiv z definovaných požitků, požadavky na minimální financování a jejich vzájemný vztah
IFRIC 15	Dohody o výstavbě nemovitostí
IFRIC 16	Zajištění čisté investice do zahraniční jednotky
IFRIC 17	Rozdělení nepeněžních aktiv vlastníkům
IFRIC 18	Převody aktiv od zákazníků
IFRIC 19	Vypořádání finančních závazků kapitálovými nástroji
IFRIC 20	Náklady na skrývku v produkční fázi povrchové těžby

Příloha č. 4 - Seznam českých účetních standardů pro banky a finanční instituce platných k 1. 1. 2014 [13]

- 101 Účty a zásahy účtování na účtech, vnitropodnikové účetnictví
- 102 Otevírání a uzavírání účetních knih, účetní závěrka
- 103 Zásady pro účtování nákladů a výnosů a pro jejich časové rozlišování
- 105 Kurzové rozdíly
- 106 Opravné položky
- 107 Rezervy
- 108 Cenné papíry
- 109 Účasti s podstatným a rozhodujícím vlivem
- 110 Deriváty
- 111 Operace s cennými papíry a deriváty pro klienty
- 112 Dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek
- 113 Daň z příjmů a daň z přidané hodnoty
- 114 Inventarizační rozdíly
- 115 Konsolidace

